

KRIZA JÁNOS
AZ ÁLOMLÁTÓ FIÚ

székely népmesék

TARTALOM

KIRÁLYFIÚ KIS MIKLÓS
CSINOS VITÉZ
ARANYHAJÚ KÁLMÁN
RÓZSA KIRÁLYFI
VIRITÓ PÁL
A TEJKÚT
SZEGÉNY BUJDOSÓ LEGÉNY
A KIRÁLY HÚSZÉVES LEÁNYA ÉS A HÁROM IFJÚ
A CSUDAMADÁR
A FORTÉLYOS LEÁNY
AZ OBSITOS KATONA
AZ ÁLOMLÁTÓ FIÚ
PÁVATOLL
A SZEGÉNY CSIZMADIA ÉS A SZÉLKIRÁLY
HALÁSZ JÓZSI
A CSÓKA LÁNYOK
AZ EGYSZERI ASSZONY, MEG AZ ÖRDÖG
A KÉT GAZDAG EMBER GYERMEKE
BORSSZEM JANKÓ
A KICSI DIÓ
A REST LEÁNY
HÁROM HAZUG MESE

KIRÁLYFIÚ KIS MIKLÓS

Egyszer volt egy király, s annak volt egy jó felesége. Mikor a királyné esztendeje férjhezment asszony volt, született neki egy szép kicsi fia. De az a fiú olyan síró volt, hogy mikor született, sírni kezdett, s a sírást el sem hagyta, hanem éjjel-nappal folyvást, örökké sírt két álló esztendeig. A király s a királyné éjjel sem alhatott a gyermek sírása miatt. Végül is összegyűjtötték a tudósasszonyokat s a híres orvosokat az egész országból, hátha azok valami módon el tudnák hagyatni a sírást avval a gyermekkel. A híres orvosok s a tudósasszonyok mindent elkövettek, amit gondolhattak, de semmire se mentek, a gyermek mind csak sírt folytonosan.

Volt ott a városban egy afféle szerencsemondó öreg cigányasszony. Az is meghallotta, hogy meg van a király szomorodva a gyermek sírása miatt. Elment hozzá, s azt mondta neki:

- Felséges király, mit fizetsz nekem, ha el tudom hagyatni a gyermekkel a sírást?

A király azt felelte:

- No, ha te meg, tudod tenni, hogy ez a gyermek ne sírjon, én mindent adok neked, amire csak szükséged van, s azután is, amíg élsz, az én udvaromból üres kézzel el nem mész.

A vén cigányné közel ment a gyermekhez, s azt mondta neki:

- Ne sírj, ne sírj, Királyfiú Kis Miklós, mert mikor betöltöd a tizenhét esztendődet, én neked megszerzem Lételenország királyának a leányát, s neked olyan szép feleséged lesz, amilyen még soha senkinek. nem volt kerek e világon.

A vén cigányné ezt így elmondotta háromszor egymás után, s a gyermek arra úgy elhallgatott, hogy csak egy nyikkantást sem sírt azután, s jó hallgató gyermek lett belőle. A király ezen nagyon megörvendett, s annyi mindent adott a vén cigánynénak, hogy az alig bírta haza vinni. Volt már mit adjon otthon a purdékknak.

A királyfi nevededett napról napra, s mikor betöltötte a tizenhét esztendődet, jelentette az apjának, hogy ő meg akar házasodni. A király egy darabig mondogatta neki, hogy várakozzék, még nincs itt az ideje, még igen ifjú, de mikor látta, hogy a fiú erősen áll a feltétele mellett, nem sokat ellenkezett vele, hanem elészámlált sok király- s hercegkisasszonyt neki, hogy válasszon közülük. De a királyfi azt mondogta, hogy neki nem kell más leány, csak Lételenország királyának a leánya, akit a vén cigányné ígért neki, mikor ő két esztendő volt.

- Haj, fiam - azt mondja a király -, hátha ahhoz nem lesz szerencséd, mert én soha még hírét sem hallottam Lételenországnak.

- Márpedig én - azt mondja a királyfi - addig megyek, ha a lábam térdig elvásik is, amíg meg nem találom azt a leányt.

A király látta, hogy nem tartóztathatja a fiát, elkészítette hát az útra jó móddal, minden útiköltséggel, ahogy egy királyfihoz illett.

Volt a királyfinak egy hűséges inasa, azt maga mellé vette útitársul, lóra ültek, s megindultak ki a királyi városból. Mentek, mentek, már ugyan sietve, mint a házasuló legény szokott menni, míg nagysokára, hosszú, terhes utazás után egy nagy havasba jutottak. Ahogy ott mennek, megpillantanak egy remeteházat. Egy igen-igen öreg asszony lakott abban, aki be szokott fogadni minden utazót szállásra. A királyfi is bement a házba, szállást kért éjszakára, és be is fogadta a vénasszony őket. Este sokféléről beszélgettek, s a királyfi elmondotta, hogy

ő hova szándékozik. Eddig jövő útjában mindenkitől megkérdezte, hogy hol van az a Léтеленország, de mind azt felelték, hogy annak még hírért sem hallották. Most megkérdi a vénasszonytól is, hogy nem tud-e arról az országról valamit, hogy ő arra vehesse útját.

A vénasszony azt mondotta neki:

- Kedves fiam, már háromszáz esztendeje, hogy itt lakom, de hírért sem hallottam annak az országnak. Pedig annyi idő alatt sok jövő-menő megfordult az én házamnál. De van nekem egy cselédem, akit én küldözgetek országról országra, most is oda van követségben, az alighanem tud mondani holnap reggel valamit.

A királyfi alig várta, hogy megvirradjon, hogy végre nagysokára halljon valamit Léтеленországról. Szinte álmatlanul töltötte az egész éjszakát.

Reggel, mikor felkeltek, az öregasszony kiállott egy vasostorral az ajtó elé, s avval olyat csattintott, hogy az egész havas megrendült bele. S akkor néz ide, néz oda, de nem lát jönni senkit. Megharagszik, ismét olyat csattint, hogy az egész ház megmozdul, még a padlásból is hullott a por, s mégsem jött senki. Harmadszor olyat csattintott, hogy hét országra elhallatszott, s akkor előjött egy holló, s leszállott az ajtó eleibe.

- Hát ilyen későn kell jönni? - azt mondja a vénasszony. Mindjárt kitekerem a nyakadat, hogy így megkéstél.

- Kedves jó asszonyom, nem jöhettem hamarább - mentegeti magát a holló -, mert leszállottam volt Léтеленország királyának a veteményeskertjében egy szép dinnyére. A kertész meglátott, s ellötte egyik lábamat s három tollat a jobb szárnyamból. Ezért késtem oly sokáig.

Hej, megörvend a királyfi, azt hitte, hogy most már bizonyosan célt érnek.

A vénasszony megparancsolta a hollónak, hogy vezérelje el ezeket az utasokat Léтеленország királyához.

- Asszonyom - azt mondja a holló -, kezedben az életem, de ha a nyakamat elvágod, akkor sem megyek többször oda, ahol így bántak velem, hanem elmegyek a határszélig, s onnan az ország határa szélétől megmutatom a szállóidnak, hogy hol van Léтеленország királyának a városa s a fényes kastélya.

- Az is jó - azt mondja a vénasszony -, induljatok.

A holló szárnyrakelt, megindult, utána a királyfi s az inas. De minthogy ezek nem tudtak lépést tartani vele, a holló leszállott egy-egy fára, ott megvárta őket, ismét elébbrepült, s ismét megvárta, mindaddig, míg elértek egy iszonyú magas kősziklát, tízszer magasabbat, mint a Fogarasi-havasok. Az a kőszikla éppen a határszél volt. Felmentek annak a kősziklának éppen a tetejére, s a holló megmutatta onnan a királyfinak s az inasának az egész Léтеленországot, megmutatta a király fővárosát s a kastélyát is, s azt mondotta nekik:

- No, én már tovább nem mehetek, hanem ti menjetek be abba a fényes városba. Ihol ne, itt adok nektek két tollat a szárnyamból, ezt tartsátok a kezetekben, s mikor a királyi kastélyhoz értek, csak legyintsetek a tollúval a kastély felé, s arra a legyintésre minden élő teremtes úgy elalszik a kastélyban, mint a föld. Még a légy is elalszik arra. Ti akkor menjetek be a király veteményeskertjébe, ott van két szép dinnye egymás mellett, mégpedig olyan szép és olyan nagy dinnye, amilyen nagyot még eddig senki sem látott. Abban a két dinnyében van a király két szép leánya. Mihelyt a kertbe bementek, egyszerre kapjátok fel ketten a két dinnyét, dugjátok tarisznyába, fel a lóhátra, s akkor ugyan haladjatok visszafele, amilyen gyorsan csak tudtok. De te, király, ha ezt a két dinnyét elhozhatjátok, meg ne próbáld, hogy megkezd a

magadét, míg olyan helyre nem jutsz, ahol neked egy fertály borod, egy sarkalat kenyered s egy darab sülted nem lesz.

A holló, ahogy ezeket elmondotta, elment visszafelé. A királyfi pedig bement az inassal Lételenországba, be a fővárosba, s ott megálltak a királyi kastélyhoz közel. Amint ott állanak, egy nagy légy repült feléjük a kastély felől, az inas feléje legyintett a tollúval, amelyet a hollótól kapott, s arra a légy leesett a földre. Nézi az inas, hát nem mozdul. Azután egy galamb repült feléjük, egy fehér galamb a kastélyból, a királyfi annak is feléje legyint a tollúval távolról, s arra a galamb is csak leesik a földre.

Odamennek, nézik, s hát nem mozdul az sem. Erre azt mondják:

- No, most már mind alusznak a kastélyban, mehetünk.

Bementek hát a kertbe, felkapták a két dinnyét, feltették a lovakra, s mentek vissza, mint a szél. Míg a kősziklához érkeztek, felébredt a király, észrevette, hogy oda a két leány. Utánuk eredt tizenkét fegyveressel, de mire utolérte volna, a királyfi túljárt a kősziklán az inassal. Annak a királynak nem volt szabad túlmenni a határszélen fegyveresekkel, megállott a kőszikla tetején, s utána kiáltott a királyfinak:

- Jól van, elvitted a leányomat, de ha meg nem becsülöd, búját vallod - s avval visszatért a maga városába.

A királyfi vitte a leányt a dinnyében nagy örömmel, s mikor abba a havasba értek, amelyben szállásoltak volt azelőtt, leszállottak a lóról, s leültek egy fa alá pihenni. A királyfi nézegetni kezdi a dinnyét, s nem nyughatott a kíváncsiságtól, hogy meg ne nézze, mi van benne. Megszegi a dinnyét, s hát kiugrott abból egy angyali szép leány, s azt mondja a királyfinak:

- Te az enyém, s én a tied, de van-e egy pohár bor, egy darab kenyér s egy kis sült?

A királyfi erre azt felelte nagy szomorúan:

- Most nincs, édes kincsem, de lesz.

Mihelyt a királyfi ezt kimondotta, a leány abban a helyben mindjárt meghalt. A királyfi, mikor ezt látta, úgy megbúsult, hogy a kardjába akart ereszkedni bújában, de az inas kivette kezéből a kardot, s azt mondotta:

- Ne búsulj már azért a leányért, ha így történt a dolog, én odaadom neked az én dinnyémet.

A királyfi elvette hát az inastól a dinnyét s továbbindultak.

Amíg a királyfi utazott hazafelé, azalatt három vándorló rátalált a király meghalt leányára az erdőben, megismerték, hogy ki leánya volt, s hazavitték úgy meghalva az apjához, Lételenország királyához. Annak a királynak volt egy világhírű orvosa, s az az orvos egy óra alatt feltámasztotta a leányt az ő életadó balzsamával.

A királyfi s az inas azalatt egy vendégfogadóba érkeztek, egy kis erdő aljába. Ott a királyfi sültet, bort s kenyeret rendelt, s mikor előhozták, fogta magát, s megkezdte a dinnyét. Hát abból előállott egy aranyhajú szép leány, s a legelső szava az volt:

- Te az enyém, én a tied. De van-e egy pohár borod, egy darab kenyered s egy kis sülted? - hogy volt, a leány evett s ivott.

Ott mulattak hárman egy kevés ideig, azután kiültek egy kispadra, az ajtó elé, s ott beszélgettek együtt. Ahogy ott beszélgetnének, egyszer csak három varjú leszállott a közelben egy fára, s a kisebb varjú azt mondja:

- Kár, kár, Királyfiú Kis Miklós, elhoztad Lételenország királyának a leányát, megölted éhkel a magadét, elvetted az inasét, de nem lesz örömed benne, mert mikor hazaviszed, a kastély kapuja betörik, s agyonüt téged.

Akkor azt mondja a másik varjú:

- Kár, kár, Királyfiú Kis Miklós, elhoztad Lételenország királyának a leányát, megölted éhkel a magadét, elvetted az inasét, de nem lesz örömed benne, mert mikor hazaviszed, ha a kapu reád nem szakadna is, de amíg vacsorálsz, a torkodon akad egy darab csont, s meghalsz tőle.

Megrázza magát a legöregebb varjú, egy ötszáz esztendő, s azt mondja:

- Kár, kár, Királyfiú Kis Miklós, elhoztad Lételenország királyának a leányát, megölted éhkel a magadét, elvetted az inasét, de nem lesz örömed benne, mert ha a kapu reád nem szakad is, ha a torkodon csont nem akad is, amikor vacsorálsz, reád omlik a palota, s odaöl téged. Aki ezt most rajtad kívül hallja, s mások előtt elmondja, változzék kőbálvánnyá.

A királyfi egy kevéssé megütődött a vén varjú szavára, de gondolta magában, mit tud a varjú a jövődől, mikor az ember sem tud, s hazafél indult a szép leánnyal s az inassal.

Mikor a főváros határához érkeztek, megállottak. A királyfi beküldötte az inast a városba, hogy küldje ki eleibe az apját, az öreg királyt, hogy illendő módon vihesse be a kastélyba Lételenország királyának a leányát.

Az öreg király ki is ment a fia eleibe a határszélre a tanácsosaival, s az inas otthon maradt. Mikor az öreg király eltávozott a palotából, az inas földig lerontatta a kaput, azután elfutott a szakácsokhoz, s megparancsolta nekik, hogy az ételben semmi ne maradjon, csak lé s csupa hús, mikor az asztalra feladják, s a levet megszürette kétszer-háromszor is. Azután egy hosszú asztalt készített, de nem a palotában, hanem az udvar közepén, nehogy a vén varjú szava beteljesedjék, s a királyfit, a leányt s az egész vendégsereget valami veszedelem érje. Csak csupa fatányérok, fakanalak rakott az asztalra, s ott forgolódott az asztal körül. Megérkezik az öreg király a fiával s a leánnyal s a kísérellel. Látja, hogy a kapu lerontva, az asztal az udvar közepén, nagy haragra lobban, s azt mondja:

- Ki volt az a gazember, aki így megcsúfolta a fiamat? A kapu lerontva, az asztal az udvar közepén, mint a béreseké, azon is fatányér, fakanál!

A cselédek megmondották, hogy ez mind az inas dolga. Az öreg király nagy haragjában fejét akarta vetetni a szegény húséges inasnak, de az inas előállott, s azt mondta:

- Felséges királyom, kegyelem fejemnek, ezt én mind jó célból cselekedtem. Amikor jöttünkben egy vendégfogadó előtt ültünk, én, a királyfi s a királyleány, három varjú leszállott egy közeli fára, s a legvénebb, az ötszáz esztendő, azt kiáltotta a másik kettő után: „Kár, kár, Királyfiú Kis Miklós, elhoztad Lételenország királyának a leányát, megölted éhkel a magadét, elvetted az inasét, de nem lesz örömed benne, mert ha a kapu reád nem szakad is, ha a vacsora alatt a torkodon csont nem akad is, ha ezt elkerülheted is, de ma, mikor vacsorálsz, reád omlik a palota, odaöl téged, s ez az utolsó megesik rajtad.” S még azt is mondotta az az öreg varjú, hogy aki ezt hallja, s mások előtt elmondja, változzék kőbálvánnyá. Én azért rontattam le a kaput, mert féltettem a királyfit, s azért készítetttem az asztalt az udvar közepére s nem a palotába, hogy ha a varjú jövődölése szerint a palota be is találna szakadni vacsora idején, meg ne ölje felségedet s a királyfit s az egész díszes vendégsereget, akik ma estére ide hivatalosak.

Az öreg király, mikor ezt végighallgatta, helybenhagyta az inas dolgát, megdicsérte őt az okosságáért, de annak a szegény inas nem örvendhetett, mert abban a pillanatban kőbálvánnyá

változott az udvar közepén. Ezen mind az öreg király, mind a fiatal, mind pedig a királyleány erősen megszorodtak, de mindamellet azasztalhoz ültek a vendégekkel együtt, s vacsoráltak a fatányérokából a fakanalakkal.

Hogy felkeltek az asztaltól, a királyfi megsétálta magát a kertben a királyleánnyal, onnan visszament az udvarra, s azt mondta a leánynak:

- De én bizony nem sokat adok egy hitvány varjúnak a szavára, úgyis eltelt már a vacsora ott kint, bemegyek a palotába, a cselédházban csak nem hálhatok az éjjel.

A leánynak eszébe jutott, amit az inas a varjú szava után mondott, kérlelni kezdte a királyfit, hogy ne menjen. De a királyfi nem hallgatott rá, csak megindult elöl, s a leány távolról ment utána. Mikor a királyfi a küszöbre tette a lábát, a palota letörött nagy ropogással, s odaölte a királyfit.

A fia halálán igen megbúsult az öreg király, s megbúsult a királyleány is, hogy már a királyfi is oda, s a jó inas is kőbálvánnyá változott, akik őt elhozták.

Sírni kezdett keservesen a meghalt királyfi mellett, aztán elment, s kerülgetni kezdte sírva, jajgatva a kőbálványt, még a haját is szaggatta keserűségében.

Most is éppen ott volt a szerencsemondó vén cigányné, aki a királyfival elhagyta volt a sírást kicsiny korában. Odajött, hogy kapjon valamit a fazekába az ételmaradékból. Megsajnálta a királyleányt, mikor látta, hogy olyan keservesen sír, s azt mondotta neki:

- Ne sírj, ne sírj, Lételenország királyának szép leánya! Én szereztelek ide téged, én hagyatom el veled is a te sírásodat, mint valamikor a kicsiny Miklósét. Olyat mondok neked, hogy még a lelked is megörvend bele.

A királyleány egy kicsit felvidult, megtöltötte a cigányné fazekát étellel, s azt kérdezte tőle:

- Hát mi jót tudsz te nekem mondani, te szegény öregasszony?

- Én bizony azt, édes angyalom - azt mondja a cigányné -, hogy hívd a városból hét papot, s a hét pap mondjon hét imádságot a kőbálvány mellett, s abból olyan szép ifjú lesz, hogy hétszer szebb, mint az az inas volt annakelőtte.

Az öreg király mindjárt odahívatott hét papot, azok heten hét imádságot mondtak a kőbálvány mellett, s abból egy olyan szép ifjú lett, akinél szebb nem volt abban az időben. A királyleány megölelte, s azt mondotta neki:

- Te az enyém, én a tied, te hoztál el engem, te tartottad meg az életemet, holtig el nem hagylak téged.

A papok el sem mentek, a legöregebb pap nyomban összeeskette őket. Az öreg király halála után az inasból lett király, szerette őt mindenki, s ő boldogan élt holtig a jó feleségével.

CSINOS VITÉZ

Egy királynak volt három leánya. Egy napon mind a hármat elragadta valami. A király kihirdette körös-körül minden országban, hogy ha olyan vitéz akadna, aki megtalálná, neki adná akármelyik leányát s fele királyságát.

A palota szomszédságában, egy kicsi kunyhóban élt egy szegény asszony, annak volt három fia. Azt mondja egyik a három közül:

- Édesanyámasszony, süssön pogácsát, hadd próbáljunk szerencsét.

Elmennek fel, a királyi palotába, s elmondják, hogy mi jóban járnak. Azt mondja nekik a király:

- No, fiaim, én adok alátok három lovat, útravalót, útiköltséget, amennyi kell.

A két nagyobb választ magának a király lovai közül aranyszőrű paripát, a kisebbik pedig összejár tizenhét istállót, sehol se kapott magának való lovat. Meglátja egy ördögös boszorkány, azt mondja neki:

- Mit keresel, te kisfiú?

Mondja a kisfiú:

- Összejártam a királynak tizenhét istállóját, sehol sem találtam magamnak való paripát.

Azt mondja az ördögös szüle:

- Magadnak valót itt ne is keress, hanem menj be a királyhoz, s kérd el tőle az aranykürtöt, állj fel a királyi emelvényre, fújd meg napkeletről napnyugatra. Négy óra alatt tizenhét ország havasáról hazajönnek az aranyszőrű ménesek. Tégy a kapuba egy medence eleven szentet, amelyik ló megeszi, avval menj te szerencsét próbálni.

Megfogja a csikót a legény, Csinos vitéz, viszi be az istállóba. Kérdi tőle a csikó:

- Te mit akarsz velem?

Feleli a legény:

- Megyek szerencsét próbálni.

Mondja a csikó:

- Hozz ki nekem nyolc véka abrakot, egyszerre töltsd le élémbe. Amíg megeszem, menj be az öreg királyhoz, kérd el tőle azt az arany nyeregszerszámot, amivel ifjúságában lovagolt.

Azt mondja az öreg király:

- Háromszáznolcvan esztendeje, hogy nem használtam. Ott van a hintószín fele, a padláson, ahol a pulykák hálnak. Eredj, hozd le, s eredj véle.

Megnyergeli a lovat Csinos vitéz. Azt mondja neki a ló:

- Ne ülj még rám, vezess ki a városból, mert még az erőm nem gyúlt annyira, hogy elbírjalak.

Meglátja a két testvérbátyja, hogy milyen rossz, rondaszőrű csikóval indult meg az öccsük, s azt mondják neki:

- No, öcsém, te nem jöhetsz velünk egy úton, ha ilyen rossz lovat választottál magadnak.

- Hagyjátok el, testvéreim, majd csak elérkezem én is, ahova ti.

Kiérkeznek a város végére, azt mondja a borzas csikó:

- Állj meg tőlem tizenöt lépésnyire.

Reáfúj Csinos vitézre, lesz belőle olyan aranyköntösű királyfi, mint a nap, s a lóból is olyan aranyszőrű paripa, hogy Csinos vitéz csak úgy pillogott bele. Akkor azt mondja a lova Csinos vitéznek:

- Ül fel most reám, de fogózz meg jól, mert éppen felszököm a tizenhetedik égnek a háta megé veled.

Mikor odaértek, kérdi a lova Csinos vitéztől:

- No, hol vagy? Mit nem állhatsz?

Azt mondja a vitéz:

- A nap hévségét nem állhatom.

Megszöki a ló magát, egyszerre viszi a földnek éppen a legfelsőbb gyomrába. Megkérdi ismét:

- No, mit nem állhatsz?

Feleli a vitéz:

- A föld nehéz bűzét nem állhatom.

Megszöki ismét a ló magát, visszaszökik éppen oda, ahol a vitéz két bátyja állott. Utaznak ők hárman, mennek hetedhét országon keresztül. Elérnek egy rézmezőbe. Azt mondja Csinos vitéz:

- No, bátyáim, etessünk meg, igyunk, együnk, nyugodjunk, mert meg vagyunk fáradva.

Mikor innának, ennének, feltartja Csinos vitéz a kardját, s azt mondja:

- No, bátyáim, esküdjünk meg hárman, hogy mindenütt én leszek az első, amíg együtt utazunk. Most lefekszem, ti őrizzetek engem, amíg én alszom.

Kivont karddal őrzik a bátyjai, amíg Csinos vitéz alszik. Egy szellő megfújja a két legényt, elalusznak, Csinos vitéz pedig felébred, elmegy onnan, s rátalál egy rézhídra. A rézhíd deszkái között kiüti a kardját. A tizenkétfejű sárkánynak a fia megy által a hídon, megbotlik a lova a kardban, elkáromkodja magát.

- Cu, ország-világ kutyája megegyen, ezernyolcszáz esztendeje, hogy itt járok, sohasem botlottál meg velem. Hallottam Csinos vitéznek a hírét, mikor még az anyja világra sem hozta, hogy vitám lesz vele, de ha itt volna is, mi volna énnekem, mikor a két ujjamra sem elég.

Kiszökik Csinos vitéz a híd alól.

- Mi bajod énvelem, te kutya sárkány? Én kiállottam az utadból, mit bajolsz énvelem?

Azt mondja a sárkánykirályfi:

- Jere ki, állj ide előmbe!

Kiszökik Csinos vitéz, összeszólalkoznak:

- Megküzdjünk-e vagy megvagdalkozzunk?

Ölremennek, megküzsdenek annyira, hogy a kettő kétféle dől. Csinos vitéz felugrik, összevagdálja a sárkánykirályfit. Behányja a híd alá lovastól. Megy vissza a bátyjaihoz, azt mondja:

- Keljetek fel, bátyáim, már eleget aludtatok.

Megindulnak, elmennek hetedhét országon keresztül. Elérkeznek egy ezüsterdőbe. Azt mondja Csinos vitéz a bátyjainak:

- Eresszünk meg, bátyáim, mert megfáradtunk. Együnk, igyunk, aludjunk.

Hogy letelepedtek, ettek, ittak, hát a két bátyja elalszik, Csinos vitéz pedig elmegy odébb. Elér egy ezüsthídat. A híd alá beül, a kardját a híd között kidugja. Arra megy a sárkánykirálynak a második fia, egy szivárvány paripán. Megbotlik a lova.

- Cu, ország-világ kutyája megegyen, ezernyolcszáz esztendeje, hogy ezen a hídon járok, sohasem botlottál meg! Hallottam hírét Csinos vitéznek, még mikor az anyja világra sem hozta, hogy vitám lesz vele, de mit gondolok vele! Még ha az egész világ a háta megett volna is, úgy se félnék!

Kiszökik Csinos vitéz, azt mondja a sárkánykirályfinak:

- Mi a bajod énvelem, félreállottam az utadból! Hát megküzsdjünk-e vagy megvagdalkozunk?

Vagdalkozni kezdenek, csakhamar összevágja Csinos vitéz ezt a sárkánykirályfit is, s lovastól együtt behányja az ezüsthíd alá. Megy a két bátyjához, azt mondja nekik:

- Keljetek fel, bátyáim, induljunk útnak, már eleget nyugodtunk.

Megindulnak, mennek hetedhét országon keresztül, érnek egy aranymezőbe. Azt mondja Csinos vitéz a két bátyjának:

- No, bátyáim, eresszünk meg, igyunk, együnk, nyugodjunk, mert meg vagyunk fáradva.

Lenyugosznak a bátyjai, Csinos vitéz megy az aranyhíd alá, a kardját kidugja. Arra megy a sárkánykirály harmadik fia szivárványszínű paripán. Megbotlik a ló, azt mondja neki a sárkány:

- Cu, egyen meg az ország-világ kutyája, ezernyolcszáz esztendeje, hogy veled itt járok, sohasem botlottál meg! Hallottam hírét Csinos vitéznek, mikor még az anyja világra sem hozta, hogy vitám lesz vele. De mit gondolok én vele, mert ha az egész világ háta megett volna is, akkor sem félnék tőle.

Kiszökik Csinos vitéz a híd alól:

- Mit bajolsz velem? Az utadból kiállottam! Megküzsdjünk-e vagy megvagdalkozunk?

Összefogóznak, küzsdeni kezdenek. Addig küzsdenek, hogy kétféle dülnek. Felszökösnek, kardot rántanak, addig vagdalkoznak, hogy megint kétféle dülnek. Mikor nyugodtak, mind a kettő feláll, s azt mondja a sárkánykirályfi:

- No, nem győzzük le egymást, változzunk! Legyen belőled egy érckerék s belőlem egy acélkerék. Menjünk a világnak a két szélére, mikor összeütünk, akkor valamelyik meghal.

Összefutnak, s olyan szikrát vet a két kerék, hogy a csillagokat érte a tüze a két keréknek. Nem lett semmi baja egyiknek se. Azt mondja a sárkánykirályfi:

- No, belőled legyen kék láng, belőlem legyen veres láng, addig égessük egymást, amíg valamelyik legyőzi a másikat.

Amint égetnék egymást, hát két hollófiú repül el fölöttük. Megszólítja a veres láng a hollófiákat:

- Menjete el, be a híd alá, hozzatok két száj vizet, öntsétek le a kék lángot, mert ha legyőzhetem, adok nektek egy dögöt.

De azt mondja hirtelen a kék láng is a hollófiáknak:

- Nehogy megszánjátok, mert megcsal benneteket. Nekem hozzatok két száj vizet, s a szárnyatokat is mártsátok meg s szánjatok meg, mert ha legyőzhetem, adok én nektek hat dögöt.

A két hollófiú viszen két száj vizet, s a szárnyukat is televiszik vízzel, legyőzi a veres lángot a kék láng, s összevágja a veres láng lovát is, igazítja a hollókat az ezüst- s a rézhíd alá, s átadja a többi dögöket is a hollófiáknak. Akkor megy a két bátyjához Csinos vitéz, s azt mondja:

- Keljete fel, bátyáim, fogjunk útnak, már eleget nyugodtunk.

Útnak indulnak, mennek, országolnak, elérnek egy havasba, s találnek egy aranykastélyt. Azt mondja Csinos vitéz a két bátyjának:

- No, testvéreim, álljatok meg, hogy nézzem meg, ki a lakója ennek az aranykastélynak.

Amint bemegy, hát ott van hat királykisasszony, három, akit kerestek, s három a sárkánykirályfiak testvére. A három sárkánykirálykisasszony kártyázott, a másik három őrt állott, udvarolt mellettük. Csinos vitéz, mikor meglátta a három királykisasszonyt, szedi a köpenyegébe, viszi a bátyjainak, teszik a nyereg fejébe, megindulnak hazafelé. Mennek hetedhét országon keresztül, mondja Csinos vitéz:

- Nézzetek széjjel: mit láttok, mit éreztete?

Mondják a bátyjai:

- Érzünk nagy hévséget, látjuk a sárkánykirályt véghetetlen tűzbe jönni. A felső ajaka az eget hasítja, az alsó ajaka a földet szakítja, s olyan földeket von fel, mint egy-egy épület.

- Ne féljete, bátyáim, mert egybe megállítom.

Egy kis ruhával visszaint, s lesz egy olyan kőfal, hogy éppen az eget érte a magassága. A sárkánykirály, hogy odaérkezik, hogy által nem mehetett, haragjában kettéhasadt, s nyomban elpusztult. Csinos vitéz pedig a két bátyjával s a három királykisasszonnyal elment haza. Nagy lakodalmat csaptak, s máig is élnek, ha meg nem haltak. Holnap legyenek a kegyelmetek vendégei.

ARANYHAJÚ KÁLMÁN

Egyszer volt, hetedhét országon túl, még az Óperencián is túl, de még azon is túl, egy király. Az a király sokszor olyan törvényeket adott ki, amilyeneknek még csak híre sem volt más országban. Egyszer azt a törvényt találta kiadni nagy büntetés alatt, hogy egy asszony se merjen fenni szombat este. Öröket is rendelt ki a király, hogy azok vigyázzanak mindenféle, s ha meglátják, hogy egy asszony szombat este fon, azt mindjárt jelentsék a királynak.

Éppen abban az időben, mikor kihirdették ezt a parancsolatot, három öregecske leány lakott egy faluban, akik fonásukkal keresték a kenyerüket. Minden este összegyűltek vagy egyiknek, vagy másiknak a házánál, s úgy fonogattak együtt, s azt mondogatták, hogy ha ők szombat este nem fonhatnak, akkor egy héten legalább egy nap nem lesz nekik mit enni. Azért hát a három leány összeült fenni szombaton este is, s nem is gondolták, hogy most valaki leskelődik utánuk. Amint ott fonogatnak hárman, beszélgetés közben azt mondja a legkisebb leány:

- Meg van tiltva, hogy szombat este fonjunk, pedig ha az a király engem az udvarába vinne, én annyit fonnék egy hét alatt, hogy egész táborának kitelne esztendei ruházata belőle.

A másik azt mondja:

- Ha engem a király az udvarába vinne, én annyi kenyeret sütnék három nap alatt, hogy az egész tábora megérné három hónapig velem.

A legnagyobb leány pedig azt mondja:

Ha engem a király elvenne feleséginek én olyan aranyhajú fiút szülnék, akinek párja nem lenne hetedhét országon.

A vigyázó éppen az ablakon leskelődve hallgatta, mit beszélgetett a három leány, s másnap elmondotta a királynak mind egy szót, amit csak azoktól hallott. A király nyomban el is hívatta a legkisebb leányt, s megparancsolta neki, hogy éppen annyit fonjon egy hét alatt, amennyit a fonóban mondott volt. A leány font, de egész héten nem tudott többet fenni, mint otthon szokott, s ezért a király áristomba tétette, egy pusztára kamrába, ott tartotta néhány napig, azután hazabocsájtotta.

Hívatta a király a másik leányt, aki a kenyérsütéssel dicsekedett volt, de az sem tudott több kenyeret sütni három nap alatt, mint máskor, azért azt is áristomba tétette harmadnapig, azután hazaküldötte.

Utoljára elhívatta a király a legnagyobb leányt, aki azt mondotta volt, hogy ő aranyhajú fiút szülne a királynak, s megkérdezte tőle:

- Biztatod magad, hogy aranyhajú fiút szülnél, ha elvinnélek feleségül?

Azt felelte a leány:

- Ha nem tudok, azt tehet velem felséged, amit akar. Nem bánom, ha kihajtat is az országból, ha úgy nem lesz.

A király nem sokáig gondolkozott, hanem elvette ezt a leányt feleségül, ki sem igen rúg, sem igen vén nem volt még, és ezen sokan igen csodálkoztak. Mikor immár a szülés ideje eljött, a király éppen a táborban volt.

Abban a városban élt egy gonosz boszorkány szüle, s annak volt egy szép leánya. Az öreg szüle sokat mesterkedett volt, hogy valami ravaszsággal a királlyal elvetesse a leányát, s hogy

azt végbe nem vihette, mind azon törte a fejét, hogy állhasson bosszút rajta. Most hát addig s addig fortélyoskodott, hogy betetette magát bábának a királyné mellé, s eljött vele a leánya is. A királyné azután tova éjfél tájban egy kedves aranyhajú fiút szült. A boszorkány szüle egyszeribe odaadta a leányának a gyermeket, s az elsuhant vele haza. A vén boszorkány fogott egy döglött kopókölyköt, azt belekötötte egy fazékba, a királyné cselédjének azt hazudta, hogy a királynénak meghalt a gyermeke, s maga elment egy inassal, s eltemették a király kertjében a fazekat. Ezen erősen megbúsultak mind, amennyien voltak a király udvarában.

A boszorkány hazament a leányához, s a gonoszok dugdosták a gyermeket harmadnapig, de féltek, hogy világra jön az ő alávalóságuk, s nekik rosszul lesz dolguk, ezért egy kicsiny ládát készítettek nádból, s abba beletették a gyermeket, s belebocsájtották a malomárokba.

A víz viddegélte a ládát, s mikor szinte a malomig vitte volna, a molnár meglátta, kifogta s megnyitotta. Hát csak elcsodálkozott, hogy abban egy szép aranyhajú fiút lát. Beviszi a feleségéhez, s azt mondja:

- Na, feleség, te örökké kívántad, hogy bár az isten egy gyermeket adna neked, most látod, itt van ne. Neveljük fel, még kicsi, nem tud a világról, ha felnő, úgy megbecsül minket, mint édesapját s anyját.

El is nevezték a gyermeket Aranyhajú Kálmánnak.

A fiú nőtt, növekedett napról napra, s mikor akkorára felnőtt, molnárlegény helyett szolgált a malomban. Örléssel töltötte az idejét, de egyéb dologra is reászoktatták.

A király, hogy hazament a táborból, erősen megszorodott, mikor megmondották, hogy a felesége egy aranyhajú fiút szült, de az meghalt, s el is temették a kertben. Mikor később meglátta az aranyhajú fiút az utcán, mindig azt mondogatta magában:

- Bár nekem is egy ilyen fiam volna! - minthogy a fiú különösen szép volt, a király sokszor felhívatta az udvarába, gyönyörködött benne.

A boszorkány szüle erősen félt, hogy meg találja tudni a király az ő gonzságát, ezért hát azon fortélyoskodott, hogy ha lehet, azt a fiút elpusztítsa. Egyszer elment hozzá, különhívta, s azt mondogta neki:

- No, te Aranyhajú Kálmán, ideje már, hogy megházasodjál. Minthogy te olyan szép vagy, úgy talál, hogy magadhoz hasonló feleséget végy, és én neked olyan szép leányt szerzek, hogy tudom, megköszönöd nekem. A szerencsen király országában van az a szép leány, kinél szebb egy sincs a világon, annak a neve Világszépe. Addig ne nyugodjál, akármi fáradságba kerül is, amíg el nem hozod magadnak.

Aranyhajú Kálmán kapott a szón, minthogy különben is minden legény kap azon, ha neki szép feleséget ajánlanak, s mindjárt feltette magában, hogy ha török-szakad, addig meg nem nyugszik, míg el nem hozza azt a leányt. De a boszorkány szüle azt mondogta neki:

- Tudd meg, hogy mielőtt azt a szép leányt elhozhatnád, előbb két nagy próbát kell kiállnod. A szerencsen király ablaka alatt egy olyan csudafa van, hogy mikor a szél fújdogál, annak minden levele szépen muzsikál, hogy annál szebb muzsikaszó nincs az egész földkerekségen. Te abból a fából egy ágat hozz el - ez lesz az első próba -, ülted el itthon a kertben, az megfogamzik ott, s éppen olyan szépen muzsikáló fa lesz abból is, mint amelyik fáról leszakasztottad volt. Ez lesz a második próba. Ezt tedd meg jó előre, hogy mikor aztán elhozod a feleségedet, hadd legyen, amivel mulassa magát.

Aranyhajú Kálmán elmondotta apjának, anyjának, mi az ő szándéka, hol akar ő szerencsét próbálni. Azok ellenkeztek vele egy darabig, mert féltek, hogy elvész olyan véghetetlen

hosszú útban, de mikor látták, hogy olyan nagy kedve van menni, ők is beleegyeztek. A molnárné feltarisznyált neki három szép molnárpogácsát, s avval elbúcsúzott, s megindult egy pálcával Szerecsenország felé.

Mikor immár egy hónapig utazott volna, igen megsomorodott, mert hét mérföldre sem látott egy falut is, még csak egy házat is, de azután megörvendett, mikor elhagyta a nagy pusztaságot, s egy szép erdő alatt meglátott egy épületet. Mikor odaérkezett, kijött a házból egy görbe öregasszony. Azt az asszonyt Világlátó asszonynak hívták. Megállította az utazót, s füliről-farkáról mindent elkérdezett tőle, hogy ki fia, honnan jön, hova megy, s miért megy. Aranyhajú Kálmán el is mondotta, hogy mi dologba indult útnak, s miért megy Szerecsenországba. Erre azt mondotta az öregasszony:

- Hej, fiam, téged most el akar valaki veszíteni, azért küld oda, mert azt a muzsikáló fát, amelyet te emlegetsz, olyan tizenkét vasfogú bába őrzi, hogy aki ahhoz a fához közelít, egyszeribe úgy összeszaggatják, mint az ölyv a kicsi madarat, s ha te úgy mész oda, ahogy most látlak, onnan vissza nem jössz többé. Már sokan próbálkoztak, de mind odavesztek. De ne ijedj meg, én a fiammal sok utazónak használtam, mióta itt lakunk, neked is szolgálni akarok. Sajnálom, ha egy ilyen szép ifjú, mint te vagy, odaveszne, s azok az átkozott vasfogú bábák széjjelszaggatják. A fiamnak van egy paripája, azt Szivárvány paripának hívják, ő odaadja neked erre az útra, ülj fel rá, s úgy menj. Az a paripa a felhőig is felszökik veled, ha a szükség úgy kívánja. Különben hiába mész, mert nem boldogulsz. A vasfogú bábáknak az a szokásuk, hogy mihelyt meglátják, hogy valaki közelít a csodafa felé, sorba állnak az út hosszában, húsz-harminc lépésre egymástól, s ott várnak rá, hogy összeszaggassák.

Odaadott az öregasszony tizenkét csomó szurkot Aranyhajú Kálmánnak, s azt mondotta:

- Ezeket a szuroklabdákat vidd el magaddal, s mikor az első vasfogú bábához érkezel, az, tudom, mindjárt kitér a száját, mint egy oroszlán, hogy téged elnyeljen. Te akkor a szuroklabdát dobd be a torkába, ahogy tudod, s azután a többinek is, s így aztán egy sem árthat neked. Azután ugrass a fa mellé, szakíts le egy ágat, de akkor aztán ugyan rugaszkodjál visszafele.

Aranyhajú Kálmán megköszönte a jó tanácsot s a jóakaratot, felugrott a Szivárvány paripára, felrakta a szuroklabdákat, elbúcsúzott s továbbindult.

Mikor hosszas utazás után közelített a muzsikáló fához, hát látja, hogy az út mellett ott állnak sorba a vasfogú bábák.

Mikor az elsőhöz ért, az egyszeribe csikorgatni kezdte a fogát, s azon nyomban kitérte a száját. Az ifjú úgy beledobta az egyik csomó szurkot a torkába, hogy a vasfogú bába mindjárt hanyatt esett, s csak úgy károgott a földön. Azután rendre éppen így bánt el a többivel is, s azok a tátott szájukat nem tudták befogni, s mind úgy maradtak a földön elnyúlva. Akkor Aranyhajú Kálmán, ahogy a Világlátó asszony mondotta, a muzsikáló fához vágatott a lóval, nagyot szökött a Szivárvány paripa, s ő nagy hirtelen leszakított egy jókora ágat a csodafáról, s avval, mint a sebes szél, megrugaszkodott visszafele.

Mikor egy erdőhöz közelített volna, visszanéz, hát látja, hogy a tizenkét vasfogú bába úgy fut utána, mint a veszedelem. Szólni nem tudtak, se kiáltani, mert a szurok beleragadt a torkukba, csak a karjukkal fenyegették, s idétlenül nyegegtek. De Aranyhajú Kálmán úgy elhaladott az erdőben, hogy utol nem érhatték.

Hogy szerencsésen elért a Világlátó öregasszonyhoz, otthagya a Szivárvány lovat, s avval elment haza a malomba, apjához, anyjához, s a zöld ágat felszúrta a virágoskertben a földbe.

Az az ág még azon a napon estig s egész éjjel olyan szépen muzsikált, hogy a király maga is elment hallgatására.

Ez immár így történt, de a boszorkány szülét ette a méreg, hogy nem pusztíthatta el Aranyhajú Kálmánt. Néhány nap múlva elment hozzá, s azt mondotta neki, hogy abban a kertben, ahonnan a zöld ágat elhozta, egy olyan tükör van, hogy aki abba belenéz, mind meglátja, hogy ki mit csinál a világon, akár jót, akár rosszat. Hozza ő el azt a tükröt a házukba, hadd legyen a feleségének egy olyan tükre is, amilyen még nem volt abban az országban a legesleggazdagabb királynénak sem.

Elindult hát Aranyhajú Kálmán másodszor is, elmegy a Világlátó vénasszonyhoz, s annak elmondja, hogy miért utazik. Az öregasszony ismét odaadta neki a Szivárvány lovat, s adott neki tizenkét csomó szurkot, s megtanította, hogy mit kell azokkal cselekedni.

Elment az ifjú azon az úton, amelyen azelőtt ment volt, s mikor ahhoz a helyhez közelített, ahol az a híres csodatükör volt, egyszer csak eleibe ugrik egy tátott szájú bába. Gondolja magában Aranyhajú Kálmán: „Ez most biztosan szurkot ehetnék, úgy látom „ - s úgy bevágta a torkába a csomó szurkot hogy mindjárt csak tikogni kezdett. A többivel is éppen így esett a dolog. Akkor szólt a paripának, az általugrott a kerten, Aranyhajú Kálmán elkapta a tükröt, s lódult visszafelé. De a bábák csak nyekegetek, utolérni nem tudták, úgy fulladtak a szuroktól, s ő kacagott magában, hogy hogy megvendégelte őket.

Most nem ment a Világlátó öregasszony felé, hanem más úton, egyenesen hazament a tükörrel, felakasztotta az anyjáié mellé, aztán ebédelt egyet s lefeküdt, úgy megfáradott volt.

A vén boszorkány szüle most még inkább csikorgatta a fogát mérgében, hogy ezen az úton is el nem tudta veszíteni Aranyhajú Kálmánt, s mondotta magában: „No, jól van, én most olyan helyre küldlek, hogy tudom, soha többször meg nem látod a malmot.” Azért azt mondotta neki:

- Na, te aranyhajú szép legény, ember vagy a talpadon, a két próbát kiállottad dicséretesen, már nincs egyéb hátra, hozd el a szép leányt feleségnek. Menj el vissza abba a kertbe, ahonnan elhoztad a zöld ágat s a tükröt, attól egy mérföldnyire van egy citromfa-erdő, azalatt van egy szép forráskút, te állj meg mellette, s kiáltsd el magad háromszor egymás után: „Jöjj ki, te Világszépe” - s ott lesz a szép leány abban a szempillantásban, s egynehány hónap alatt itthon is lehetsz véle.

Aranyhajú Kálmán elindult hát harmadszor is, s az öregasszony felé vette útját a Szivárvány paripán. Mikor megmondotta, hogy ő most feleségért megy a Világszépe után, azt mondotta neki a Világlátó öregasszony:

- Azt a forráskutat, ahova a leányért akarsz menni, nem tizenkét, hanem negyvenkét vasfogú bába őrzi. Hétszer gonoszabbak a többinél, akiket megtréfáltál. Én szuroklabdákat nem adok neked, mert affélékkel velük hiába labdázol, hanem mikor a forráshoz érkezel, csak egyszer kiálts, ne háromszor, arra kilövelkedik egy aranyskatulya a víz színére, te kapd fel hirtelen, s mint a sebes villámlás, úgy lódulj visszafelé onnan. De ne azon az úton, amelyen elmentél, hanem keresztül az erdőn. Ott az erdőben van egy feneketlen mély árok, a nagy földindulásakor ott hasadott meg a föld, s mikor ahhoz a feneketlen árokhoz érkezel, szorítsd meg a lovat, s szöktess át vele az árkon, s ha utánad ered a negyvenkét vasfogú bába, akkor meglátod, hogy nem érnek utol téged.

„Ez jó tanács” - gondolta magában Aranyhajú Kálmán, mindent akképpen cselekedett, ahogy az öregasszony mondotta neki. Addig ment, míg eljutott a híres forráskúthoz, ott meg sem állott, hanem így szólott:

- Jöjj ki, Világszépe! - de nem háromszor, mint a boszorkány szüle otthon kitanította, csak egyszer, s arra kilövellkedett a víz fenekéről egy cifra aranskatulya. Felkapta a nyeregkápába, s megrugaszkodott vele visszafelé. Hát látja, hogy egy sereg vasfogú bába, mint megannyi veszett állat, úgy fut utána, s azt kiáltozza:

- Hiába futsz, ha hét ördögöd van is, mitőlünk meg nem menekszel, miénk vagy mindenestől!

Aranyhajú Kálmán fut egyenesen az erdő felé, eléri a feneketlen árkot, átugrat a lovával, s azt mondja:

- No, ördögadták, jöhettek immár!

Mikor ő ezt kimondotta, már ott is voltak az ördögadták, s a nagy dühösség miatt a szemük világa is úgy elveszett, hogy nem látták meg az árkot sebes futtukban, s egytől egyig nyakrafőre bele kecskebukáztak.

Hogy Aranyhajú Kálmán ilyen szerencsésen megszabadult a vasfogú bábáktól, bement a Világlátó öregasszonyhoz, átadta a lovat, s megköszönte a jó tanácsot.

Azt mondja az öregasszony:

- Jó szívvel, fiam, máskor is, ha még szükséged lesz valamiben, csak folyamodj hozzám, s én segítek rajtad, amiben csak segíthetek tehetségem szerint.

Aranyhajú Kálmán felkötözte az öregasszony fia segítségével a skatulyát a hátára s elindult. Mikor hazaérkezett a malomba elfáradva, abban a szempillantásban ott termett a boszorkány vén szüle, aki őt mindenképpen el akarta veszíteni, s azt mondotta neki, hogy ki ne bontsa a skatulyát reggelig. De tudta ám Aranyhajú Kálmán, hogy azzal is csak veszedelmet forral ellene, s amint kitette a lábát a házból, nyomban kibontották apjával s anyjával a skatulyát. Hát egy olyan gyönyörű szép leány pattant ki belőle, hogy az egész ház megfényesült annak ritka szépségétől. A leány, hogy megvacsorált; álom nélkül töltötte el az éjszakát, virradatig mindig csak beszélgetett a molnárral s a fiával, aki elhozta őt. Nem is jött álom a szemükre a háziaknak, úgy elfogta őket a szertelen nagy ámulat a leány szépsége miatt.

Másnap aztán úgy volt kicsinálva, hogy Aranyhajú Kálmán esküdjék össze a szép leánnyal. El is készültek a főzéssel meg a lakodalmi vendégséggel. De a leány azt mondotta, hogy az ő országukban az a szokás, hogy a házasulandók előbb megtartják a lakodalmi vendégséget, s csak azután esketik őket össze. Nem bánna, ha most ez alkalommal neki kedvét töltenék, s otthoni szokás szerint tartanák meg a lakodalmat. Reá is állottak mind az ő kívánságára.

Nemsokára asztalhoz ültek a hivatalosok, a király is meg volt híva, s meg is jelent az asztalnál feleségestül, mivelhogy igen kedvelte Aranyhajú Kálmánt. Mikor az ebéd immár vége fele járt, felállott az asztaltól a szép idegen leány, s azt mondotta:

- Tisztelt asztal-vendégek, meg ne botránkozzanak azon, amit beszélek. Én eljöttem messze földről erre az idegen helyre, hogy egy igazságot világosságra hozzak. Nekem van otthon egy olyan tüköröm, amely mindent kimutat, ami jó vagy rossz történik a világon. Abból a tükörből néztem én ki, s tudom is, hogy ezt az Aranyhajú Kálmánt az itt jelenvaló királyné szülte a világra. De a boszorkány vén szüle, hogy a király itthon nem volt, befurakodott a királyné mellé bábának, a fiút, mikor megszületett, elsikkasztotta, s az udvarbelieknek azt hazudta, hogy a királynénak a fia halva született. Ez olyan igaz, mint a fényes nap, ha nem hiszik, menjenek, ássák ki a fazekat a kertben, s meglátják, hogy egy kopókölyök van abban eltemetve. Ezt pedig azért cselekedte, hogy bosszút állhasson a királyon, hogy nem az ő leányát, hanem mást vett el feleségül. A fiút pedig eleresztette a malomárokban. Onnan fogta ki a molnár, ez, aki feltartotta, s felnevelte ekkoráig.

Elbámult ezen a beszéden az egész vendégsereg. Még el sem végezték jól az ebédet, a király futtatott a kertbe, kiásatta a fazekat, s egy kopókölyköt talált abban. Tüstént elfogatta az ördögös vén boszorkány szülét a leányával együtt, s mind a kettőt borsószalmán megégette. A molnárt s a molnárnét a fia felneveléséért olyan gazdagon megajándékozta, hogy azok holtuk napjáig szükségét nem láttak. A maga saját fiát, Aranyhajú Kálmánt a szép leánnyal, akit maga hozott magának, összepárosította, magához vette, beültette őket egy szép palotába, máig is ott élnek, ha meg nem haltak.

RÓZSA KIRÁLYFI

Volt egy királynak három fia. Ellenség ütött az országra, azt elfoglalta, a király is elesett. A királyfiak jó vadászok voltak, hárman három vadászkutyával odébb állottak a veszedelemből. Sokáig mentek, azt sem tudták, hova, végre egy legmagasabb havastetőn, ahol az út elágazott, elhatározták, hogy elválnak egymástól, külön-külön próbálnak szerencsét.

Megegyeztek, hogy egy magas fa hegyibe felállítanak egy hosszú póznát, s arra felkötnek egy fehér kendőt, amelyik a kendőt véresnek látja, induljon a testvérei után, mert valamelyiknek veszedelme van.

A legkisebb királyfi akit Rózsának hívtak, bal fele indult, a másik kettő jobb fele. Rózsa, mikor a hetedik havasba is bejutott, jó messze, meglátott ott egy szép kastélyt, s abba betért, mint fáradt utazó, hogy megszálljon.

Megnyílik este nagy dörömböléssel a kastély kapuja, hát hét nagy óriás állít be az udvarra s onnét a házba. Akkora volt mindegyik, mint egy nagy torony. Rózsa ijedtében az ágy alá suhant, de az óriások mihelyt beléptek, egyik azt mondta:

- Ci, milyen emberbűz van itt!

Megkeresték Rózsát, megtalálták, összeapritották, mint a torzsát, s az ablakon kihányták.

Reggel az óriások megint elmentek dolgukra, a bokorból előmászott egy szép leányfejű kígyó, s Rózsa testének minden kicsi darabját összeszedte, szépen összerakogatta, forrasztó fűvel megkengette, s élő-haló vízzel meglocsolta. Rózsa egy perc alatt talpra szökött, s most hét-szerte szebb s erősebb lett, mint azelőtt volt. Akkor a leányfejű kígyó is kibújt a kígyóbőrből hónaljig.

Rózsa, hogy olyan erős lett, bízott magában, s este nem bújt az ágya alá, hanem az óriásokat a kapuban várta haza. Azok mikor megérkeztek, előreküldték a szolgájukat, hogy azt a hitvány Ádám-maradékot összemorzsolják, de a szolgák nem bírtak vele, maguknak az óriásoknak kellett, hogy őt összeapritsák.

Másnap reggel a leányfejű kígyó Rózsát megint életre hozta, ő maga pedig övig kibújt a kígyóbőrből. Rózsa kétszerte erősebb lett most, mint külön-külön egy-egy óriás.

Akkor este Rózsa a szolgákat mind megölte, s sok óriást is megsebzett, de a hét óriás mégis megölte őt.

Reggel, ahogy elmentek, a kígyó Rózsát megint feltámasztotta; Rózsa erősebb lett, mint a hét óriás együtt, s olyan szép, hogy a napra lehetett nézni, de reá nem. A leány is a kígyóbőrből egészen kikerekedett, be kedves két teremtség volt!

Akkor egymásnak a dolgaikat s életüket elbeszéltek. Elbeszélte a leány, hogy ő is királyvérből való, hogy az ő apját az óriások ölték meg, s az országot elfoglalták, ez a kastély az ő apjáié volt, ahol az óriások laknak, s innen járnak ki mindennap, hogy a népet sarcolják. Őt magát egy jó kuruzsos dajkája kígyóvá változtatta, s megesküdt, hogy addig kígyóbőrben marad, míg az óriásokon bosszút állhat. De most, hogy Rózsa olyan erős, hogy könnyen megfelelhet mind a hét óriásnak, róla is lerepedezett a kígyóbőr.

- Rajta hát Rózsa pusztítsd el az óriásokat, nem leszek én se háládatlan.

Rózsa azt felelte:

- Kedves szép leány, te nekem az életemet három ízben adtad vissza, én sem lehetek háládatlan tehozzád, az óriásokat elpusztítom, s aztán te az enyém, én a tied.

Egymásnak holtig való szerelmet esküdtek, s igen jóízűen telt el a nap egészen estig.

Mikor este az óriások megérkeztek, Rózsa így szólott hozzájuk:

- Ugyebár, sok gazember, hogy háromszor öltetek meg? Most azt mondom, hogy ma ezen a kapun egyiketek sem teszi be a lábát! Vívjunk meg!

Az óriások nagy méreggel reá mentek, de most nem úgy lett, mint azelőtt kétszer; rendre őket mind megölogette, s akkor a kulcsokat a zsebükből kezéhez vette, a kastélynak minden szegelikát felkutatta, s látta, hogy bátorságban lehetnek, mert már egy lélek sincs a kastélyban.

Az éjszaka csendesesen telt el. Reggel a kastély udvaráról Rózsa elnéz a havas tetőre a fehér kendő felé, s hát látja, hogy az egészen véres. Megbúsul, s azt mondja a szép leánynak:

- El kell mennem, hogy a két bátyámat felkeressem, mert rosszul megy soruk. Várj vissza engem, mert ha őket feltaláltam, minden bizonnyal visszajövök.

Avval felkészült, kardot kötött, nyilat, forrasztó füvet, élő-haló vizet vett magához, s éppen arra a helyre ment, ahol elváltak volt. Útjában lőtt egy nyulat. Mikor odaért a fához, elindult azon az úton, amerre a bátyjai mentek. Rátalált egy kicsi házikóra, s ott megállapodott. Látja, hogy a ház előtt a fához a két bátyja két vadászkutyája láncsal meg van kötve. Eloldja őket, tüzet csinál, s a nyulat sütni kezdi. Amint sütné, hallja, hogy a fán valaki dideregve azt kiáltozza:

- Jaj, de fázom!

Felszól a fára Rózsa királyfi:

- Ha fázol, gyere le s melegedjél!

Azt mondják rá fentről:

- Igen, de félek a kutyáktól!

- Ne félj, mert azok becsületes embert nem bántanak!

- Én hiszem - azt mondja az a valaki a fáról -, de mégis vedd közéd ezt a hajszálat, hadd szagolják meg előbb, arról engem is megismernek!

Veszi Rózsa a hajszálat, s a tűzbe veti. A fáról leszáll egy vén boszorkány, odaül a tűz mellé s fütözik. Felhúz egy nyársra egy varasbékát, s sütni kezdi. Amint sütné, mondani kezdi Rózsának:

- Az az enyém, ez a tied - s hozzáüti a varasbékát a nyúlhoz; Rózsa megmérgeződik, kirántja a kardot, s hozzákap a boszorkányhoz, s hát a kard egy hasábfává vált. Nekimegy a boszorkány, hogy megölje Rózsát, s azt mondja:

- No, most véged neked is, a testvéreidet is én öltem meg bosszúból, azért, hogy a hét óriás fiamat elpusztítottad!

Rózsa nekiúszítja a boszorkánynak a kutyákat, s azok addig fogják innen s túl, hogy vért eresztenek belőle. A vér a kardanból lett hasábfára cseppen, s abból megint kard lett. Kapja Rózsa a kardot, s odaáll a boszorkány eleibe. Megijed a boszorkány, s könyörögni kezd, hogy ne bántsa, megmutatja, hova temette a bátyjait. Csak ezt várta Rózsa, azon nyomban hozzáújtott, s avval a boszorkány Plutóhoz költözött. Rózsa kiásta a bátyjait, az összedara-

bolt testüket összerakta, forrasztófüvel összeforrasztotta, s élő-haló vízzel feltámasztotta. Azok, mikor a szemüket kinyitották, s Rózsát megpillantották, mind a ketten azt mondták:

- Jaj, be sokat aludtam.

- Sokat bizony - azt mondta Rózsa -, de ha én ide nem jöttem volna, még most is aludnátok.

Elbeszélték Rózsának a bátyjai, hogy elválásuk után csakhamar meghallották, hogy az ellenség az országukból eltakarodott, s visszatértek a palotájukba. Úgy osztoztak, hogy az egyik, a nagyobbik, hazamenjen, s igazgassa az országot, másik pedig keresse fel Rózsát. Akkor fordultak be a kis házikóba, s akkor bánt el velük a vén boszorkány.

Rózsa is elbeszélte nekik, mikén ment keresztül, s azt mondta:

- Te, nagyobbik bátyám, menj haza, ülj be apánk országába, te pedig, kisebbik bátyám, gyere velem, és igazgassuk ketten azt a nagy országot, amelyikben az óriások hatalmaskodtak.

Ebben megegyeztek, mindegyik elment a maga országába. Rózsa is felkereste a szép leányt, aki már magát úgy elbúsulta volt utána, hogy szinte elepedt, de hogy Rózsa megérkezett, egészen felvidult. Egybekeltek, nagy lakodalmat csináltak, eleget vendégeskedtek, a menyasszonyt jól megtáncoltatták, azután az óriásoktól megmentett nagy országot kezükre vették, ma is ott uralkodnak, ha meg nem haltak. Kerekedjenek egy tojánhéjba, s holnap legyenek a kigyelmetek vendégei.

VIRITÓ PÁL

Egyszer tizenkét vadász, mikor, mikor nem, nincs megírva, vadászott egy nagy sűrű erdőben. A kopók egyszer csak hajtani kezdtek egy rókát, a róka pedig, hogy kikaphatott az erdőből, egyenesen befutott egy rongyos malomba. Kérlelni kezdte a molnárt, hogy rejtse el őt valahova, mert ha a vadászok itt teremnek, vége az életének.

A molnár felkapta a rókát a két hátulsó lábánál fogva, bevetette egy üres szuszékba, s ráverte a lakatot. A vadászok csakhamar odaérkeznek, s kérdezik, hogy hova lett a róka. A molnárnak tudni kell róla, mert látták, hogy éppen a malomba futott be a kopók elől. A molnár azt felelte, hogy ő nem tud róla semmit, lehet, hogy itt a malomárok mellett elrejtette magát a nádasba. A vadászok keresték egy darabig a rókát, de hogy nem találták, elmentek vissza az erdőbe.

Mikor a vadászok már messze jártak, a róka kérni kezdte a molnárt, hogy bocsássa ki őt a szuszékból. A molnár ki is vette, s a róka azt mondta neki:

- No, te molnár, amiért megtartottad az életemet, én sem leszek háládatlan hozzád. Most elég szegény vagy ebben a rongyos malomban, de meglátod, úrrá teszek - avval elbúcsúzott s elfutott.

Nem telt bele három nap, s megint beállított a róka a malomba, egy nagy rézgomolyát hozott a szájában, s azt mondta:

- No, te molnár, te Viritó Pál - így hívták a molnárt -, ezt a gomolyát tedd el jó helyre, hogy ebben hiba ne legyen, ezen semmi karcolás ne essék, még jó hasznát veheted, ha a szerencse megsegít - avval megint elfutott.

Harmadnap újra beállított a róka, hozott a molnárnak egy ezüstgomolyát, s aztmondotta:

- Ennek is jól gondját viseld, hogy el ne vesszen, benne semmi hiba ne legyen.

Egy darab ideig oda volt a róka valahova, s tova tíz nap múlva hozott a molnárnak egy aranygomolyát, s evvel a szóval adta a kezébe:

- No, te Viritó Pál, már erre ugyan vigyázz, hogy el ne vesszen, vagy valami karcolás ne essék rajta, mert ez már többet ér a másik kettőnél.

A molnárnak nem volt más jobb helye szegénynek, hanem beletette a három gomolyát abba az üres szuszékba, melybe a rókát zárta volt, s feltette rá a lakatot. A gomolyák ott heverték vagy három hónapig, s amikor a három hónap eltelt, eljött a róka, s elkérte a rézgomolyát a molnártól.

- Hát te ezt mért veszed vissza tőlem, ha nekem ajándékoztad egyszer? - kérdi tőle a molnár.

- Tudom én, mit csinállok - mondja neki a róka -, te csak bízz rám mindent, a boldogságodat kívánom.

Egy városban, nem messze lakott a Zöld király. Annak volt egy igen-igen szép leánya. A róka elvitte a rézgomolyát ennek a királynak, s azt mondta neki:

- Viritó Pál önagysága tisztelteti felségedet, s evvel a csekély ajándékkal kíván kedveskedni, míg többel is szolgálhat.

- Köszönettel vesszük - mondotta a király -, de szeretnők személyesen is látni Viritó Pál önagyságát, szívesen elfogadnók a látogatását. Ne felejtse el neki megmondani.

A róka harmadnap múlva elkérte az ezüstgomolyát is a molnártól, s azt is elvitte a Zöld királynak. A király megköszönte az ajándékot, s akkor is azt mondta:

- Bár láthatnók már önagságát! Nem valami alávaló személy lehet, ha efféle ajándékkal tud szolgálni.

A róka eltávozott a király udvarából, s egy hét múlva elkérte az aranygomolyát is a molnártól. Elvitte a Zöld királynak s azt mondta neki:

- Viritó Pál önagsága harmadszor is tisztelteti felségedet s újabban is kíván egy kis ajándékkal kedveskedni.

A királynak egész háza népe csodálkozott a fényes ajándékon, nézegették az aranygomolyát, s azt mondták a rókának, hogy Viritó Pál önagságát tisztelik, s mielőbb elvárják az udvarban. Hadd lássák, miféle előkelő ember az, aki ilyenekkel tud kedveskedni.

A róka megígérte a királynak, hogy nemsokára udvarába fogja kíséni Viritó Pál önagságát. Avval visszament a molnárhoz, s elbeszélte neki, hogy hova vitte ő a gomolyákat, s hogy a Zöld király mennyire óhajtja őt látni. Sürgetni kezdte hát a molnárt.

- No, csak készülj s menjünk, mert várnak erősen.

- Én menjek, én? Én tudom, hogy sohasem, ilyen rongyosan, egy király eleibe, hogy szégyenkezzem s pironkodjak. Nem megyek biz én, ha a gomolyák mind odavesznek is. Eredj el te, ha neked úgy tetszik, de én tudom, sohasem.

- Ne félj te semmit - azt mondja a róka -, csak fogadd meg, amit mondok, s én mindent eligazítok a legjobb módon.

Megbátorodik a molnár, s elindulnak ketten. Mikor egy nagy erdőn mennek keresztül, s leülnek egy keveset pihenni, azt mondja a róka a molárnak:

- Van acél s kova nálad? Tudsz vele tüzet csinálni? Ki tudsz ütni?

- Én ki - azt mondja a molnár. Ki is ütött, s jó tüzet csináltak.

Mikor a legjobban lobogott a tűz, a róka levetkeztette a molnárt anyaszült meztelenre, s a rongyos ruháját bedobta a tűzbe, s az mindenestől fogva hamuvá égette. Volt a közelben egy nagyon nagy bükkfa, abba beállította a molnárt meztelen, s meghagyta neki, hogy onnan ki ne mozduljon, amíg ő vissza nem jön, s fel nem öltözteti a legszebb ruhába. Avval elfutott, egyenesen a Zöld királyhoz. Mikor a király meglátta, hogy megint egyedül jön, azt kérdezte tőle:

- Hát ugyan most sem jött el Viritó Pál önagsága?

- Jaj, elindultunk volt mi önagságával - azt mondja a róka -, de amint jöttünk a nagy erdőben, hat lóval, hintóval, tizenkét tolvaj csak kirohant a sűrűből, mind fegyveresen, a hatlovas hintót elrabolták, s el is hajtották. Viritó Pál önagságának minden pénzét elvették, lehúzták róla a drága köntösét is, s anyaszült meztelen hagyták. Szégyenletében beállott egy bükkfa odvába, s ott várakozik, amíg én valami köntöst viszek valahonnan, hogy felöltöztessenem.

Erősen sajnálta a király, szánakozott Viritó Pál önagságán, de nem késett, hanem egyszeribe befogatott hat lovat a maga hintójába, beleültetett két inast, s elküldte a legdrágább királyi ruháját, hogy abba öltöztessék fel Viritó Pált, s úgy hozzák el a hintón az ő udvarába.

Elindultak hát a hintóval, s mikor az odvas fától egy puskalövésre voltak, azt mondja a róka az inasoknak:

- Ti csak álljatok meg egy kevés ideig itt, míg én felöltöztetem önagyságát, mert a szemérem nem engedi, hogy így szem előtt öltözködjék.

Veszi a róka a drága köntöst, viszi az odvas fához, kihívja Viritó Pált az odúból. Ott közel volt egy tó, abba beleállítja, s mind felmos rá egy rúd szappant, hogy egészen megfehérült, s akkor felöltöztette a Zöld király ruhájába, s azután elvezette a hintóhoz. Hogy az inasok meglátták, kétfelől karonfogták, felültették a hintóba, s bevitték a király udvarába. A király kijött Viritó Pál elé a palotából, meghajtotta magát, s köszöntötték egymást annak rendje s módja szerint, s a két inas bevezette a várva várt vendéget a király fényes palotájába.

Viritó Pál ott mulatott a királyi udvarban néhány hétig, s mivel ügyibe való legény volt, s jól is forgolódott, a király leánya igen megszerette. Addig s addig, hogy utoljára megesküdték együtt a király s a királyné beleegyezésével.

Mikor egy hónap telt volt el a lakodalmi nagy vendégség után, s Viritó Pál a feleségével karonfogva kint sétált egyszer a kertben, azt mondotta neki az új asszony:

- Édesem, szeretném, ha elmennénk, hogy lássam meg én is a te udvarodat s jószágodat. Úgy hiszem, neked még pompásabb kastélyod van, mint ez a mienk.

- Ó, kincsem - azt mondja rá Viritó Pál -, ha mi egyszer oda elmegyünk, onnan többet ide vissza egyszer sem jöhetünk.

- Nem bánom én, ha nem jöhetünk is, mert én veled akárhol ellakom ezen a világon.

Ezen úgy megijedt Viritó Pál, hogy szinte kétségbeesett, mert neki bizony egy talpalatnyi jószágá sem volt, sehol az isten földjén. Elgondolta, hogy mekkora szégyent fog ő vallani, ha kimegy ebből a kastélyból. Mit volt mit tenni, csak rá kellett szánja magát, s elment, hogy elmondja búját-baját a rókának. De a róka biztatta, hogy semmit se gyötrődjék, csak induljon el bátran, majd csak jól fog kisülni a dolog.

Felkészültek hát másnap, a király befogatott hat lovat egy hintó eleibe, s abba beleült Viritó Pál feleségestől. A király egy század katonát is rendelt melléjük bátorság okáért. Elbúcsúztak egymástól s elindultak. A róka mindenütt elől ment, s ahogy megy, elér egy nagy tehéncsordát s megkérdi:

- Pásztor, kié ez a tehéncsorda?

A pásztor azt feleli neki:

- Ez a vasfogú bábáé, mi bajod vele?

- Az a bajom, ördögadta - azt mondja a róka -, hogy itt hátul jön egy sereg katona s utánuk egy hatlovas hintó. Amikor azok ide érkeznek, megkérdezik, kié ez a tehéncsorda, ha te azt találod mondani, hogy a vasfogú bábáé, a katonák mindjárt fejedet veszik, de ha azt feleled, hogy a Viritó Pál önagyságáé, meghagyják életedet.

- De már én inkább azt mondom, amit te mondasz, mintsem elveszítsem a fejemet.

Megérkezik a hintó, kihajol az új asszony az ablakon, s kérdi a pásztortól:

- Kié ez a tehéncsorda?

- Ez a Viritó Pál önagyságáé - feleli a pásztor.

- Jól van - azt mondja az asszony -, ezután én leszek a ti asszonyotok, viseljeteK jól gondot a marhákra, nehogy kár essék bennük - s egy csomó aranyat nyomott a pásztor markába.

A róka ezalatt elér egy ökörCsordát s kérdi:

- Kié ez az ökörcsorda, pásztor?

Feleli neki a pásztor:

- Ez a vasfogú bábáé, mi bajod vele?

- Az a bajom - azt mondja a róka -, hogy itt hátul jön egy hintó s egy sereg katona. Mikor azok ide érkeznek, azt kérdi valaki a hintóból, kié ez az ökörcsorda. Ha te azt feleled, hogy a vasfogú bábáé, mindjárt elvágják a nyakadat a katonák, ha pedig azt mondd, hogy a Viritó Pál önnagyságáé, meghagyják életedet, még meg is ajándékoznak.

- Inkább hát azt mondom, mintsem a fejem elveszzen - mondja rá a pásztor.

Megérkezik a hintó, s kérdi az új asszony:

- Kié ez az ökörcsorda, pásztor?

- Ez a Viritó Pál önnagyságáé - feleli a pásztor.

- Jól van - azt mondja az asszony -, ezután én leszek a ti asszonyotok. Jól vigyázzatok, nehogy a farkas kárt tegyen a marhában - egy csomó pénzt nyomott a pásztor markába, s avval továbbhalad a hintó.

A róka harmadszor elér egy nagy ménescsordát, s kérdi a pásztortól:

- Kié ez a ménescsorda, te pásztor?

Azt mondja a pásztor:

- Ez a vasfogú bábáé, mi bajod vele?

- Az a bajom, ördögadta, hogy tova nem messze jön errefelé egy sereg lovas katona, utánuk egy hatlovas hintó. Valaki azt kérdi tőled abból a hintóból, kié ez a ménescsorda. Ha te azt találod felelni, hogy a vasfogú bábáé, azok a katonák mindjárt fejedet veszik. Ha pedig azt mondd, hogy a Viritó Pál önnagyságáé, az életed is megmarad, s még szép ajándékot is kapsz mellette.

- De biz én inkább azt mondom, ahogy te mondtad - feleli a pásztor -, mintsem elveszítsem a fejemet.

Csakhamar odaérkezik a hintó, s kérdi a Viritó Pál felesége a pásztortól:

- Kié ez a csorda, ménespásztor?

- Ez a Viritó Pál önnagyságáé - mondja a pásztor.

- Jól van, jól - azt mondja az asszony -, ezután én leszek a ti asszonyotok, vigyázzatok, nehogy a tolvajok ellopjanak vagy egy lovat a ménesből - s egy csomó aranyat ad a pásztornek.

Mentek már mind tovább s tovább. A róka mindenütt ment elöl, s egyszer meglátja távolról a vasfogú bába kastélyát. Az a kastély pedig olyan volt, amilyen kastélya sem a Zöld királynak, sem más ember fiának ezen a világon nem volt, mert az egy csodálatos aransarkon fordult. Abban lakott az a vasfogú bába, akitől minden ember félt a környéken, mert olyan istentelen teremtés volt, hogy ha valakire megharagudott, azt a fogával szaggatta széjjel haragjában. Emiatt aztán cselédet sem kapott utoljára, s még az utazók is messzire elkerülték a kastélyát. Egyeseken-egyedül ült a fényes kastélyban, mikor a róka betoppant hozzá. Elkezd a róka mondani neki nagy lelkendezéssel:

- Ó, te jó asszonyság, mennyire sajnállak én téged, mert igen nagy, felette nagy veszedelem fenyeget, s én azért jövök hozzád olyan nagy sietve, hogy ha csak lehet, megmentsem életedet.

Elvádoltak téged a király előtt a sok elkövetett gonoszságod miatt, s most küld reád egy sereg katonát avval a parancsolattal, hogy téged elfogjanak, s borsószalmán megégessenek. Nézz csak ki az ablakon, hogy jönnek a katonák tova a lejtőn, befelé. Ugyan porzik az út utánuk!

Kinéz a vasfogú bába a kastély ablakán, s meglátja a sereg katonát, hogy jönnek arrafelé, s úgy megijedt, hogy még a hideg is rázni kezdette, hogy kocogott a vasfoga belé. Azt mondja a rókának nagy reszketve:

- Jaj, édes rókám, tied a kastélyom, fele vagyonom, csak segíts rajtam, mentsd meg az életemet.

A róka fogja magát, kihívja a vasfogú bábát, hátra a csüröskertbe, ott volt egy kazal szalma, annak az oldalába egy lyukat vájtak ketten, jó mélyet, oda bebújt a vasfogú bába. A róka, aló, visszafut a konyhába, hoz egy tüzes üszköt, avval meggyújtja a szalmát, s elégeti a szalmával együtt a vasfogú bábát. Akkor visszament a kastélyba, s ott várakozott, hogy illendő módon fogadhassa Viritó Pált.

Csakhamar megérkezett Viritó Pál hintóstól, feleségestől s velük a katonák is. A róka bevezérelte őket a sarkonforduló kastélyba, s a királyleány s a katonák mindent igen megcsodáltak. Nagyon örvendeztek, kivált Viritó Pál, hogy olyan szerencsésen sült ki a dolog. Azután nagy vendégséget készítettek, tál, kanál elég volt, de istenes ember volt, aki egy kanál levest kapott.

A katonák másnap visszamentek a Zöld királyhoz, hogy hírvil vigyék neki, milyen jó helyen hagyták a leányát. Az új házaské lett az irtózatost vasfogú bába kastélya, s annak minden néven nevezendő vagyona, s ott maradt nekik a hatlovas hintó is.

A rókát Viritó Pál ott tartotta egy házban magukkal, ott volt a helye éjjelenként a meleg tűzhelyen. A róka egy éjjel közelebb talált feküdni a tűzhöz, s megperzselődött a szőre.

- Miféle perzsbúz van itt? Én ezt ki nem állhatom - azt mondja az asszony az ágyból, s felkölti az inast, akit magával hozott volt, s avval kivetteti a rókát a konyhába.

Reggel kimegy a házból Viritó Pál, szembejön vele a róka, s azt mondja neki:

- No, te Viritó Pál, ha a te udvarodban még egyszer úgy bánnak velem, mint az elmúlt éjjel, tudd meg, hogy éppen olyan szegény koldussá tesznek, mint a pusztá malomban voltál.

- Ne búsulj, mert jobban gondom lesz reád ezután - azt mondotta neki Viritó Pál, s úgy is lett, amint mondotta.

Egy napon a róka félrehívta Viritó Pált, s azt mondta neki:

- Hallod-e, te Viritó Pál, én elmondom neked az én történetemet, amit mindeddig titokban tartottam előtted. Valamikor én is olyan emberféle voltam, mint te, s mikor immár félcseperedett fickó voltam, hát mi tagadás, a testvéröcsémmel elloptuk volt egy gazdag özvegyasszonynak a kövér lúdját. Az az özvegyasszony aztán elment az ördögös szigetbe, egy ördögös boszorkány vén szüéléhez, annak adott egy csomó pénzt, s az rókává változtatott mind a kettőnk. A testvérem nem tudom, hova lett, mert soha hírét nem hallottam, én pedig ide kerültem a te udvarodba.

Viritó Pál bevitte a rókát a maga házába, s meghagyta a feleségének és az inasoknak, hogy jól gondját viseljék, mert ő sokat élt szolgálatjában. Akkor elment az ördögös szigetbe, száz aranyat vitt, s az ördögös szüle ismét emberré változtatta a rókát.

Onnan hazajött Viritó Pál, s egy pompás kis házat építtetett neki, az ő sok szolgálatjáért, s abban lakott élete fogytáig. Viritó Pálnak ha valami kényes dolga fordult elő, mindenkor vele megtanácskozta. Ott élnek ma is, a sarkonforduló kastélyban, ha eddig meg nem haltak.

A TEJKÚT

Volt egyszer egy király, annak a kertjében volt egy olyan kút, amelyikből éjjel-nappal folyvást forrott a tej. Ebből a tejből élt a király, ebből mosakodott, ebben fürdött. Hát egyszer egy reggel a tejhordó nagy szomorúan jelenti, hogy:

- Felséges királyom, életem-halálom a kezében, nincs a tejkútban egy csepp tej sem.

Megszomorodik a király nagyon, mert az ő élete ahhoz a tejkúthoz volt kötve. Hívatja mindjárt a tizenkét vadászát, s megparancsolja nekik, hogy ha meg nem tudják, hova lett a tej, többé az ő szeme elé ne kerüljenek.

Estére kerekedik az idő, s a tizenkét vadász kiül a kút mellé. Hát egyszer jön egy hatalmas nagy óriás, de akkora, hogy a fejével a felleget meszelte. Nekidől a kútnak, s egy szuszra mind egy cseppig kiissza.

Jelenti a tizenkét vadász a királynak, hogy s mint történt az eset.

- Mit gondoltok - azt kérdi a király -, hogy lehetne azt a nagy óriást kézre keríteni?

- Azt másképpen nem - azt mondják a vadászok -, mint hogy lerészegíti az ember.

Kapja magát a király, s teletölteti a kút szilvapálinkával. Hát pont tizenkét órákor jön az óriás, nekidől a kútnak, s mind egy cseppig kiissza. Na de meg is járta vele, alig lépett hármát, végigcsúszott a földön s elaludt. A vadászok behúzták egy kerti házikóba, s rázárták az ajtót.

Na, a király mindjárt írással összehívhatja a népeit, hogy jöjjenek, nézzék meg, micsoda csodát kerítettek kézre az ő vadászaik.

Volt a királynak egy négyesztendős kicsi fia, az ott játszadozott a kerti házikó előtt. Hát egyszer csak bejött a labdát az ablakon. Beszól az óriásnak:

- Jaj, bácsi, adja ki a labdámat!

- Nem adom én, fiam, ha el nem lopod az apádtól ennek az ajtónak a kulcsát.

Elszalad a kicsi fiú, s elhozza a kulcsot.

- Köszönöm, édes fiam, jobb apád leszek én neked apádnál - mondta az óriás. Azzal alig várta, hogy este legyen, kiszökött a házikóból, s ment egyenesen a tejkútnak. Kiitta mind, s aztán köd előttem, köd utánam, eltűnt.

Gyülekeztek másnap a népek, de a király nem tudta megmutatni nekik a csodát. Eleget vallatta a cselédeket, egyik se vallott. Egyszer, mikor éppen a legkedvesebb inasát veri, csak beállít a kicsi fiú.

- Ne verd szegényt hiába, édesapám, én eresztettem el az óriást.

Nyomban összehívja a király a tanácsot, s megkérdi, mit érdemel az olyan gyermek, aki apját és királyát így megcsúfolja. Mindjárt ki is mondta a tanács, hogy fejét kell venni. De a király mégiscsak sajnálta egyetlen fiát megöletni, felültette egy lóra, melléje adott egy cigányt, s nekieresztette a világnak.

Elindul a szegény királyfiú, s elérkezik egy rengeteg erdőbe. Volt neki egy kicsi pumikuttyája, az egyszer megszólalt:

- Édes gazdám, add oda a lovat ennek a cigánynak, tartsd magadnál felét a pénzednek, a többit ebből is add neki, hadd menjen, ahova tetszik, majd megélünk mi valahogy.

Úgyis tesz a királyfi, ahogy a kicsi kutya mondotta, s a cigány mindjárt elmegy a lóval. Azon nyomban megérkezik az óriás.

- No, fiam, megfogadtam volt, hogy apád helyett apád leszek, gyere mármost velem - felveszi a királyúrfit az ölébe, a pumikutyt zsebre rakja, s azzal nekiindul a rengetegnek.

Hét óra múlva megérkeznek Óriásországba. Ott azt mondja az óriás:

- No, fiam, itt te vagy most az úr, gyere, hogy öltöztesselek fel.

Azzal felöltöztette a királyúrfit szebbnél szebb ruhákba, de volt is miből, mert ő volt az óriáskirály. Olyan legény is facsarodott belőle hét esztendő alatt, hogy nem lehetett sehol párját kapni. Egyszer azt mondja az óriáskirály:

- Ideje volna már, fiam, ha megházasodnál.

- Hát biz én meg is házasodnám, édesapám, ha volna kit elvenni.

- Hát az bizony nehéz dolog, fiam, de segítünk valahogy rajta. Azt már tudom, hogy hozzád bajosan megyen el idevaló királyleány, mert azok egy kicsit nagyocskák, de nem messze van ide Fehérország, ott megkapod a fehér király leányát, az elmegy hozzád jó szívvel, csak tudni kell a módját.

Felöltözteti másnap az óriás disznópásztornak a legényt, de inget olyat ad rá, hogy olyan semmiféle istenteremtésének nem volt a világon, s elküldi a fehér király kapujába. Alig áll meg a kapu előtt, mindjárt szalad ki az inas, s behívja a király elébe. Kérdezik, hogy ki fia legyen, de ő csak azt mondja:

- Nem tudom, se apámat, se anyámat nem ismertem, azt sem tudom, mi a nevem, úgy máskülönben Jancsikának hívnak.

Kérdi tőle a fehér király, nem volna-e kedve beállni kondásnak, mert a kondása meghalt. Adna neki háromszáz forint fizetést, annyi volt a másíknak is.

- Én bizony, felséges atyám, beállok - azt mondja Jancsika -, úgy sincs senkim kerek e világon.

- No, fiam, jól van, vedd által a kondát. Hé, adjatok enni valamit az új kondásnak!

Egyszeribe hoznak neki ennivalót, s avval általveszi a disznókat.

Estére kerekedik az idő, s Jancsika beül a konyhába a kemence mellé. Éppen akkor megy el ott a király leánya, s kérdezi, hogy hol hál az éjjel.

- Nincs még helyem - azt mondja Jancsika.

- Nahát, feküdj le ide a padra.

Alig alusznak el a cselédek, jön a királyleány.

- Jancsika szívem szerelme, mondd meg nekem, miféle fajta vagy, mert szegény legénynek nem lehet ilyen finom selyeminge.

- Nem tudom, felséges királykisasszony.

- Na, ha nem tudod, maradj magadnak. Nesze, hoztam egy fehér cipót meg egy kulacs bort, legyen mit egyél a mezőn.

Köszöni alásan Jancsika, s azzal a leány elmegy.

Másnap fújni kezdi Jancsika a furulyát, de a disznók úgy táncolnak előtte, hogy csak úgy porzik a hely. Nézi ezt a király az ablakból, s odaszól a feleségének:

- Nem tudom, feleség, miféle fajzat lehet ez a Jancsika, hogy úgy táncolnak előtte a disznók.
- Bizony, felséges királyatyám - azt mondja a leánya -, nem lehet ez a fiú paraszt, mert olyan selyeminge kegyelmednek sincsen, mint amilyen annak van.

Kiér Jancsika a mezőre, hát ott várja az óriáskirály.

- Mit adtak, fiam?
- Egy komlós cipót meg egy kulacs bort.
- Vesd oda annak az egyenes farkú kannak. Na, te kan, őrizd a fiam helyett a disznókat!

Azzal ölbe kapta a fiát, s elvitte haza. Este, mikor a disznók jöttek, visszavitte a város végére, s adott neki egy aranyguzsalyt, de meghagyta, hogy oda ne adja addig a királykisasszonynak, amíg meg nem mutatja, micsoda jegyek vannak a két térdén.

Úgy is lett, a királykisasszony megmutatta Jancsikának a két térdét, de azután is hiába kérdezte, hogy kinek-minek a fia.

Másnap adott az apja Jancsikának egy aranyotollát; harmadnap egy aranyorsót, de lelkére kötötte, hogy azért mutassa meg a király leánya, micsoda jegyek vannak a két hóna alatt.

Egyszer kiadja a király a parancsolatot, hogy aki kitalálja, hogy az ő leányának mi a jegye, annak adja feleségül.

Gyűlnek, gyülekeznek messze országokból az urak, de egyik se tudja kitalálni. Egyszer Jancsika is beállít egy rézlóval, rézgúnyában, s azt mondja:

- Felséges király, ha meg nem sérteném, a királykisasszonynak egyik hóna alatt van a fényes napnak a jegye, a másik alatt a holdnak a jegye, a két térdén pedig két fényes csillag.

Egyszeribe megütteti a király a nagy dobot, s eljegyzik őket, de Jancsika abban a percben úgy eltűnt, mintha ott se lett volna. Keresi a király mindenfele, de sehol nem találja.

Másnap ismét megjelenik Jancsika egy ezüstparipán, megcsókolja a királykisasszonyt, s ismét eltűnik.

Harmadik nap már nagy bánattal volt az egész udvar, hogy hátha ott felejtí a vőlegénye a királykisasszonyt. Várják reggelre, nem jön, várják délre, nem jön, már éppen más urat akartak neki választani, mikor beállít az udvarba aranyos gúnyában, aranyos paripán, s olyan kocsiival, hogy a napra lehetett nézni, de arra nem. Egyszeribe olyan lakodalmat csaptak, hogy telető Szent Páltól tekerő Szent Pálig asztal asztalt ért. Én is ott voltam, kaptam egy kicsi csontikát, de odajött keresztapám, s addig kérte, amíg megharagudtam, s a lábához vágtam. Aki nem hiszi, nézze meg, még most is sántál bele.

SZEGÉNY BUJDOSÓ LEGÉNY

Egyszer volt egy szegény embernek egy fia. Azt mondja az anyjának:

- Tarisznyáljon fel, édesanyám, szegények vagyunk, elmegyek bujdosni, szolgálatot keresni.

Feltarisznyál az anyja, s elmegy hetedhét ország ellen. Elér egy nagy rengeteg erdőt. Mikor ment egy hónapig a nagy rengeteg erdőben, elfogyott az élés a tarisznyából, gondolja magában: „Én istenem, az élés is elfogyott, s még milyen nagy erdő van előttem!” Megbúsulja magát, s megy tovább, elől tűz, hátul víz, s csak mind megy.

Mikor már két hónapja ment, kérkezik a nagy rengeteg erdőből, s elér egy nagy mezőt. A nagy mező közepében meglát egy nagy királyi kastélyt. Megáll, s gondolkozik magában, hogy mit csináljon: „Már elfogyott az ennivalóm, mit csináljak? Ha bemegyek ide, azt se tudom, ki lakik itt. Tolvajok is lakhatnak ebben az elhagyott kastélyban, meg is ölhetnek. Ha be nem megyek, meghalok éhen... Bemegyek, ha meghalok is!” - s bemegy az elhagyatott királyi kastélyba.

Beérkezik az első szobába - este volt, sötétedett be -, talál ott egy jó tüzet, az asztal meg volt terítve, s azon étel s ital volt, s három szál gyertya égett. Leül szegény bujdosó legény a tűzhelyre, s gondolkodik magában, hogy vajon ki lakik ebben a kastélyban, hogy itt senki sincsen. Várja, várja, hogy hátha vízért mentek a tolvajok, s mindjárt jönnek, de látja, hogy nem jön senki sem. Gondolja magában: „Én odaülök az asztal mellé, jót eszem, s jóllakom, ha megölnek is, haljak meg jóllakva ennyi éhezésem után.” Meglát az ablak fáján egy pipát is s mellette dohányt. Gondolja magában, hogy pipázik is egyet. Ahogy ott pipázik, beszökik egy fekete tyúk az ajtón:

- Adjon isten jó estét, szívemnek szép szerelme!

A legény fogadja:

- Adjon isten jó estét, jó fekete tyúk! Hát mi az újság?

- Isten hozott ide téged, te bujdosó legény. Én egy elátkozott királyleány vagyok, ameddig érettem valaki három próbát meg nem teszen; addig örökké fekete tyúk leszek. Tégy meg te három próbát érettem, s boldog leszel a világon, amíg élsz.

- Mi lesz az első próba, te fekete tyúk?

- Az első próba az lesz, hogy idejön mindjárt három szép tündérleány. Táncolnak, mulatnak szépen, hívnak téged is, de nehogy elmenj velük! Ha nem szólasz egyet se nekik, hárman állanak a szoba három sarkába, felvesznek téged, s ellabdáznak veled, hogy a csontod mind összeszakad a testedben, mint a pozdorja.

Elbúcsúzik a fekete tyúk, kimegy a házból. Megbúsulja magát erősen a szegény legény: „Ha a csontom összeszakad, mint a pozdorja, honnan támadjak fel?”

Beszökik a három tündérleány, jó estét köszönnek:

- No, te bujdosó legény, nézd meg, milyen szépek vagyunk, gyere, mulass velünk!

De a szegény bujdosó legény még rájuk sem nézett. Felkapják, dobálni kezdik, egyik a másiknak, a másik a harmadiknak, amíg a csontja úgy összeszakadt, mint a pozdorja. Mint mikor az asszonyok megtilolják a kendert, a pozdorja ahogy összeromlik, úgy összeromlott neki is minden csontja.

Hajnaltól, felébred a szegény legény, gondolja magában: „Hogyha az ágyba valahogy felmászhatnék, de jó volna!” - odanyúl a kezével az ágy lábához, hogy fogja meg, s elér egy cserepet, amiben kenő szerszámok voltak. Megkeni magát abból a kenőcsből, hát semmije se fáj. Felfeküdt az ágyba, s aluszik reggelig.

Beszökik jó reggel a fekete tyúk. Jó reggelt köszön:

- Szívemnek szerelme, megtettél egy próbát, tedd meg a másodikat is!

- Mi lesz az, te fekete tyúk?

- A második próba az lesz, hogy kemencébe vetnek, megégetnek, s a hammadat a széllel elfuvatják.

Megbúsulja magát a szegény legény: „Hogyha elfuvatják a hammamat a széllel, honnan támadjak fel?”

Eljő a második este, s eljön a három tündérleány is. Hívják mulatságba a legényt. Addig kérik, hogy éppen már egyet szóljon, hogy megszólamlík a kakas, s nem volt hatalmuk, hogy megéessék, s a hammát a széllel elfuvasssák.

Beszökik a fekete tyúk a harmadik reggel, övig fel királykisasszony- gúnyában:

- Adjon isten jó reggelt, szívemnek szerelme! Megtetted a két próbát érettem, tedd meg a harmadikat is, s ezután boldog leszel, amíg a világon élsz.

- Hát mi lesz a harmadik próba?

Azt mondja a fekete tyúk:

- A harmadik próba az lesz, hogy idejönnek, kínálnak borral, de ne vedd el! Hogy el nem veszed, beletesznek egy mozsárba, megtörnek, mint a borsot, s a széllel elfuvatnak.

Megbúsul a legény nagyon, hogy mit tudjon tenni, hogy ez meg ne történjék rajta.

Gondolkozik, aztán elmegy ki az erdőbe, vág egy akkora tuskó fát, mint amekkora maga, beteszi az ágyba, s betakarja a paplannal. Aztán befekszik az ágy alá, s ott hallgat.

Bejön a három tündérleány, odamennek az ágyhoz, s azt mondják:

- Kelj fel az ágyból, nézd meg, hogy milyen szépek vagyunk. Hadd adjunk neked egy pohár bort!

De a fa nem szólt semmit a paplan alatt. Azt mondja egyik tündér a másikkal:

- Eridj, hozd csak a mozsarat, törjük meg, mint a borsot, s fuvasssuk el a széllel.

Azt hitték, hogy a legény van a paplan alatt. Felveszik paplanostól, beleteszik egy nagy mozsárba, megtörik, s a széllel elfuvatják. Avval a három tündérleány elmegy.

Kibújik a legény az ágy alól, felfekszik az ágyra, s elalszik. Mikor megvirrad, felébred. Hát egyszer csak beszökik egy királyi leány, hogy annál szebbet sohase látott.

- Adjon isten jó reggelt, szívemnek szerelme! Én a tied, te az enyém, amíg élünk. Te engem kivettél az ördögök kezéből, s megszabadítottál a nagy átoktól.

Ott élnek ők kedvesen egy hétig. Azt mondja a leány:

- Én elmegyek, szívemnek szerelme, a királyi atyámhoz, s megjelentem, hogy te kiszabadítottál az ördögök kezéből. Várj vissza, mert én visszajövök bizonyosan. Ha megunsz várakozni sokáig, hagyok neked egy kardot. Ez a kard arra való, hogy ezen az úton gyere el utánam, s a tengereken mutassad ezt a kardot, s a hajósmesterek fizetés nélkül általvisznek tégedet.

Elbúcsúzik a királyleány s elmegy. Ott ül harmadnapig a kastélyban a legény, s megbúsulja magát: „Mennyi próbákat megtettem, mégis egyedül maradtam.” Elindul azon az úton, amerre a királyleány megmutatta volt. Rátalál egy kútra, bele akar hajolni, hogy igyék, s a kardot beleszalasztotta a kútba. „Istenem, istenem, kard nélkül maradtam s feleség nélkül!”

Megindul egy nagy erdőn keresztül. Mikor a nagy erdőnek a közepén megy elé, eleibe áll egy medve, feltartja az egyik lábát.

Megijed a legény erősen, el akarja kerülni, de nem tudja. Gondolja magában: „Szembemegyek azzal a medvével, megnézem, mi baja, ha meghalok is!” Hát egy tövis van a talpába törve. Meglátja, kihúzza a talpából, s akar menni tovább. Hát a medve is megy vele. Gondolja magában: „Mi lehet, hogy ez a medve el nem marad tőlem?”

Elérkeznek ketten egy nagy mező szélére estére. Tüzet kezd tenni a legény, hát a medve hordja a fát keményen a tűzre. A legény megbátorodik, s az istennek hálát ad, hogy ezt a medvét segítségére rendelte.

Megéhezett volt erősen a szegény legény, hát a medve elszaladott egy esztenára, s vitt neki három sajtot. Avval jóllaktak, aztán lepihentek.

Megindulnak onnan másnap reggel, elérkeznek a Fekete-tenger partjára, s azt mondja a legény a hajósmesternek:

- Uram, vigyenek által a tengeren.

Azt mondja a hajósmester:

- Hol van a kard, amit a királyleány adott volt?

- Elvesztettem.

- Ha elvesztetted, hát elvesztetted, itt senkit sem szabad másképpen átvinni, csak úgy, ha kezét-lábát összekötözzük.

Gondolkozik magában a szegény legény, hogy mitévő legyen. De aztán azt mondja:

- Nem bánom, hajósmester úr, vigyen által a tengeren. Azt se bánom, ha az életem elveszik is, úgymint meg kell halni egyszer.

Felültetik a hajóba, s felül a medve is. Mikor kiérkeznek a tengerpartra, fog a két hajósmester-legény egy hatalmas vaskötelet, s megy a hajósmester, hogy megkötözze a legényt. Meglátja a medve, hogy bántani akarják az ő gazdáját, megharagszik, nekifut a hajósmestereknek, s mind a hármat behányja a tengerbe. Így szabadította meg a gazdáját a gonoszoktól.

Megindulnak ők onnan, s mennek tovább. Elérkeznek a Veres-tenger partjára. Kéri a legény a hajósmestert, hogy vigyék által. Kérdi a hajósmester:

- Hol van a kard, amit a királyleány adott?

- Elvesztettem, uram.

- Ha elvesztetted, nem viszünk által máskülönben a tengeren, csak úgy, hogyha megengeded, hogy kezéd-lábad gúzsba kössük.

- Nem bánom, hajósmester úr, vigyenek által, aztán kössenek gúzsba - közben azt gondolja a legény magában: „Még a medvéim megszabadít ott is.”

Felülnek a hajóba, felül a medve is, de el talál szunnyadni, az egyik hajósmester legény megtaszítja csúfságból, s beleesik a tengerbe. Elviszi a tenger a medvét messzire. Meglátja a szegény

gazdája, hogy kifogyott a medvéjéből, s sírni kezd keservesen, hogy nincs, aki megmentse többet a veszedelemből.

Kiérkeznek a tengerpartra, azt mondja a hajósmester:

- Gyere, hogy kezed-lábad gúzsba kössem, aztán itt hagyunk a pusztaságban.

- Nem bánom, hajósmester úr, ha a pusztaságban éhen veszek is, ha a vadállatok széjjelszaggatnak is, de a gúzsbakötéssel várjon egy fertályórát, hadd gondolom végig életem sorát.

Megengedi a hajósmester. De ő csak nézett a tengerre, és várta, hogy a medvéje addig valahogy kimászik a tengerből.

Eltelik a fertályóra, látja, hogy a szegény medve nem jön ki fele a tengerből sehogy. Kér még egy fertályórát. Megengedi azt is a hajósmester. Meglátja a legény nagy sokára, hogy a medvéje messze-messze lenn a tengerparton mászik ki a vízből, s megörvend nagyon. Megfutamodik, fel a tengerparton a medve, s mikor odaérkezik, a hajósmestert behányja a tengerbe.

Megindulnak nagy örömmel fel a tenger szigetjén. Mennek egy hónapig, sem falut, sem várost nem érnek, sem semmiféle emberi nemzetet. Egyszer csak elérnek egy kicsi remeteházat abban a szigetben, s látnak jó gyertyavilágot abban a kis remeteházban. Bemennek, s hát odabenn ott van egy öregember, akinek a haja s szakála a földet éri. Jó estét köszönnek:

- Adjon isten jó estét, édesapám!

Fogadja az öreg:

- Isten hozott, fiam, hol jártok, ahol még a madár sem jár a ti helyetekről? Tizenkétszáz esztendeje, hogy itt remete vagyok ebben a szigetben, nem láttam még emberi nemzetet azótától fogva. Immár az isten hozott titeket, mert örökké halogattam a halálomat, amíg valami emberi nemzet idejön. Immár meghalok, temesetek el. Amiért eltemettek, adok egy könyvet, olyat, hogy amikor valamit kívánsz, nyisd meg azt a könyvet, nézz bele, s amit kívánsz, mindjárt megtörténik.

Odaadja a könyvet az öregember, teszi a tarisznyájába a legény, s lefekszik az öregember s meghal. Vájnak egy kis gödröt a medvével, s eltemetik az öreget. S aztán megindulnak.

Elérkeznek a fekete városba, ahova a királyleány való volt. Beáll a szegény legény egy szabómesterhez, ketten a medvével, inasnak.

A királyleány, mikor hazaérkezett, a királyi atyjának megjelentette, hogy megszabadította az ördögök kezéből egy szegény bujdosó legényt. A király örömeiben, hogy az ő egyetlen leánya megszabadult s meglátta, hirdetett nagy vigasságot. Egy generális kérni kezdi a királyleányt a királytól feleségnek. Azt feleli a király:

- Én nem bánom, te generális, ha az én leányom is úgy akarja.

Előhívják a királyleányt, s mondják neki, hogy mit akar a generális. Azt mondja a királyleány:

- Király atyám, sohasem kell nekem más, csak aki engem kiszabadított az ördögök kezéből. Hanem készíttessen egy hajót élelemmel és egy regiment katonával, hadd menjek én vissza, mert rég, hogy engem vár, azt fogadtam, hogy minél hamarabb visszamegyek.

Elkészítik a hajót, s megteszik parancsnoknak azt a generálist, amelyik kérte a királyi leányt férjhez. Megindulnak a tengeren, s harmadik napon azt mondja a generális a királyi leánynak:

- Te királyleány, én kértelek, s te nem jöttél hozzám. Ha fel nem fogadod, hogy hozzám jössz feleségül, belevetlek a tengerbe, s mi hasznod lesz belőle?

Megijed a királyleány:

- Nem bánom, generális, forduljunk vissza, vígy az én királyi atyám városába, hozzád megyek feleségül.

Megfordulnak a hajóval, visszamennek a királyi kastélyba. Azt mondja a generális, mikor hazaérkeztek, a királyi kisasszonynak:

- Esküdjünk meg.

- Soha meg nem esküszöm veled, amíg egy királyi köntöst nem csináltatsz nekem, de olyan legyen, hogy méretlen-szabatlan úgy találjon reám, mintha testemből nőtt volna ki. Szép se legyen olyan egy se, mint az a világon. Ha ezt megcsinálod, megesküszöm veled, de ha nem, sohasem.

Megbúsul a generális, hogy azt ki csinálja meg. Megindul a szabómesterekhez, hogy csináltassa meg. De a szabómesterek azt felelik:

- Excellenciás generális, élő ember fia nem tud olyan gúnyát csinálni, amelyik méretlen-szabatlan úgy találjon, mintha a királyi kisasszony testéből úgy nőtt volna ki, s mégis szép se legyen a világon olyan, mint az.

Legkésőbb megy a generális ahhoz a szabómesterhez, ahol a szegény bujdosó legény inasnak beállott volt a medvéjével. Az is azt feleli, amit a többi a generálisnak:

- Lehetetlen dolog, amit kívánsz, excellenciás generális!

Azt mondja az inas arra a szabómesternek:

- Szabómester úr, vállaljuk el a többi mesterek bosszúságára, hogy megcsináljuk; ha nem sikerül, azért sem akasztanak fel, legalább híre lesz a városban, hogy kurázsink volt, s elvállaltunk olyasmit, amit a többi mester nem mert egy sem.

Elmegy a szabómester, megmondja a generálisnak.

Este lesz, le akarnak feküdni, azt mondja a szabómester:

- Feküdj le, inas, s aludd ki magad, mert jó reggel fel kell kelni, tudod, milyen munkát fogadtattál fel velem.

Azt mondja az inas fennszóval:

- Feküdjek le, májeszter úr, nyugodjék békével, én is lefekszem, csak egy kicsit dolgozom.

Addig s addig, hogy elalszik a szabómester. Mikor az inas látja, hogy jó mélyen aluszik, kiveszi a kicsi könyvet a tarisznyájából, amit a tenger szigetjében kapott volt az öreg remetétől, kinyitja, belenéz, s gondolja magában: „Én uram, istenem, hadd legyen meg az a királyi köntös, amit a királyleány parancsolt. Méretlen-szabatlan úgy találjon, mintha a királyi kisasszonyból nőtt volna ki!”

Erre a gondolatra mindjárt ott termett a köntös készen, fel volt akasztva a szegre. Lefekszik az inas a medvéje mellé, s aluszik reggelig.

Reggel felébred a májeszter, azt kiáltja az ágyból:

- Kelj fel, inas, nézd meg, milyen világosság van, úgy tetszik, mintha égne a város!

Azt mondja az inas:

- Májeszter úr, dörgölje ki az álmat a szeméből, nem ég semmi. Keljen fel, mosdjék meg, s vigye fel ezt a köntöst a királyi kisasszonynak, mert készen van.

- Jaj, lelkem, szép inasom, mikor tudtad elkészíteni?

Feleli az inas:

- Az éjszaka, májeszter úr, két szál gyertyát elégettem, s nem aludtam.

Felviszi a szabómester a köntöst nagy örömmel a palotába, s jelenti a királyi kisasszonynak, hogy készen van a köntös. Felveszi a királyi kisasszony a köntöst magára, nézi magát, s azt mondja:

- Ez igazán olyan, amelyet én kívántam. Be jó mesterember az, aki ezt csinálta!

Odamegy a generális:

- Imhol, királyleány, megvan a köntös, amilyent kívántál, esküdjünk meg most nyomban.

- Te generális, még nem esküszöm meg veled, amíg olyan templomot nem csinálsz az éjszaka a nagy piacra, hogy a széles e világon annak párja ne legyen. Annak a végébe kétágú tornyot, abba hat harangot. Reggel apróra megvizsgálom, hogyha csak akkora hibát találok benne, mint egy tűnek a hegye, akkor sem esküszöm meg veled, te generális. Az a hat harang hadd szóljon holnap jó hajnalban magától, hogy a város hadd csudálkozzék.

Megtudja a szegény bujdosó fiú, elhagyja a szabómestert, elmegy, beáll egy kőműves pallérhoz inasnak. Megindul a generális nagy búsulva a kőműves pallérokhöz, s mondja nekik, hogy mit parancsolt a királyi leány, hogy a nagy piacra olyan templomot építsenek az éjszaka, hogy a világon annak párja ne legyen. A végébe kétágú tornyot, s abba hat harangot, hogy hadd harangozzék magától az a hat harang hajnalban. De abban akkora hiba se legyen, mint egy tűnek a hegye.

Azt mondják a kőművesmesterek:

- Excellenciás generális, élő embernek a fia nem tudja ezt megcselekedni.

Legkésőbb érkezik ahhoz a kőművesmesterhez a generális, akihez beállott volt a szegény bujdosó legény inasnak a medvéjével. Az is azt feleli, amit a többi.

- Excellenciás generális, hogy lehetne azt megcsinálni, hogy készen legyen reggelre, alapozás sincs megásva, téglá, kő sincs egy sem.

Azt mondja az inas a góc alól:

- Májeszter úr, fogadjuk fel a többi kevély pallérok bosszúságára. Minket úgyis alábbvalónak tartanak.

Felfogadják az inas szavára, s elmegy a generális haza.

Azt mondja a májeszter az inasnak:

- Nagy bút hoztál a fejemre, addig beszéltél.

- Ne búsuljon, májeszter úr, ha csináljuk, ha nem, azért sem akasztanak fel. Feküdjék le, s nyugodjék békével.

Lefeküsznek, a kőművesmester a maga ágyába, az inas a góc alá a medvéjével. Mikor úgy gondolta, hogy elaludt a mester, felkel a góc alól, kimegy a nagy piacra, kiveszi a tarisznyájából a kis könyvecskét, kinyitja, s azt mondja:

- Én uram, istenem, hadd legyen ide olyan templom, hogy annak a világon párja több ne legyen. Abban annyi hiba se legyen, mint egy tűnek a hegye. Az oltáron a selyemtakarón

legyen az én nevem aranybetűvel felvarrva, s a kétágú toronyban a hat harang hadd szóljon hajnalra, hogy a város csodálkozzék rajta.

Ez mindjárt meg is lesz, s jó reggel megy a generális a királykisasszonyhoz. - Gyere, te királyleány, esküdjünk meg, mert megvan, amit parancsoltál.

- Nem bánom generális de előbb menjünk el, hadd vizitáljam meg azt a templomot, hogyha csak akkora hibát találok benne, mint egy gombostű, akkor nem esküszöm meg veled.

Elmennek, megvizitálja a királyleány a templomot, s nem kap benne semmi hibát. Mikor odamegy az oltár eleibe, azt mondja:

- Én istenem, miféle májeszter tudta ezt megcsinálni, hogy én hibát ebben nem találtam?

Meglátja a nevét aranybetűvel felvarrva az ő kedvesének. Elkiáltja magát a királyleány:

- Májeszter, hol vagy, aki ezt a templomot csináltad?

Megijed a kőművesmester, szalad a királyleány eleibe, térdre esik:

- Felséges királykisasszony, bizony tudós nem vagyok ennek a templomnak a csinálásában, hanem odahaza van egy inasom, az csinálta az éjszaka.

Azt mondja a királyleány:

- Szaladj, hívd ide mindjárt!

Elszalad a kőművesmester, odahívja az inast. Mikor bemegy az inas a templomba, a királyleány meglátja, szalad, szökik a nyakába s megcsókolja.

- Felséges király atyám, evvel esküszöm meg ebben a templomban, ez volt az én megszabadítóm! Azt a generálist köttesse lófarak után, hadd vesszen úgy el!

Így esküdött meg a templomban a királykisasszony a szegény bujdosó legénnyel. Nagy lakodalmat hirdettek. Ettek, ittak, táncoltak, vigadtak. A szegény kicsi medvét is eltartották. Még mai napig is élnek Feketeországban, ha meg nem haltak. Holnap legyenek a kigyelmetek vendégei.

A KIRÁLY HÚSZÉVES LEÁNYA ÉS A HÁROM IFJÚ

Egyszer volt egy királynak egy szép leánya, s mikor az a leánya elérte volna immár a huszadik esztendő, azt mondja az apjának:

- Hallja, édesapám, már én is csak fogok valamihez, mert eljött az ideje annak, hogy férjhez menjek.

Azt mondja erre a király:

- Hát te, leányom, mihez akarsz fogni, férjhezmenéshez? Hiszen ha egy olyan férfi meg akarna házasodni, aki találna hozzád, az megkeres téged, nem illik, hogy a leány maga járjon efféle dologban.

- Nem úgy van az, apám - azt mondja a leány -, hanem én levelet bocsátok széjjel mindenféle az országba, hogy jöjjenek szerencsepróbáló ifjak, s aki a próbát kiállja, annak a felesége leszek.

Megíródik a levél, s elküldik széjjel az országba. A levél pedig azt tartalmazta, hogy aki valami olyan portékát tud vinni a király udvarába, amelynek hasonmását nem tudja mutatni a király leánya, az fogja őt elnyerni feleségül.

Bejárja a levél az egész országot, igen kapnak rajta, kivált az előkelő ifjak. Volt abban az országban három ifjú legény, s azok közül egynek olyan keszkenője volt, hogy ha megrázta, akármit gondolt, mindjárt meglett. A másiknak egy olyan korbácsa volt, hogy ha valahova menni akart, csak egyet sújtott vele, s mindjárt ott lett, ahol akart. A harmadiknak pedig egy olyan messzelátója volt, amelyen meglátta még az embernek a szívét, lépét s a tüdejét is. Mikor ezek elolvasták a királykisasszony levelét, mind a hárman útnak indultak. A király kapujában mind a hárman összetalálkoztak, s elkérdezték egymástól utazásuk célját. Megegyeztek egymással, hogy ne egyszerre menjenek az udvarba, hanem külön-külön.

Bemegy legelőször az, akinek a csodatevő keszkenője van. Meghajtja magát, köszön, s jelenti, hogy ő miféle járásbeli volna.

Azt mondja neki a királyleány:

- No hát miféle portékát hoztál, hadd lássam, tudnám-e én párját mutatni?

Az ifjú előmutatja a kendőt, s elmondja, hogy annak milyen tulajdonsága van. A király leánya nem tudott ahhoz hasonlót mutatni, mert nem volt olyan neki, s azt mondotta:

- Te ifjú, menj a szállásodra harmadnapig, s addig én gondolkodom - s azzal az ifjú el is megy, szállást keres magának.

Másodszor bemegy az az ifjú, akinek a messzelátója volt, de az is úgy járt, mint az első. A királykisasszony őt is elküldötte harmadnapig szállására.

Utoljára ment az, akinek a csodakorbácsa volt, de a király leánya nem tudta párját mutatni a korbácsnak sem. De a korbácsos legénynek azt mondotta:

- Hallod-e, én hallottam híret egy különös tengeri szigetnek, hogy abban, amennyiféle gyümölcs a világon van, mind megterem. Szeretném meglátni azt a szigetet egyszer életemben. Ha tehát valóban olyan csodatevő ereje van a te korbácsodnak, hogy ahova éppen akarsz, oda tudsz menni vele, menjünk el ketten, hadd lássam meg én is azt a különös szigetet.

Azt mondja rá a legény a leálynak:

- Hát ha úgy akarsz, állj most ide mellém, s én egyszeribe odateszlek téged, ahova éppen neked tetszik.

Odaáll a leány az ifjú mellé, s a legény egyet cserdít a csodakorbáccsal, s azt mondja:

- Hípp-hopp, ott legyünk, ahol a királyleány akarja!

Abban a szempillantásban a különös szigetben voltak mind a ketten.

A király leánya nekifogott, megvizsgált mindent, összejárta a szigetnek minden szegletjét, minden nevezetést megnézett abban. Mikor aztán jól kijárta, kimulatta magát, azt mondta a legénynek:

- No, most már láttam, amit látni akartam, menjünk, siessünk haza innen, mert nem szabad sokáig távol lennem az apám házatól.

Megint egymás mellé állottak, megérintették magukat a korbáccsal, s egyszeribe otthon termettek. Akkor a leány ezt a legényt is szállására utasította harmadnapig gondolkozásra, mint a másik kettőt.

A három legény mind csak várta, várta, ki-kí a maga szállásán, hogy mi fog velük történni, hová dől el a sorsuk. Eltelt a három nap is, s mégsem hallottak semmit sem arról, hogy mit akarnak velük. Egyszer azt gondolja magában az az ifjú, akinek a csodatevő kendője volt, hogy ő bizony csak elindul hazafele, mert látja, hogy csak komédiáznak vele, a három nap is eltelt, s a drága városban sokáig időzni bajos dolog pénz nélkül. Ahogy így elmélkedett, hát el is indult vissza azon az úton, amelyen eljött volt. Megy, mendegél egy nagy tágas mezőn keresztül, s minthogy a hosszas utazásban erősen megfáradt, leült nyugodni egy vadalmafa árnyékába. De mivelhogy meg is éhezett, elővette a keszkenőt, megrázta, s azt parancsolta, hogy azon a helyen, ahol ő ül, étel-ital elegendő legyen. Lett is egyszeribe annyi, hogy tíz ember is jóllakhatott volna vele. Nekifog a legény az evésnek, s mikor legderekasabban folytatná az ebédelést, odaérkezik a másik ifjú legény is, az, akinek a messzelátója volt. Köszönti őt, s a keszkenős legény azt mondja neki:

- Éppen jókor jöttél, ugyan jó helyre jöttél, barátom! Tudom én, hogy el vagy fáradva, s amellet lehetnél is, gyere, ülj le ide mellém, jó szívvel látlak, együnk-igyunk, aztán utazzunk tovább együtt.

Minthogy a távcsöves legénynek is az óra tizenkettőt ütött már a gyomrában, nem vonogatta magát, hanem letelepedett, s enni kezdett szorgosan. Ahogy az étel fölött beszélgetnek egyről is, másról is, de főként a király leányáról, hát egyszer csak látják, hogy a fejük fölött a levegőben megy a korbácsos legény, mint valami lidérc vagy sárkány, de hirtelen annak is szemébe akadt a két vendégeskedő a fa alatt. Leszállott hozzájuk, s őt is odaültették maguk mellé, hogy egyék velük. Evett ő is jó szívvel, nemigen várt sok kínálást. Most már ettek hárman.

Evés közben elmondták egymásnak, hogy hogy jártak, s hogy egyiknek sem volt szerencséje, kijátszották őket, mind a hármukat csúful.

Mikor az étellel végeztek, az, akinek a csodatevő kendője volt, azt mondja a másik kettőnek:

- Haj, barátaim, de szeretném én azt tudni, mégpedig bizonyosan, hogy az a királykisasszony éppen most, ebben az órában hol van, mit csinál, mivel foglalatoskodik.

Azt mondja arra az a legény, akinek a távolbalátója volt:

- Hát, barátom, azt te könnyen megtudhatod. Nézz bele ebbe az én távcsövembe, mindjárt meg fogod látni tisztán, hogy a királyleány hol van, hogy és mint vagyon.

Belenéz a keszkenős legény a távollátóba, hát látja, hogy a király leánya ágyban fekszik, s olyan beteg, hogy hal meg. Elmondja a másik kettőnek, hogy ő mit látott, aztán azt mondja:

- Látjátok, barátaim, ha én most odamehetnék igen hamar, a csodatevő kendőmmel tudnék én előteremteni olyan orvosságot, hogy attól mindjárt meggyógyulna a királykisasszony. Különben most mindjárt meghal az a gyönyörű szép leány!

Azt mondja arra a korbácsos legény:

- Hiszen az nem olyan nagy dolog, ha azt akarjátok, hogy minél hamarabb ott legyünk a leánynál, én egy perc alatt odateszlek titeket magammal együtt.

Mind a hárman egymás mellé állnak, a korbácsos megcsapja előbb magát, azután a másik kettőt, hát azon veszik észre magukat, hogy mind a hárman a királyi kastélyban vannak. Bemennek a beteg leányhoz, s ott a kendős legény csak megrázza a csodatevő keszkenőt, parancsol neki, s hát egyszerre mindjárt az asztalon teremnek a leghasznosabb orvosságok. Gondozásba veszik a beteg leányt, s egy óra alatt oda viszik ki a dolgot, hogy a leány egészen felgyógyul s felöltözik. Ezért meg is kapták a királytól az illő jutalmat.

Most már, hogy mind a három legény jelen volt, megkezdődött a tanácskozás, hogy a király leánya melyiké legyen a három közül. Nem tudtak megegyezni, úgyannyira, hogy per támadott közöttük. Ha ez a per olyan sok ideig fog folyni, mint a többi perek az elmúlt esztendőben, a király leánya úgy megvénül, mint a legöregebb vénasszony a faluban, s akkor nem veszi el még a bolond Pimpók Gyuri se az Alszeget.

A CSUDAMADÁR

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény asszony. Az a szegény asszony olyan szegény volt, hogy nem élhetett semmiképpen, hanem elment virágokat szedni, s a patikában eladta. Szedegette a szegény asszony a füveket s a burjánokat, s közben azon gondolkodott, mit mondhatna valamit a patikáriusnak, hogy jobban eladhassa. Amikor így gondolkoznék, egy madárkára akadt a bokorban. Meg is fogta, s akkor egy vékony hang azt kiáltotta:

- Vidd el a királyhoz, az megveszi, s ha megveszi a király a madárka zuzáját, minden éjjel két zacskó aranyat kap a feje alá.

A szegény asszony el is vitte a madárkát a királyhoz. Azt kérdi tőle a király:

- Miért hoztad, te szegény asszony, ezt a madárkát énhozzám?

A szegény asszony azt felelte:

- Ez eladó, felséges uram.

- Mit kérsz érte?

- Csak száz forintot.

- Ó, az igen drága - azt mondja a király.

- Vagy nem, felséges király - feleli a szegény asszony -, mert ha felséged ennek a zuzáját megveszi, minden éjjel két zacskó arany lesz a feje alatt.

A király megvette a madárkát, de az asszonynak azt mondotta, hogy ha igaz nem lesz, amit mondott, fejével játszik. A madárkát a szakács kezére adta, s azt mondta:

- Te szakács, süsd meg nekem délebédre ezt a madárkát, de úgy ügyelj, hogy ha a zuzája elvész, fejedet vétetem.

A szakács mindjárt megmejjesztette a madarat, s nyársra húzta.

Volt a királynak egy fia és egy leánya, akik iskolába jártak. Délben, mikor az iskolából haza-jöttek, igen erősen meg voltak éhezve, mert az iskolába kenyeret nem vittek, s mikor hazaértek, mindjárt a konyhába futottak. A szakács egy kötény forgácsért kiment az udvarba. A két gyermek, hogy a konyhában senkit nem talált, a madárka szárnya alól a zuzát leszakította s befalatozta. A szakács mikor behozta a forgácsot, csak elrémült, hogy a zuzát nem látja. Mitevő legyen már most, mert vége az életének! Gondolkozni kezd, s eszébe jutott, hogy van az udvarban egy kotló is csirkékkel, s a csirkék közül egyet szaporán megfogott, megmejjesztette, a zuzáját kivette, a madár szárnya alá húzta, s így beadta a királynak.

Megveszi a madarat a király, s még jókor este, hat órakor lefeküdt, s reggel hét órakor felkelt, de semmit sem talált a feje alatt. A királykisasszonynak volt egy belső szolgálója, a királyfiúnak pedig egy inasa. Ezek a királykisasszony feje alatt is, a királyúrfi feje alatt is egy zacskó aranyat találtak. Nyomban befutottak a királyhoz, s elmondották, hogy mit leltek. Erre a király mindjárt összehívatta a tanácsosokat, s előadta az egész dolgot. A tanácsosok előhívták a király szakácsát, s megkérdezték, hogy miféle zuza volt, amit a királlyal megétetett. A szakács azt felelte:

- Az bizony, jó uraim, a madár zuzája volt.

De mikor a tanácsosok megmondották, hogy mi történt, ő is csak megvallotta, hogy amíg forgácsért járt, azalatt az úrfi és a kisasszony megették a madár zuzáját, s ő ijedtében helyébe tett egy csirke-zuzát. Erre a tanácsosok halált mondtak a szakács fejére. De volt a tanácsosok között egy ősz fejű, s az így szólott:

- Hohó, uraim, a szakács nem bűnös! Neki, hogy tüzet tehessen, forgácsért kellett menni. A gyermekek a bűnösök, akik a zuzát ellopták, azok haljanak meg!

A tanácsosok tehát halálra ítélték a gyermekeket, hogy akasszák fel őket.

Mikor kivitték a gyermekeket az akasztófához, a nép nem várta meg, hogy felakasszák őket, mert sajnálta a gyermekeket, s az akasztófánál csak a gyermekek s a hóhér maradtak. Akkor két gerlicemadár rászállott az akasztófa két szegletére, s így szólottak:

- Te hóhér, ne akaszd fel a gyermekeket, mert ártatlanok, hanem vidd el az erdőbe s hagyd ott. Mi kiköpjük a zuzánkat, vidd el a királynak, hadd egye meg, s minden éjjel két zacskó arany lesz a feje alatt.

Ahogy mondták, úgyis cselekedtek a gerlicemadarak, a hóhér pedig elvitte a zuzájukat a királynak, s annak minden éjjel két zacskó arany lett a feje alatt. A gyermekek pedig az erdőben bujdosztak, s találtak a sűrűségben egy olyan járatlan útra, ahol akkora burján volt, hogy a marhának csak a szarva látszott volna ki belőle. Itt a fiúcska egy ökörnymorra lelt, s azt mondta a testvérének:

- Édes néném, itt valaha marha járt ezen az úton. Addig menjünk, amíg valahogy kivergődünk az erdőből.

Mentek, mentek hetedhét országon is keresztül, s mégis az erdőből ki nem értek. Utoljára egy olyan házra találtak, melynek az oldala kidőlt, s a teteje is rongyos volt. Mikor ezt meglátták, bementek a házba, s a királyfiúcska így imádkozott.

- Én uram, teremtőm, ha ennek a háznak fedele lenne, legalább az eső nem verne, s a nap nem sütne alatta! - s ahogy így fohászkozott, mindjárt fedele lett a háznak.

Hogy fedele lett a háznak, megtelepedtek benne. Estére vált az idő, igen megéheztek. A királyfiúcska most így fohászkozott:

- Én uram, teremtőm, ha egyéb nem, bárcsak egy kicsi hideg puliszka lenne, be megennénk! - ahogy ezt kérte, az asztal megterítődött, s jól megvacsoráztak.

A királyfiúcska akkor azt gondolta:

- Én uram, teremtőm, bárcsak egy ágy lenne, amelyikben lenyugodnánk - alig gondolta végig, már készen is volt az ágy.

Másnap a királyfiúcska vadászni ment. Hogy vadászni ment, hát talált az erdőben egy nagy régi kastélyt. Bemegy, s hát látja, hogy senki sem lakik abban, pedig hét szoba volt benne, s mindenik kibútorozva. A hetedik szobának az ajtaján volt egy akkora lakat, mint egy üst. Ennek a kulcslyukán benézett a királyfiúcska, s látott benne egy aranykaró mellett, aranylánccal odakötve egy nagy óriást.

Másnap odaköltöztek a kastélyba a rongyos házikóból. Azt mondta a királyfiúcska a nénjének:

- No, édes néném, most már jó szállásra találtunk, hat házban csinálhatsz, amit tetszik, de a hetedik felé ne is menj - s akkor megint elment vadászni.

A nénje pedig gondolta magában: „Ejnye, mi lehet abban a hetedik szobában, csak benézek oda is!” Ő is meglátta az óriást az aranyláncon megkötve, a kulcs lyukán keresztül, s úgy megszerette, hogy azt mondta:

- Ó, szívem szerelme, miért zártak ide? Hogy szabadíthatnálak meg?

- Ó, szívem szerelme - azt mondta az óriás -, végy a szádba három csepp vizet, öntsd a lakatra s megnyílik. De hogy egymásé lehessünk, a testvérednek el kell veszni. Mikor hazajön a vadászatról, tedd magad beteggé, s ha kérdi, mi a bajod, mondjad, hogy csak úgy gyógyulsz meg, ha egy eleven medvefiút hoz, s annak a húsát megeszed.

Hazajön a királyfiúcska, s a nénjét erősen betegen kapja, kérdi:

- Mi bajod, édes néném?

Azt mondja a leány:

- Ó, én erősen beteg vagyok, de egy kicsit elszenderedtem, s azt láttam álmomban, hogy ha elevenen fogott medvefiú húsát megenném, jobban lennék.

A királyfiúcska megsajnálta a nénjét, s azt mondta:

- Ha a lábam térdemig kopik is, addig megyek, míg medvefiút nem hozok.

Elindult hát, s ment hetedhét országon keresztül, amíg egy faluba nem érkezett, ahol áldott Péntek és Vasárnap öfelsége lakott. Áldott Péntek megszólította a királyúrfit:

- Tudom, királyúrfi, hova mész. Gyere be, nesze, adok neked egy zsebkendőt a kezébe. Amint a havasba mész ki, találsz egy medvét a két kölykével, kérjed a medvét: „Add nekem, bátyó, a kölykeidet, s én megtanítom őket a világon minden nyelvre, magyar, német, román, cigány, örmény, zsidó s francia nyelvre.” A medve a világ drága kincséért sem adja, hanem összefogózik veled, s le is sújt a földre. Akkor legyints hátra a zsebkendővel, s mindjárt jön a segítség.

Úgy is lett, amint áldott Péntek mondotta. A királyfi a zsebkendővel hátralegyintett, s ott termett két oroszlán, ezek az anyamedvét megfogták, s mind összeszaggatták. Akkor a királyfiú elvitte a medvefiókákat. Mikor vitte volna áldott Péntek kapujánál, áldott Péntek elvette a medvefiákat, s adott neki egy fekete kutyakölyköt. A királyfiú a kutyakölyköt hazavitte, a megsütött húsából a beteg nénjét jöltartotta, meg is gyógyította, aztán elment megint vadászni.

Mikor hazajött, hát megint beteg a kedves nénje, s jajgatva, nyöszörögve így szól:

- Egy kicsit elszenderedtem volt, s azt álmodtam, hogy ha egy vaddisznónak a malacából ennék, mindjárt meggyógyulnék.

Akkor a kicsi legény azt felelte:

- Ó, lelkem, ha a lábam térdemig vásik is, elmegyek, s hozok neked egyet.

S avval meg is indult, s mikor abba a faluba érkezett volna, ahol áldott Péntek lakott, megint behívta a kicsi legényt - mert már legénnyé kezdett volt cseperedni -, s megint azt mondta:

- Tudom, hova mész, öcsém, nesze, adok egy selyemostort. Te mikor kimész a havasra, éppen a Bucsecs-hegy déli oldalában álló délkor szoptatnak az anyadisznók. Osonkodj oda, s az egyik malacnak ragadd meg a lábát, s úgy fuss vele, hogy mikor a malac elvisítja magát, akkor egy mérföldnyire légy az anyadisznótól. Azok úgyis utolérnek, de legyints hátra a selyemostorral, s ördög bajod se lesz.

Minden úgy ment végbe, ahogy áldott Péntek mondotta. Mikor az anyadisznók utána rőfögtek, s már-már szinte utolérték, hátrarittentett a selyemostorral, s hát uramfia, akkora kőfal húzódott utána, hogy álló délben az álló napot mindjárt megmozdította, s a disznók ijedtükben széjjelfutottak.

Vitte a királyfiú a vaddisznó malacát, de mikor áldott Péntek kapujánál menne hazafele, az megint behívta, s a vadmalacot felcserélte egy közönséges malacra. Azt is megette a nénje, s jobban lett.

Másnap megint vadászni ment a királyfiú, s hát nagy csudájára estére megint beteg lett a nénjeasszony, s hogy megjavuljon, azt kívánta, hogy hozzon neki a csattogó hegyek közül élő-haló vizet.

Megindult annak a felkeresésére is a szegény királyfiú, de legelőször is áldott Péntekhez ment tanácsot kérni. De most áldott Péntek sem mert tanácsot adni, hanem átment áldott Vasárnaphoz a szomszédba. Elbeszélte a szegény királyúrfi baját, s áldott Vasárnap adott neki egy fehér lovat, s azt mondta:

- No, te fiú, ülj fel erre a lóra, s menj el a csattogó hegyekhez. Azok álló délkor egy szempillantásig nyugosznak, akkor olyan sebesen meríts az élő-haló víz forrásából, hogy mikor ismét csattogni kezdenek, már messze jársz tőlük, különben lovastul együtt odaveszel.

A szegény királyfiú a bölcs tanács szerint merített is vizet, de egy kicsit megkésett volt, s amiatt a ló farkának egy darabja odaszakadott.

Mikor a királyfiú az élő-haló vizet is megmutatta áldott Pénteknek, áldott Péntek azt is felcserélte közönséges vízzel. Mikor pedig a nénje ivott belőle, felkiáltott, s azt mondta:

- No, kedves öcsém, most már egészen jobban vagyok!

Nem is betegedett meg többet, hanem egy reggel szépszerével rávette az öccsét, hogy megfüröszse, s mikor a királyfiú beleült a fürdőbe, így szólott hozzá:

- Látod, édes öcsém, te velem sok jót tettél, sokat futottál, fáradtál értem, azért kívántalak megfüröszteni. Nagy vitéznek kell neked lenni, hogy olyan fenevadakat meg tudtál győzni, lássam ezt a selyemzsinórt: ha a két öklödet összekötöm veled, el tudnád-e szakítani?

Akkor a két öklét a selyemzsinórral erősen összekötötte. A szegény királyfiú eleget erőlködött, hogy elszakítsa, de bizony nem tudta elszakítani, mert azt az óriás dugta ki a lakat lyukán, s mindenre az tanította azt a jóféle kisasszonyt.

A királykisasszony, mikor látta, hogy a testvére nem tudja a selyemzsinórt elszakítani, elfutott, és vett három csepp vizet a szájába, azt ráöntötte a lakatra, s a lakat lepattant. Három cseppet öntött az óriás aranyláncára, az is elszakadt, az óriás elszabadult, kifutott, s azt kiáltotta:

- Micsoda halállal akarsz meghalni, királyúrfi?

A királyúrfi azt mondta:

- Vágj engem miszlikbe, takarj bele a köpenyegembe, köss a lovam hátára, s csapd el, hogy menjen, amerre tetszik.

Az óriás a királyúrfit miszlikbe vágta, a köpenyegébe berakta, a lovára tette s elcsapta. A ló egyenesen áldott Péntekhez s áldott Vasárnaphoz vitte. Nagy áldott Péntek levette a lóról, egy aranyteknőben összerakta a tagjait, az élő-haló vízzel megöntözte, áldott Vasárnap pedig egy aranyvesszővel megsújtotta. Egyszer csak megnyújtózik a királyfiú, s felsóhajt:

- Én uram, teremtőm, be elaludtam volt!

- El bizony - azt mondja áldott Vasárnap -, s ha én rád nem ügyeltem volna, mindörökké aludnál.

Kérdi a királyúrfi:

- Hát most mit csináljak?

Azt mondja áldott Vasárnap:

- Menj haza, bucskázz keresztül a fejedon, s lesz belőled egy szép galamb. Az ablak alatt van egy nagy körtefa, szállj annak az alsó ágára. A nénéd, mikor meglát, kéri az urát, az óriást, hogy fogjon meg, te csalogasd fel ágról ágra, a fának a tetős-tetejébe. Mikor felcsaltad, hirtelen repülj le, bucskázz vissza a fejedon, megint ember lesz belőled, s akkor bánj úgy az óriással, amint éppen neked tetszik.

Igen szépen megköszönte a királyúrfi a bölcs tanácsot, és galamb képében felcsalogatta az óriást a fának éppengős-éppen a legfelső ágára.

Hirtelen lerepült, átbucsázott a fején, s királyúrfivá változott. A kardját elővette a kazalfa közül, ahova eldugta volt, s kiáltott az óriásnak:

- Micsoda halállal kívánsz meghalni?

- Vágj miszlikbe - felelte az óriás -, s takarj a köpenyegembe, aztán tégy fel a lovamra, s csapd el, hogy menjen, amerre tetszik.

A királyúrfi fogta magát, miszlikbe vágta az óriást, a köpenyegébe takarta, s a lovára felpakolta. De a köpenyeg kihatott, a ló mind elszotyogtatta az óriás darabocskáit, s a varjak, csókák mind felszedték.

A királyfi megfogta a nénjét, megkötötte az óriás láncához az óriás kamrájában, a lakatot felverte, s azt mondta:

- Te pedig ülj itt örökre - s avval elindult hetedhét ország ellen.

De hogy áldott Péntekre még egyszer visszatérjek, áldott Péntek a két medvefiút készen felnevelve a királyfiúnak ajándékozta. Ezeket is vitte magával. Ment, mendegélt hegyen, völgyön, erdön, bérceken keresztül, míg egy olyan városhoz érkezett, amelyik egészen gyásszal volt behúzva. A város végén beszállott egy szegény özvegyasszonyhoz, s megkérdezte tőle, hogy miért van olyan nagy gyászban a város.

Feleli az asszony:

- Jaj, édes királyúrfi, ennek a mi városunknak egyetlenegy ivókútja van, azt is egy hétfejű sárkány őrzi. Azért, hogy megengedi, hogy a város az ő kútjából vizet hordasson, tartozunk neki minden esztendőben egy leányt adni. Most éppen a király leányán van a sor. Holnap viszik ki a kúthoz, a sárkány számára. A király kihirdette, hogy ha kerülne olyan vitéz, aki a leányát megszabadítja, annak adná egyetlen leányát s fele királyságát. Egy fekete vitéz már jelentette is magát a királynál.

Az idegen királyúrfi csak hallgatott, de mikor másnap délelőtt kilenc órakor a királykisasszonyt szomorú pompával kikísérték a sárkány kútjához, ő is a két medvéjével megjelent a sokaság között.

A kísérek a szegény királykisasszonyt nagy sírások között otthagyták a kútnál, csak a fekete vitéz maradt vele. De mikor a kút vize zuhogni kezdett, az is elbútt, félre a bokorba. Kevés idő vártatva jön ki a sárkány a kútból, mind a hét száján tüzes kék lángot okádva. A királyúrfi sem volt rest, kardot rántott, s nagyot kiáltott:

- Megállj, sárkány, megvívunk!

- Nem bánom, királyúrfi! - azt mondja a sárkány.

Vívni kezdenek hatalmasan, mindaddig verekednek, míg a királyúrfi már csaknem minden erejéből kifogyott. Akkor kiált a medvéjének:

- Rajta!

A két medve egyszeribe nekiszökött a sárkánynak, s egy szempillantás alatt szétszaggatták, mert a sárkány is elfáradott volt. A királyúrfi pedig mind a hét fejét levágta, s a nyelvének és körmeinek a hegyét a vadásztarisznyájába tette.

A kisasszony látta, hogy az ő vitéze mennyire elfáradott. Kérte, hogy hajtsa fejét az ő ölébe, s kissé nyugodja ki magát. A királyfiú ezt meg is cselekedte, s mélyen elaludt. A fekete vitéz is elésüdürgött a bokorból, ő is kivágott a sárkány csonka nyelveiből és körmeiből, s betarisznyálta. Azután pedig odalopózott a királykisasszony mögé, s egy sújtással az alvó királyúrfi fejét levágta, a királykisasszonyt pedig megfenyegette, hogy őt is megöli, ha erről valakinek egy mákszemnyit is szól.

Bevezeti a fekete vitéz a királykisasszonyt a városba, s ott a fekete gyászt egyszeribe nagy öröm váltja fel. A király nagy lakodalmat hirdetett, s oda boldogot, boldogtalant meghívatott. A fekete vitézt s a királykisasszonyt szokás szerint az asztalfőre ültették. Volt klánétás, cimbalmos, gordonos, hegedűs. Vígan folyt a lakodalom, csak a menyasszony volt szomorú.

De térjünk vissza a megölt királyúrfihoz. A két medve, mikor látta, hogy az ő uruk vérben fekszik, azt mondja a nőstény medve a másiknak:

- Bátyó, gyere ide, hadd súgjak valamit a füledbe!

Az odanyújtotta a fülét, de a nőstény medve súgás helyett mérgesen belekörmölt, s a kifolyt vérrel a királyúrfi sebeit megkenték, s mindjárt megelevenedett. A medvék mindent, ami történt, elbeszéltek neki, s a királyúrfi hazament a szállására a gazdaasszonyához, de nem mutatta, mintha tudná, hogy ki a királykisasszony megszabadítója, hanem azt kérdezte, hogy vajon adnának-e neki valamit, ha elküldene a királyi lakodalomba?

- Hogyne adnának - azt mondja a gazdaasszony -, még a legrongyosabb koldusnak is adnak.

Előhívta hát az egyik medvét, szatyrot, tarisznját akasztott a nyakába, s elküldte a lakodalmas házhoz. A medve mikor bement a kapun - közbe legyen mondva, a fekete vitéz hét párnán ült - három párna kiszökött alóla, s azt kiáltotta:

- Hajtsák ki azt az utálatos állatot!

De a menyasszony azt mondta:

- Ne bántsák szegényt, hanem ami van, mindenből rakjanak a szatyrába, tarisznyájába.

Raktak is abba fánkot, palacsintát, kürtöskalácsot, peracet, mézespálinkát, töltött tyúkot, s avval a medve elballagott.

A másik medve is ugyanezt az utat járta meg, de már akkor mindegyik párna kiszökött a fekete vitéz alól.

Harmadikszor maga a királyúrfi ment el a lakodalomba, s akkor a fekete vitéz alól a szék is kiesett. A királykisasszony egyszerre kiáltozni kezdett nagy örömmel:

- Ez az én szabadítóm, ez az én szerelmes jegyesem!

Hiába mutogatta a fekete vitéz a csonka nyelveket és körmöket, a királyúrfi a legesleghegyit mutatta meg, s így a fekete vitézt ló farka után kötötték. A királyúrfit pedig a kedves mátkájával összeeskették, s a király fele királyságát is neki adta. Ma is élnek, ha meg nem haltak.

A FORTÉLYOS LEÁNY

Egyszer volt egy kegyetlen király, s ennek a kegyetlen királynak volt egy jobbágyfaluja. A király egyszer erősen megneheztelt valamiért a falura, s ráparancsolt, hogy a malomkövet a malom udvarán nyúzzák meg, mert ha nem, minden nagyobb gazdának fejét véteti.

A falubeliek három egész hétig minden áldott nap falugyűlést tartottak, mégsem tudtak annyira menni, hogy megegyezzenek benne, hogyan tudják megnyúzni a malomkövet.

Volt többek között egy olyan román ember is a faluban, akinek magyar asszony volt a felesége, s volt egy tizenhét esztendő szép leányocskája. Azt kérde egyszer a leány az apjától:

- Édesapám, hova megy minden áldott nap? Hol eszik, hol nem eszik, s nem mond senkinek semmit.

- Hogy hová megyek? Hát nem tudod, hogy az a kegyetlen király ránk parancsolt, hogy a malomkövet nyúzzuk meg a malom udvarán? Afelől gyűlésezünk immár három hete, s mégsem tudunk semmire se jutni.

- Édesapám, menjen el kend a falu bírójához, s mondja meg neki, hogy többet falut össze ne gyűjtessen. Aztán menjen el a királyhoz, s mondja azt neki: „Felséges király, életem-halálom kezében vagyok, engem ez s ez a falu küldött követségbe. Instáljuk szépen, vetessed vérét annak a malomkőnek, különben a falu meg nem tudja nyúzni.”

El is megy a móc ember a királyhoz, elémondja, amit a leánya parancsolt. Azt kérde tőle a király:

- No, te szegény ember, ki adta ezt a tanácsot neked? Valld ki nyomban, mert ha nem, most mindjárt ötvenet kapsz!

- Felséges király, életem-halálom kezében vagyok, van nekem egy tizenhét esztendő leányom, az, adta nekem ezt a tanácsot.

Azt mondja a király:

- Állj meg, te móc, kihúztad a tövist a falunak a lábából, s ütötted a magadéba. Majd adok én neked bajt, ha eddig nem volt - avval fordul egyet a király, felvesz egy új cserépfazekat, amelyiknek az oldala be volt esve. - Mondd meg a leányodnak, ezt a fazekat úgy befoldja, hogy ezen se folt, se varrás ne látszódjon, mert ha nem, akkor neked is fejedet vétetem, a leányodnak is.

Elveszi a szegény ember a fazekat, viszi hazafelé nagy szomorúan, megérkezik a leányához.

- No, édes leányom, kihúztad a tövist a falu lábából, s beleütötted a magadéba. Ehelyt küldött a király egy fazekat - s elmondja a parancsolatot.

- Jól van, édesapám, a maga feje egyet se fájjon emiatt. Üljön le, egyék, igyék s nyugodjék.

Mikor felkel az édesapja, azt mondja neki a leány:

- Édesapám, vigye vissza ezt a fazekat, s mondja meg a királynak, hogy: „Felséges király, az én leányom árvasággal nőtt fel, de nem látta, hogy zsákot vagy inget színéről foldott volna meg valaki. Ha a felséges király akár mással, akár magával kifordíttatja ezt a fazekat, én becsületesemre fogadom, befoldom úgy, ahogy ő kívánja.”

Elémondja a móc ember a leánya üzenetét a királynak, a király félrefordul, s elkacagja magát:

- Megállj - azt mondja -, majd küldök én a leányodnak bajt, ha eddig nem volt.

Elmegy a király, felvesz három fő kendert, s odaadja a mócnak:

- Nesze, te szegény ember, vidd el a leányodnak ezt a három fő kendert. Mondd meg neki, hogy ebből künnvaló, bennvaló cselédimnek, egy század katonámnak fehérnemű gúnyát fonjon, szőjön, mert ha nem, elpusztítlak leányostul együtt.

Megindul a szegény móc hazafelé nagy bús lélekkel. Megérkezik haza.

- No, édes leányom, ehelyt küldött a király neked három fő kendert, hogy ebből künnvaló, bennvaló cselédinek s egy század katonájának fehérnemű gúnyát fonjál, szőjél.

Azt mondja a leány:

- Üljön le, édesapám, egyék, igyék, nyugodjék.

Azalatt a leány kimegy a favágóra, felvesz két kicsi fácskát, akkorát, mint két pipaszár.

- No, édesapám, evett, ivott s nyugodott-e?

- Ettem is, ittam is, nyugodtam is, édes leányom.

- Akkor menjen el a királyhoz vissza, s kérje meg, hogy mivel én árvasággal nőttem fel, nekem szövőszékem egy szikra sincs, azon instálom a fölséges királyt, hogy akár magával, akár mással ebből a két eszközfából nekem szövőszéket csináltasson, de olyan móddal, hogy abból se ki ne vegyen, se hozzá ne tegyen. Ha ezt megcselekszi, akkor én fogadom becsületesre, hogy abból a három fő kenderből nemcsak a bennvaló cselédjeinek, hanem az egész országbeli katonájának fonok, szövök fehérnemű gúnyát, amennyi kell.

Félrefordul a király, s elkacagja magát:

- Te móc, hány esztendő a te leányod?

- Tizenhét, felséges király.

- Mondd meg a leányodnak, hogy ezen s ezen a napon itt legyen, de se úton, se útfélen ne jöjjön, se gyalog ne jöjjön, se lóháton, s mégis idejőjjön. Ajándékot is hozzon, s anélkül is jöjjön.

Elbúcsúzik a móc a királytól, s elmegy haza:

- No, édes leányom, én megmentődtem a járástól, menj most már te is.

- Mit mondott a király, édesapám?

- Azt mondta, fiam, hogy ezen s ezen a napon odamenj, de se úton, se útfélen, se gyalog, se lóháton ne menj. Ajándékot is vigyél, anélkül is menjél.

- Jól van, édesapám.

Elmegy a leány egyszeribe a faluba, tudott egy szamarat, elkéri, oda is adják. Elviszi haza a szamarat, s szénát, zabot ad neki. Azután vett két házigalambot, azokat is elviszi haza.

Alig várta a napot, hogy indulhasson.

Megérkezik az áldott nap, amelyiken neki menni kellett a király eleibe. Megindul a leány az útnak a kellős közepén a számaron. Vitte a pár házigalambot két fatál között a hátán.

Várja a király a móc leányt, megérkezik:

- Adjon isten jó napot, felséges király!

- Isten hozott, te m3c leány!

- Itt vagyok parancsolatodra, fels3ges király! Úton se jöttem, útfélen se jöttem, mégis idejöttem. Ajándékot is hoztam, anélkül se jöttem.

Hívja a király:

- Jer be a házba, te m3c leány.

- Nem azért jöttem, fels3ges király, hogy be ne mennék, be merek én menni.

Egyszeribe kétfelé nyitja a két fatálat, s a két galamb elrepül. Papot hívat a király, összeküszik a m3c leánnyal. Mikor az esküvés megvolt, azt mondja a feleségének:

- No, te leány, te immár a feleségem vagy, hanem azt parancsolom, hogy te az én hírem s akaratom nélkül soha senkinek tanácsot ne adj, arra fejed ne legyen, mert ha másként teszel, rosszul lesz dolgod.

- Nem is adok, fels3ges király atyám, senkinek tanácsot.

Két szegény ember volt azon a városon. Egyiknek volt egy kicsi fakó szekere, a másiknak egy csikós kancája, úgy hordogattak mindennap cimboraságban egy-egy kicsi fát az erdőről a kancával s a szekérrel.

Egyszer, mikor mennének az erdőre, hideg szél fújt az erdő felől. Amelyiké volt a kanca, a kancán ült, amelyiké a szekér, a szekéren, de hazafelé szemmel, mert a hideget nem állhatták, hogy szembe fújjon. Azt mondja egyszer, aki a szekéren ült:

- Állj meg, komám, mert az én szekerem megcsikózott.

Azt mondja, amelyik a kancán ült:

- Meg bizony az én kancám.

- De bizony az én szekerem alól maradt ki a csikó.

Abból a helyből megfordulnak, s elmennek haza. Hazulról elmennek a király eleibe. Hát a királyt nem kapják otthon. A királyné leülteti őket, s kérdi, hogy mi bajuk a királlyal.

Elkezdi a kancás ember:

- Fels3ges királyné, kicsi dolog, semmiség az egész. Ennek a komámnak van egy kicsi szekere, nekem egy kancám. Ahogy megyünk az erdőre együtt, ez a komám azt mondta, hogy álljunk meg, mert az ő szekere megcsikózott. Megálltunk s megtértünk. Nem tudtunk megszozni a csikón, ide kellett folyamodjunk a fels3ges király eleibe.

Ahogy a két pörlekedőt végighallgatja a királyné, azt mondja nekik:

- Ó, ti két boldogtalan ember, ugyan bizony mit osztozódtok, mit veszekedtek együtt ilyen dolog felett, hisz ezért a világ kikacag titeket! Én azt mondom nektek, menjetek haza, kössétek meg a kancát a szekérhez. Ha ez a kutya csikó a szekeret szopja meg, úgy a szekéré, de ha a kancát, úgy a kancáé.

Elpróbálja a két szegény ember, de hát a kutya csikó nem a szekeret szopja, hanem a kancát. Erre megharagszik a szekeres ember, odafut, kirántja a csikót az anyja alól, behúzza a szekér alá, s azt mondja:

- No, hogy a kutyák egyenek meg, ha az erd3n a szekerem alatt voltál, hát légy ott most is!

De a csikó visszafutott az anyja alá, s ismét szopni kezdett.

Jól van, a király megérkezik a vadászatból. A két pörlekedő ember kapja magát, ismét elmennek a király udvarába, s füliről-farkáról elbeszéli a dolgot magának a királynak is. A király megharagudott azért, mégpedig ugyan erősen, hogy ilyen bolondsággal mennek hozzá alkalmatlankodni. Jól elszidta a szekeres embert, hogy ha még egyszer magáénak mondja a csikót, mindjárt fejét véteti vagy felakasztatja, de megharagszik a király most immár a feleségére is, amiért tanácsot adott másnak az ő híre nélkül.

- No, édes feleségem, te állhatatlan móc leány, mit fogadtál volt, mikor elvettelek? Hogy senkinek tanácsot nem adsz, mégis adtál. Hanem velem többet egy tányérból nem mártasz.

- Vagy igen, édes uram, még egy ebédet készítek, azután elmegyek.

Az ebédet megkészíti a királyné, s azt mondja a király:

- Hatlovas hintó eleibe fogass be, s ami a legdrágább kincsed, vigyed, amerre tetszik, de velem tovább nem lakol.

Hat lovat hintó eleibe fogat egyszeribe a királyné, az urát már az asztalnál ellátta álomporral, neki drágább kincse nem volt, mint a kedves ura. Megfogatta a legényekkel, s beletétette a hintóba.

Hajtat két éjszaka, három nap. Megébred az ura egyszer az úton, széjjelneéz:

- Édes kincsem, hová viszel?

- Édes uram, tudod-e, mit mondtál volt? Hogy ami legdrágább kincsem, tegyem a hintóba. Nekem drágább kincsem nem volt, mint te, én viszlek.

- Az isten megfizeti, édes kincsem, állj meg, térjünk meg haza. Én többet veled nem próbálok hiába, többször kezded alá nem szólok.

Megtérnek haza szerencsésen. A király egyszeribe lakodalmat hirdet újból. Tál, tányér elég volt, de istenes ember volt, aki egy csepp levet kapott. Még a mai napig is élnek, ha meg nem haltak. Holnap legyenek a kigyelmetek vendégei.

AZ OBSITOS KATONA

Egyszer volt egy obsitos katona Csikszeredában. Neki járt pénze az obsitján, s megindult, hogy Szebenbe menjen a pénze után. Felköti a kardját s elmegy. Ahogy megy egy jó nagy erdón keresztül, meglát egy járatlan úton egy oroszánt, egy agarat, egy cinegét s egy hangyát. Egy marhadögöt őriztek. Mikor meglátja a katona az oroszánt, már térne vissza, de nem mert vissza se térni. Magához szorítja a köntösét, s elhúzza magát az oroszán mellett. Elmegy egy darabig, meglátja az oroszán:

- Eredj, te agár, hívd vissza azt a katonát, hogy ossza el nekünk négyfele ezt a marhadögöt, jótétel helyébe jót várjon.

Visszamegy a katona.

Azt mondja az oroszán:

- Oszd el nekünk négyfele ezt a dögöt, jótétel helyébe jót várhatsz.

Kihúzza a katona a kardját, elvágja a dögnek az egész hátulját, s odaveti az oroszánnak.

- Tetszik-e az osztásom neked?

- Tetszik, édes katonám - azt mondja az oroszán.

Azt mondja a katona:

- Neked úgyis olyan nagy a szád, a nagy húsokat jól leszedheted a csontokról.

Az első lábát hátul levágja, odaveti az agárnak. Felül levágja a nyakát, odaveti a cinegének:

- Neked olyan az orrod, mint a tű, jól kiszedegetheted onnan a húst.

A hangyának odaveti a fejét. A hangya mindjárt bele is költözött.

Megindul a katona onnét.

- Állj meg, édes katonám - azt mondja az oroszán -, mert most nagy jót tettél velünk. Ha te valaha olyan emberrel találkoznál, hogy nem bírnál vele, s téged meg akarna ölni, gondolj reám, s belőled is oroszán lesz, s a világon mindennél erősebb leszel.

Azt mondja az agár:

- Gondolj engemet, mikor valahonnét elkésnél, hát belőled agár lesz, s te mindenüvé egy pillanat alatt elfutsz.

Azt mondja a cinege is neki:

- Ha te, édes komám, valahova fölkívánkoznál, gondolj engemet, cinege lesz belőled, s akárhova felrepülhetsz.

Akkor a hangya is előbújik, s azt mondja:

- Te is gondolj engemet, mikor valahova be akarnál menni, s különben nem tudsz bemenni, s akkor belőled hangya lesz, egy hasadékon is bemehetsz akárhova.

No, jön a katona a kaszálón keresztül Udvarhely felé. Megkészt, estére váltott az idő. Lesz belőle agár, befut Udvarhelyre egy pillanat alatt.

- Most már legyen belőlem obsitos katona ismét!

Megint obsitos katona lesz belőle, s beszáll egy házhoz estére.

Reggelre kelve az idő, megindul az obsitos katona ki Udvarhelyből, s mikor kijönne, azt mondja magában: „Legyen immár belőlem oroszlán, próbáljam meg azt is!”

Jött az úton le, éppen keddi nap volt, az asszonyok mentek fel Udvarhelyre a vásárra. Mikor meglátták az oroszlán, elkezdtek sikoltozni, s amennyien voltak, annyifelé futottak. Azt mondja magában az oroszlán: „Legyen most már belőlem obsitos katona, aztán legyen belőlem cinege is, hogy próbáljam meg azt is!”

Meglesz a cinege belőle, repül. Elunja azt is, azt mondja:

- Legyen még egyszer obsitos katona belőlem, azután legyen belőlem hangya is, próbáljam meg azt is!

Meglett a hangya is belőle, ott mászott a földön.

- Most már legyen belőlem obsitos katona ismét.

Meglesz az obsitos katona, s lejön ide a városba Keresztúrra. A fehér király ott lakott, ahol most a törvényszék van. Beszáll egy házhoz este a katona, s reggelre kelvén azt kérdezte a gazdától, hogy miféle uraság lakja azt a nagy kastélyt. Azt mondja a gazda, hogy ott a fehér király lakik, a háza tetejében van egy tornyocskája, s abban van a királynak egy tízesztendős leányocskája. Egy ördögös szüle őrzi, hogy ahhoz semmiféle teremtet lélek be ne férjen.

Egy szál fenyőfa nőtt volt a tornyocska ablaka alá. Azt mondja az obsitos katona:

- Legyen belőlem cinege!

Meglesz a cinege belőle, felrepül a fenyőfának a tetejébe, onnét az ablakra szökik, s meglátja a király leánya, kinyitja az ablakot, berepül a cinege a házba, beteszik az ablakot, s addig kergetik, hogy megfognák. Szerette a leány, mert nem látott olyan szép cinegét többet, még a kebelébe is betette, s azt mondja az ördögös szülének:

- Menj el a királyhoz, drótból csináltasson kalitkát nekem, mert egy szép madarat fogtam.

Abba a kalitkába vályút, kendermagot, vizet tesznek, s felviszi az ördögös szüle a király leányának, s beleteszik a madarat a kalitkába.

Besötétedik egyszer, az ördögös szüle s a királykisasszony lefekszik, el is alusznak. Azt mondja a cinege:

- Legyen hangya belőlem!

Meglesz a hangya belőle, kibújik. Mikor kívüljött, azt mondja:

- Legyen belőlem cinege! - s leugrik a földre a sötétben.

- Legyen belőlem obsitos katona már most!

Eltapogat a királykisasszony ágyához. Felriad a királyleány:

- Menj el, sátán, ne járj itt, mert itt nem járhat senki!

- Én vagyok - azt mondja a katona - a te madarad, akit a kalitkába tettél, ha nem hiszed, gyűjts gyertyát, s lássad, hogy a madarad nincs a kalitkában.

Gyertyát gyűjt a leány, hát látja, hogy nincs a madár a kalitkában. Megébred az ördögös szüle is, megpillantja az idegen katonát a szobában, elvisítja magát. Egyszeribe a katona cinegének váltott, s visszarepült a kalitkába. Az ördögös szüle lefutott a királyhoz.

- Felsőges királyom, életem-halálom kezében vagyok, a felsőges királykisasszony szobájában egy idegen személy volt az éjszaka.

- No, te vén boszorkány, biztosan te engedted oda be valakit, mert a te híred nélkül nem mehet oda senki - ahajt a fehér király, összegyűjtet tizenkét tanácsost, hogy ítéljék meg, hogy miféle halállal vesszen el az ő leánya, hogy így meggyalázta az ő királyi kastélyát.

Kínos halálra ítélték a királyleányt. Csakhogy a többi között egy vak tanácsos azt mondta:

- Ne pusztítsátok el, hátha nem hibás. Hanem a fehér király hozassa le, tétesse tömlőc fenekére.

Ekkor a cinege kibújt a kalitkából, lerepült a tömlőc rostélyára, s bement a leányhoz ott is. Azt mondja a vak tanácsos:

- Felsőges király, tegyünk próbát. Tétess egy véka aranyat s egy szál kardot az asztalra. Mi kezdjük téged rángatni, a királyné fusson a tömlőc ablakára, s kezdjen lármázni, hogy: „Őlik a tanácsosok az édesapádat!” Ha valami életrevaló ember az a katona, s az most is ott van nála, onnan kijön, ahogy bement, bejön ide a házba hozzánk, meglátja az asztalon a véka aranyat s a szál kardot. Ha jóra való ember, a kardhoz kap, ha valami korhely, az aranyhoz kap.

Beszökik a házba a katona, hagyja az aranyat, kapja a kardot, pallani kezdi a tanácsosokat a kard fokával, lapjával, ahol éri.

- Hó, fiamuram - azt mondja a király -, ne üsd, vágd többet a tanácsosaimat, látom, nem vagy afféle tedd el s ne vedd elé legény, aki az árnyékától is megijed. Én a leányomat kigyelmednek adom s még életemben fele királtságomat, de úgy, hogy napfényre az én leányomat sose vidd, mert a fekete rendbeli sárkány azt ígérte, hogy ha napfényre kikaphatja, elrabolja magának feleségül.

Király lesz az obsitos katonából, s azt mondja egyszer a feleségének:

- Édes kincsem, menjünk el abba a virágoskertbe, járjuk, sétáljuk meg magunkat!

- Édes angyalom, ne menjünk mi sehova, mert ha kiviszlek a napfényre, nálam nélkül maradsz.

- Vagy nem - azt mondja az obsitos -, édes kincsem! Inkább körülöttem áll egy ármádia huszár kihúzott karddal.

Lemennek sétálni, s kereken állítanak egy ármádia huszárt kihúzott karddal. Mikor hátra-sétálnának a virágoskerbe, álló délkor besötétedik, s a fekete rendbeli sárkánykirály felöleli az új királynét, s elviszi magának feleségnek. Sír az új király, bemegy a felesége apjához.

- Nem fogadtam meg a felsőges király atyám tanácsát, kivitem a leányát a napfényre. Elrabolta a fekete rendbeli sárkánykirály!

- Hát ha már így történt, immár házasodj mással, viseld a fele királtságot.

- Én, felsőges király atyám, nem házasodom meg soha, sem itt nem ülök, mert én elmegyek, hogy megkeressem a feleségemet.

Egy véka aranyat felpakolt egy általvetőbe, felteszi egy lóra, felülnek ketten két lóra az inasával, s elindulnak ők utazni. Elsötétednek egy nagy rengeteg erdőnek a szélében, ott egy fa alatt tüzet tesznek, jót vacsorálnak ketten az inasával, s reggelre kelve utaznak tovább ketten az erdőn keresztül. Hát ahogy mennek, egyszer kopácsolást hallanak. Hát egy öreg ember, még tán nálam is öregebb, valami száraz ágakat vág le egy fának a tetejéről. Azt mondja az új király:

- Ugyan, öregapám, miért vágja kigyelmed annak a fának a tetejéből azt a száraz ágat?

- Én evvel teszem le a szolgálatot a fekete rendbeli sárkánykirálynak, hogy a hátamon viszek neki egy hát fát mindennap.

- Öregapám, mutassa meg nekem a sárkánykirálynak a lakóhelyét, itt egyik ló legyen a kiedé, s ez a fél véka arany.

Megmutatja az öreg ember, odaadják neki az egyik lovat s egy fél véka aranyat. Mondja az új király:

- Legyen belőlem cinege!

Ahajt szárnyrakel a cinege, s felrepül a sárkánykirálynak az ablakára. Ott azt mondja:

- Most meg már hangya legyen belőlem! - s bebújik az ablak sarkán.

Meglátja a felesége, s azt mondja:

- Ó, édes hangyám, az én uram is ilyen módon változott.

Azt mondja a hangya:

- Hiszen én vagyok a te urad!

- Menj el, vagy bújj el, édes uram, valahova, mert a sárkánykirály mindjárt hazajön, s téged elpusztít.

- Hát most, édes kincsem, hol van a sárkánykirály?

- Oda van - azt mondja a királyné - a vörös királynál. A vörös király ad mindennap egy kövér disznót készen, megmejjesztve, azért a sárkánykirály sóval, fával, vízzel tartja a vörös királyt.

Azt mondja az új király a feleségének:

- Én elmegyek, de ha holnap disznót nem hoz neked, még akkor életben vagyok.

Elmegy onnan az új király a vörös királyhoz, leül a kapujába. Kimegy a kanásznak a fia, s kérdi tőle, hogy mi járásbeli.

- Beállnék disznópásztornak, ha megfogadnának.

Azt mondja a kanász fia a vörös királynak:

- Disznópásztornak kínálkozik egy ember - behívják, s meg is fogadják.

A disznópásztornak a fiával s az új pásztorral kihajtanak reggel százegy kövér disznót. Meghagyták, hogy a százon felüli egy disznót készítsék el szépen megmejjesztve, hogy mikor jön a sárkánykirály, vihesse. De az új disznópásztor nem mejjesztette meg. Jön a sárkány.

- Melyik az a kövér disznó, te pásztor, meg van-e mejjesztve?

- Nincsen biz az, mert én nem veszek neked disznót az én béreimből, élj meg, ahogy lehet.

Akkor elmegy a sárkány haza üres kézzel.

Hazahajtják este a csordát a vörös király udvarába, beolvassák. Hát a százegy disznó mind hazament.

- No, te pásztor, már holnap kettőt kell hajtani a százon felül, hogy vigye el a sárkánykirály mind a kettőt.

Másnap kihajtanak százkettsőt. Hát jön a sárkány:

- Hát melyik az én disznóm, te pásztor, van már kettő?

- Tán azt hiszed, hogy én neked az én béremet bent hagyom, hogy te hordd el a disznókat innen?

Este lesz, hazahajtja a százkét disznót a pásztor. Szidják kegyetlen módon. Másnap reggel kiolvasnak neki százhármát. Akkor is megy a sárkánykirály a három disznó után:

- Te pásztor, melyik most már az én három disznóm? Tudod-e, hogy most már hármát kell, hogy adj?

Azt mondja a pásztor:

- Én egyet sem.

- Hát, te pásztor, mi szándékkal vagy, meg akarsz velem küzdeni?

Azt mondja a pásztor:

- Én nem bánom, ahogy neked tetszik.

Összefogontoznak ketten. Gondolja magában a pásztor:

„Legyen belőlem oroszlán!” Úgy megszorítja a sárkányt, hogy egybe kettészakad a derekán. Kifutott belőle egy vadnyúl, futott ki a hegyre.

„Legyen belőlem agár!” - azt mondja a pásztor magában.

Elfogja a nyulat az agár, elszakítja a nyulat ketté, kirepül belőle két vadgalamb. Azt mondja a pásztor:

- Legyen belőlem cinege!

Felrepül eleikbe, s a két vadgalambot mind agyonvagdossa. Akkor a sárkánynak orrát, szemét, körmét mind leszedte, s a tarisznyába belerakta, s hazahajtotta a disznócsordát a vörös királyhoz este. Szidják kegyetlen módra a szegény pásztor, hogy nem adta oda a három kövér disznót, mert immár sóból, vízből, fából kifogytak.

Azt mondja a pásztor:

- Azt a sárkányt én agyonütöttem. Bírjad sóját, vizét, fáját, mert elpusztítottam a sárkánykirályt.

Akkor a vörös király ajándékozott neki hat lovat, egy aranyos hintót és négy társzekeret, ahhoz való cselédekkel együtt. Onnét elmennek a fekete rendbeli sárkánykirály kastélyába, a feleségéhez. Bemennek a sárkánykirály udvarába, megfordulnak a négy társzekérrel, s azt megrakják arannyal, ezüsttel. Akkor az új király a feleségének megfogta a kezét, levezette, s beültek az aranyhintóba, s eljöttek haza, ide a fehér király udvarába, ahonnét elvitték volt a leányt. Nagy örömmel leszálltak, s még máig is élnek, ha meg nem haltak. Holnap legyenek a kigyelmetek vendégei.

AZ ÁLOMLÁTÓ FIÚ

Egyszer volt egy szegény ember, annak volt tizenhat gyermeke, mind fiú. A tizenhat közül a legkisebb azt mondta egyszer az anyjának:

- Édesanyám, süssön nekem pogácsát hamuba, hadd menjek el szolgálni.

Az édesanyja süttött neki pogácsát, s a kisfiú megindult hetedhét ország ellen. Amint megy, mendegél, hát összetalálkozik egy jó gazdával, szántott négy ökrrel egyedül. Megszólítja a fiút:

- Hová mész, fiam?

- Én, édes gazduram, megyek szolgálni, ha helyem kerül valahol.

- Gyere el hozzám - azt mondja a gazda. - Hadd lám, tudnád-e hajtani a négy ökröt, hogy szántsunk ketten.

Elveszi a fiú az ostort, s hajtja a négy ökröt, fordulnak vagy kettőt. Látja a gazda, hogy jó mozgású gyermek, s megkérdi:

- Hát, te fiú, ettél-e valamit?

Azt mondja a fiú:

- Harminckét hete, hogy utazom, gazduram, még a pogácsám, ahogy elhoztam hazulról, azon egy állapotban van.

- Hát lássuk azt a pogácsát, milyen!

Előveszi a fiú a pogácsát s odaadja:

- No, gazduram, itt van, törjön belőle s kóstolja meg.

Elveszi a gazda, próbál törni belőle, s hát nem tud.

- Miféle pogácsa ez, te, hogy én ebből nem tudok törni?

Azt feleli a fiú: - Ebből, gazduram, nem is tud törni senki, mert ezt édesanyám sütötte nekem. Én evvel tíz esztendeig is meg kell, hogy érjem, s addig meg nem éhezem, amíg a tarisznyámban van.

Elteszi a fiú a pogácsát, elvégzik a szántást, s elmennek haza.

A jó gazdának a felesége nagyon örvendett, hogy az ura nekik milyen ügyes kis szolgát fogadott. Feltarisznyálta jól.

Azt mondja a jó gazda:

- No, fiam, elmegyek veled, s megmutogatom, hogy merre legeltesd az ökröket az éjszaka. De ugyan jókor hajtsd haza őket, hogy mehessünk el szántani korán.

Hazahajtja a fiú az ökröket virradat előtt két órakor. Előveszi az ekét, befogja az ökröket, s megindulnak szántani ketten. Mikor este hazamennek a szántóból, azt mondja a gazda neki:

- No, te fiú, - azt mondja -, ma jó korán hazahajtottad az ökröket, hanem holnap hajtsd haza még korábban, ha lehet, mert a szomszéd falusi határban van egy darab földünk, végezzük el azt is.

- Hazahajtom én, gazduram, ha megsegít az isten.

Elmegy a fiú az ökrökkel, de úgy megcsapja egy álomszellő a gyermeket a nagy fáradtságtól, hogy még ebédkor is ott aludt abban a helyben, nemhogy hazament volna.

Kiáll a gazda a kapuba, s kérdi a többi legeltetőket:

- Az én szolgámat nem láttátok-e valamerre?

- Mi bizony nem láttuk, csak az ökröket, ott hevernek kinn a hegyen a fűben.

Megindul a gazda nagy haraggal a fiú után. Megkapja az ökröket, keresi a fiút. Megtalálja azt is aludva a fűben. Azt mondja:

- Te ugyan megréfáltál engem! - de szidja, piszkolja, még meg is rugdalta.

Azt mondja a fiú:

- Édes gazdám, miért rugdosott meg engem? Egy álommal küszködtem, nem láthattam végig.

- Fejtsd meg nekem azt az álmot.

- Biz', édes gazduram, meg nem fejem addig, míg rajtam be nem teljesedik.

Azt mondja a gazda:

- Immár ha szántani nem mentünk, húzd elé a két szekeret menjünk el az erdőre fáért.

Elmennek az erdőre, megrakják mind a két szekeret. Mikor megrakták mind a kettőt, s le is kötötték, azt mondja a gazda:

- No, fiú, menj el, és keress keréktalpfának való fát, de olyat - azt mondja -, amelyiket te keresztülérsz.

Talál egyet a fiú, s kiáltja a gazdáját:

- Jöjjön erre, gazduram, kaptam egyet!

- Hadd lássuk - azt mondja a gazda -, jó lesz-e. Öleld keresztül!

Keresztülöleli a fiú, a gazda a két kezét egyszeribe megköti oda a fához. Azt mondja:

- Te fiú, fejtsd meg nekem azt az álmot!

- Bizony, gazduram, széles e világon egy olyan ember sincs, akinek megfejteném, amíg rajtam meg nem történik.

- Bizony ha nem fejted - azt mondja a gazda -, én is itt hagylak ebben a helyben.

Azt feleli a fiú:

- Bizony, gazduram, ha itt hagy, nem hagy egyebütt az erdőn.

Otthagyja a gazda a fiút abban a helyben megkötve. Ott búsult szegény egy álló hétig a fa mellett, majd megették a legyek.

Egyszer a királynak kedve támadt a vadászatra, s tizenkét vadászával éppen abba az erdőbe talált menni, ahol a gazda hagyta volt a fiút. Ott vadászik a király tizenkét vadászával egészen estefeléig. Egyszer a kopók megtalálták a gyermeket, s elkezdték erősen ugatni. Felhúzzák a vadászok a ravaszt, s mennek oda futva, azt hitték, valami vadat hajtanak a kutyák. Hát egy fiút találnak ott odakötve a fához. Azt mondja a fővadász:

- Hát, te fiú, téged ki kötött ide?

- Engem gazduram - azt mondja a fiú -, egy álomért.

- Fejtsd meg nekem - azt mondja a fővadász - azt az álmot!

- Biz, én, jó uram, meg nem fejtem senkinek, amíg rajtam meg nem történik.

- Bizony, ha nem, itt is hagylak én téged ebben a helyben.

- Bizony, ha itt hagy, nem is hagy egyebütt az erdőn.

Otthagyják a vadászok, visszamennek a királyhoz. Kérdi tőlük a király:

- Mit lőttetek, vadászok?

- Mi bizony, felséges királyom, nem lőttünk semmit, hanem találtunk egy tízesztendős forma gyermeket.

- Hát azt hogy találtátok?

- Kimegyünk, felséges király, vadászni. A kopók úgy este felé hajtanak, fognak erősen. Megfutamodunk a hajtásra, az erős ugatásra. Hát látjuk, hogy egy fiú meg van kötözve egy fához. Kérdőre veszem a gyermeket: „Téged ki kötött meg ide?” „Engem gazdám.” „Aztán miért?” „Egy álomért.” „Fejtsd meg nekem, s én akkor eleresztelek.” Azt feleli a gyermek: „Én soha, amíg rajtam meg nem történik.”

Azt mondja a király:

- Menj el, te fővadász és hozd be azt a gyermeket, hadd fejtsd meg nekem azt az álmot.

Elmegy a fővadász ki a fiú után. Megoldja a fiút, elviszi a királyhoz. A király a fiúnak egyszeribe enni adat.

Mikor a fiú jóllakik, megköszöni a királynak:

- Köszönöm, felséges király, hozzám való szívességét, hogy engem behozatott az erdőről.

- Azért hozattalak be, te fiú, hogy fejtsd meg nekem azt az álmot, amit láttál.

- Felséges király, életem-halálom kezében, de nemhogy a felséges királynak, de semmiféle földön járó embernek nem fejtem meg, amíg rajtam meg nem történik.

- Hogy mered te nekem ezt mondani, mikor én vagyok a Fehér király!

- Nem bánom én, felséges király, ha fehér, ha fekete, mégsem fejtem meg soha.

- Bizony ha nem, bévettetlek a legsötétebb tömlöcbe.

- Mégsem vallom meg soha, felséges király.

Megfogatja a király haragjában, s maga elviszi a tömlöcbe, s beveti, s tömlöc kulcsát messze elhajítja.

A királynak volt egy akkora leányocskája, amekkora a fiú. Ez a kisleány, mármint a királykisasszony, megsajnálta a fiút, megkereste a tömlöc kulcsát, s enni vitt a fiúnak mindennap.

Azt mondja egyszer a legényecske a tömlöcben:

- Ó, édes kincsem, mióta bejöttem ide, így meg nem éheztem, mint ma.

- Bizony megéhezhetel te még jobban is - azt mondja a királykisasszony -, mert küldött a Fekete király király atyámnak egy pálcát. Hogyha meg nem tudja mondani, melyik a pálcának a töről való vége, s melyik a hegyről való, országostul együtt elpusztít. A király összegyűjtette a tanácsosokat egyszeribe, egyik azt mondta, ez a vastagabb vége, a másik azt mondta, ez a vékonyabb. Nem tudtak megegyezni sehogy sem.

Azt mondja a fiú:

- Édes kincsem, ami nektek bú s bánatotok van, az a legkisebb. Menj el - azt mondja -, fel a magad házába s feküdj le, tedd magad, mintha aludnál. Téged király atyád keresni fog, reád nyitja az ajtót - s elmondta a fiú apróra, mit mondjon a királykisasszony az édesapjának.

Úgy is lett. Reányítja a király a leányára az ajtót, s mikor meglátta, hogy alszik, nagyot toppantott haragjában:

- Ugyan bizony, édes leányom, hogy kívánod te az álmod, mikor nekem ekkora bú s bánatom van?

- Ne haragudjék, felséges király atyám, mert olyan álmod láttam, hogy búja s bánatja egyből elszáll. Azt álmodtam, hogy vigyünk a kútra egy kádat, azt töltsük meg vízzel, s azt a pálcát vessük bele a vízbe. Amelyik vége a hegye felől való, az könnyebb, az kifele áll, amelyik vége a töve felől való, az nehezebb, s lefele húzódik.

El is viszik csakhamar a kádat a kútra, megtöltik vízzel, s belevetik a pálcát. Hát a tőről való vége lefele húzódik a kád feneké felé. Nézi a király a pálcát egy kicsi ideig, aztán megfordul, s megy a tanácsosok után:

- No, ti tanácsosok, gyertek, nézzétek meg a pálcát. Harmadnapja, hogy kézről kézre forgatjátok, s nem tudjátok megmondani, melyik a töve felől való vége. Ez a fityfiritty leányocská ugyan csúffá tett benneteket. Úgy látom, ugyan ingyen húzzátok azt a nagy fizetést...

Megnézik a tanácsosok a pálcát a vízben, csóválják a fejüket, aztán nagy szégyenkezve elkotródnak onnan. A király pedig kiveszi a pálcát, megpecsételi a töves végét, s ír mellé egy levelet:

„Nehogy azt gondold, te Fekete király, hogy én csak annyit tudok, hogy meg ne tudnám mondani, hogy egy ilyen egyforma mogyorófa-pálcának melyik vége való a tő felől s melyik a hegye felől. Tudok én annyit s még annál többet is!” - s elküldi a pálcát s a levelet vissza a Fekete királynak.

Azt mondja a Fekete király:

- Jó eszed van neked, te Fehér király, s ugyan dicséred magad. De most majd meglátjuk, ura vagy-e a szavadnak vagy sem.

Kifogat a Fekete király a ménesből három, egy anyától való csikót, de azok olyan egyformák voltak, mint három egy tyúktól való tojás, s ír mellé egy cédulát:

„No, te Fehér király, hogyha meg nem tudod három nap alatt mondani, hogy a három csikó közül melyik a nagyobb, s melyik a kisebb, országostul együtt elpusztítalak.”

Elküldi a Fekete király a csikókat s a cédulát a Fehér királynak. Behívítja a Fehér király a tanácsosait ismét. Kiállnak a tanácsosok, nézik, tapogatják a csikókat, egyik egyet mond, a másik mást, nem tudtak megegyezni most sem.

Megint megy a királykisasszony a legénykéhez a tömlöcbe, de megint megkésve vitte neki az ennivalót. Azt mondja a fiú:

- Édes kincsem, de megéheztem megint! Ha így éltetsz engem, jobb volna talán, ha nem is éltetnél.

- Ne mondj ilyet nekem! Mit tudod te azt, hogy minekünk megint micsoda búnk s bánatunk van. Küldött nekünk a Fekete király három csikót - azt mondja. - Hogyha meg nem tudja király atyám mondani, hogy melyik a nagyobb, melyik a kisebb, s melyik a középső, országostul együtt elpusztít.

- Ó, édes kincsem - azt mondja a legényke -, menj be a magad házába, s feküdj le ismét az ágyadba... - s megint a szájába rágta, mit mondjon király apjának, mikor reányítja az ajtót.

Megy a Fehér király, keresi a leányát, s mikor meglátja aludva az ágyban, olyant toppant egyet, hogy a csizmája mind szerétenszéjjel megy.

- Ugyan édes leányom, hogy, kívánhatsz te aludni, mikor nekünk ekkora bűnk s bánatunk van?

- Édes király apám, én azt álmodtam, hogy tegyünk az istállóba egy teknőbe árpát, a másik teknőbe kölest, a harmadikba édes tejet. A nagyobbik csikó fut az árpára, a középső fut a kölesre, a kisebbik fut az édes tejre.

Úgy is történt minden, ahogy a királykisasszony mondotta. Megpecsételték mind a három csikónak a homlokát: ez a legkisebb, ez a legnagyobb, ez a közbenső, s visszaküldték a Fekete királynak.

- Látom - azt mondja a Fekete király -, hogy ezt eltaláltad, de tudom, nem a te eszed találta ki, sem a tanácsosaidtól nem telik ki ilyesmi. Hanem küldök én neked egy harmadik próbát, akkor majd kitudódik, ki volt az okos. Írom is a levelet: „Pünkösöd napján, te Fehér király, jó reggel kelj fel, mosdjál, öltözzél, készülj a templomba. Mikor én harangoztatok, te is harangoztass, mikor én jövök a templomból, te is jöjj. Mikor én asztalhoz ülök, te is ülj asztalhoz, s mikor a legelső falást a villába veszem, úgy kilódd a nyílvezzővel a villámból, hogy a falba beleragadjon, mert ha nem, országostul együtt porrá teszek.”

Megkapja a levelet a Fehér király, s azt mondja:

- Látom, ez már több a pálcánál s a csikóknál!

Vagy búsult a király eddig vagy nem, de most már igazán búsult. Csak főzte a szakács a drága ételeket, de nem kellett egy falás sem bújában s bánatjában. Kérdi a szakács:

- Felséges király atyám, mi az oka, hogy csak főzök, s nem eszik?

De a király még csak nem is válaszolt.

Megy a királykisasszony megint a legényhez, s viszi neki az ennivalót, de ugyan későn.

- Jaj, édes kincsem - azt mondja a legény -, de megéheztem!

- De még jobban megéhezhetsz ezentúl, mert azt írta király atyámnak a Fekete király, hogy mikor pünkösöd napján jó reggel felkel, ő is keljen, mosdjék, öltözködjék, készüljön a templomba. Mikor a Fekete király harangoztat, a Fehér is harangoztasson, egyszerre menjenek a templomba, egyszerre jöjjenek ki, egyszerre üljenek asztalhoz. Mikor a legelső falást veszi a Fekete király a villájára, a Fehér lője ki egy nyílvezzővel úgy, hogy a falat ragadjon bele a falba.

Azt mondja a legény erre:

- Ó, édes kincsem, senki, de senki ezt meg nem cselekszi énrajtam kívül. Menj be megint a magad házába, feküdj le az ágyadba, s tégy úgy, mintha aludnál.

Rányítja a király az ajtót a leányára, s toppant egy olyat, hogy a csizmája mind szerteszéjjel megy.

- Ugyan biz', édes leányom, hogy kívánhatsz te aludni, mikor nekem se éjjelem, se nappalom a nagy gondtól s bánattól?

- Jaj, felséges király atyám, ne haragudjék rám. Azt álmodtam, hogy az a fiú, akit bevettetett volt a tömlöcbe, az meg tudná cselekedni, amit kíván kegyelmedtől a Fekete király.

Nagyot sóhajt a Fehér király:

- Menjete el s nézzétek meg, de nem hiszem, hogy még a csontjából is volna valami épen.

Megy a leány másodmagával, s kiveszik a fiút a tömlöcből. Hát olyan legény facsarodott belőle, mint a nádszál. Nézi a király, egyszeribe királyfigúnyát csináltat neki, s azt mondja:

- No, te fiú, ki tudnád te löni a Fekete királynak a falást a villájából?

- Én ki, felséges király. Hanem most én parancsolok felségednek. Széles e világon amennyi kőműves van, mind rendelje ide, egyik hozzon követ, a másik meszet, s nekem egy százöles kőoszlopot rakjanak.

Megrakják a kőművesek a százöles kőoszlopot, s pünkösöd szombatján azt mondja a király a legénynek:

- No, te fiú, ha végbeviszed, amit a Fekete király kíván, én neked adom a leányomat, fele királyságomat s holtom után az egészet.

Pünkösöd vasárnapján jó reggel felül a fiú a kőoszlopra s lekiált:

- Kelj fel Fehér király, mert a Fekete kel, öltözz, mosdjál, s készülődjél. Harangoztass, mert ő is harangoztat.

Egyszerre harangoztatnak, egyszerre templomba mennek, egyszerre kijönnek a templomból. Megint lekiált a legény a kőoszlopról:

- Gyere, Fehér király, terített asztalt, mert a Fekete is terített, ülj az asztalhoz, mert a Fekete király is odaült.

Egyszerre asztalhoz ülnek. Mikor a Fekete király veszi a legelső falást a villára, úgy meglövi a legény a nyílvesszővel, hogy azon nyomba beleragad a falba a falat villástul együtt.

Hanyatt veti magát a Fekete király, s elájul egyből. Támad nagy riadalom, lótás-futás. Öntözik a királyt cseberszám a jéghideg vízzel, nagy sokára magához tér.

- Jó, hogy engem nem talált el, mert szörnyű halált haltam volna! Hanem várj csak, te király, tudom, nem a te fejedtől s a tanácsosaidtól telt ki ez a próba. Írok neked egy levelet, hogy jelenjék meg személyesen az, aki ezeket a próbákat tette velem.

Megérkezik a levél, nézi a Fehér király, hívatja a vejét:

- Nézd meg, édes vejem, hogy mit kíván megint az a kutya Fekete király.

Búsult a Fehér király, hogy bizony talán kifogy a vejéből. Azt mondja a veje:

- Ó, édesapám, főséges király, nem kell búsulni. Vannak felségednek katonái, hadd válasszak én azok közül tizenegy olyan legényt, amilyen én vagyok.

Megverik a dobot, összegyűlnek a katonák. Kimegy a király veje, s kiválaszt közülük tizenegy legényt maga mellé. Világra olyanok voltak, mint ő: szemük, hajuk, még a mozdulatuk is.

- No, felséges király - azt mondja a fiatal király -, ennek a tizenegy legénynek adass olyan gúnyát, mint nekem, s adass alájuk lovat is éppen olyat, mint az enyém.

Elindulnak, mennek a Fekete királyhoz. Ahogy mennek az úton, a király veje megtanítja a többit:

- Mikor odaérkezünk a Fekete királyhoz, egyszerre köszönjük, egyszerre szálljunk le a lóról, egyszerre menjünk be a házba, egyszerre ülünk asztal mellé, egyszerre fogjunk enni. Egyszerre hagyjuk abba, egyszerre köszönjük meg a királynak az ebédet, s egyszerre kérjünk külön szobát.

Úgy is történt. Mikor bemennek a külön szobába, azt mondja a Fekete király:

- Ide egy vénasszony tüzet csinálni nem jöhetne-e be?

Egyszerre felelik:

- Ide bejöhöhet, fogadjuk jó szívvel.

Volt a Fekete királynak egy ördögös szüléje, azt mondja neki:

- No, te vén boszorkány, ha reggelre meg nem tudod mondani, hogy melyik ezek közül a fiatal Fehér király, a hamvadat a széllal elfúvatom.

Megtudja az öreg boszorkány a beszélgetésből, hogy melyik az ifjú király, s a köpenyegét megvágja ollóval. Kimegy a házból, s megy egyenesen a Fekete királyhoz:

- No, felséges király, az ifjú királyt megjegyeztem, jobb felől megvágtam a köpenyegét ollóval.

Észreveszi a fiatal király, hogy ő meg van jegyezve, kapja az ollót, s mindegyik legénynek a köpenyegét jobb felől megjegyzi úgy, ahogy az övé volt.

Nézi reggel a Fekete király, hát mind a tizenkettőnek meg van jelölve a köpenyegé jobb felől. Mit volt mit tenni, köszöni a látogatást, s útnak ereszti őket. Egyszerre búcsúzkodni kezdenek a királytól, egyszerre megindulnak. Útközben azt mondja az egyik katona:

- De jól tartott minket ez a kutya Fekete király!

Ráfelel a másik is:

- Ugyan jól éltünk.

Elhallgatja ezt a beszédet az ifjú király, s aztán azt mondja:

- Jól éltetek, jól éltetek, ugyan mivel éltetek olyan jól? Hisz asszonyember-tejjel dagasztott kenyeret ettetek, embervérrel elegyített bort ittatok, s kutya felnevelte bárányhúst ettetek.

A boszorkány, aki a fejük felett repült szalmaszál képében, egyszeribe megfordult, s visszament a Fekete királyhoz:

- No, felséges király, ugyan tarthattad a te vendégeidet finomabbnál finomabb ételekkel s italokkal, ugyan szidnak, s gyaláznak téged.

- Ugyan mivel tudnak szidni s gyaláznia?

- Ugyan eléggel - azt mondja -, mikor asszonyembertejjel dagasztott kenyeret adtál nekik enni, kutyatejjel felnevelt bárányhúst ettél, s embervérrel elegyített bort itattál velük.

Nyomban levelet ír a Fekete király, s még eléri az útna a Fehér király vejét, hogy azt mondja, nyomban jelenjék meg személyesen az, aki ezeket mondotta volt.

Megfordul vissza egyszeribe az ifjú király másodmagával:

- Adjon isten jó napot, felséges király!

- Isten hozott titeket is. Hát azért láttalak el olyan jól titeket, hogy leszidjatok, gyaláztatok engem az útna?

- Felséges király, igazat beszéltünk. Hívassa a sütőasszonyt, kérdezze meg attól.

Jön a sütőasszony, kérdi tőle a Fekete király:

- Hát akkor s ekkor miféle kenyeret sütöttél?

- Felséges király, életem-halálom kezében, szopós gyermekem van otthon, lehet, hogy vagy egy kicsi tejem belefolyt a kenyértésztába.

Hívatja a király a kulcsárt:

- No, te kulcsár, ekkor és ekkor miféle bort adtál nekünk inni?

- Felséges király, mikor a bort csapoltam, az ujjam bogját beleütöttem a hordóba. Lehet, hogy vagy egy kicsi vér került a borba.

Hívatja a király a juhászát:

- Hát, te juhász, akkor s ekkor miféle bárányt hoztál be nekem?

- Felséges király, az volt a parancs, hogy azt hozzam be, amelyik a legjobb, én azt hoztam be, felséges király. Mikor ez a bárány született, az anyja egybe megdőglött. Egy kutyám is akkor kölykezett volt meg, annak a tején neveltem fel.

- Hát felséges király, ugye igazam volt?

A Fekete király megharagszik, úgy vágja magát földhöz, hogy mindjárt szörnyű halált hal, nem kellett többet féljen tőle se a Fehér király, se az országa.

Az ifjú király, a Fehér király veje, szépen elment haza, újból lakodalmat hirdettek. Báncidától Zsukhajnáig folyt a sárga lé. Tál, tányér elég volt, de istenes ember volt, aki egy csepp levet kapott.

Ha a tizenhatodik fiú álma be nem telt volna, az én mesém is tovább tartott volna.

PÁVATOLL

Élt egyszer egy ország fővárosában egy igen-igen gazdag király, Sándor volt a neve. Ennek a királynak nagy kedve tellett a vadászatban. Egyszer, mikor jönne haza vadásztársaival a havasból; látja, hogy egy kopasz lófej meghengeredik előtte az úton. Megparancsolja társainak, hogy törjék ízzé-porrá. Megszólal a lófej:

- Hallod-e, te király, hat királynak a fejét veszem, s a tied lesz a hetedik!

- Rajta, fogjátok meg? - parancsolta a király a társainak, s azok felvették a lófejet, bevitték a városba, s a király parancsolatára a palota ablaka alá hét singnyire beásták a földbe, hogy ne ártasson.

A legközelebbi éjen egy olyan terepély borostyánfa nőtt ki a lófőből, hogy az ágai benőttek a palota ablakán, s belülről mind a négy falát befolyták, szépen kivirágozva. Felkel hajnalban a király öreg anyja, s csak elcsodálkozott azon, amit látott a palotában. Odamegy a fia ágyához s felkelti:

- Kelj fel, fiam - így költögeti -, nézd csak, be szép, gyönyörű borostyánfa növekedett az éjjel az ablakunk alatt, s még a házunkat is betöltötte a virágaival.

- Ó, kegyes anyám - azt mondja sóhajtva a király -, ez nekem nem öröm, hanem inkább szomorúság.

Felkel a király az ágyából, s kiadja a parancsot, hogy haladék nélkül vágják ki a csoda-borostyánfát. Előszólítja a legszebb szobaleányt, s azt mondja neki:

- Eredj sietve, hívj tizenkét fejszés legényt a városból.

Mikor a leány az ablak előtt elmegy, ki a kapu felé, megszólal a borostyánfa:

- Hallod-e, te leány, a fejszés legények, tudom én, hogy eljönnek, s azt is tudom, hogy kívágnak. Mikor a legelső belém vágja a fejszét, egy darab forgács kiszökik a törzsökömből, te azt vedd fel úgy, hogy észre ne vegye senki, s tedd a kebeledbe.

A leány eszerint cselekedett, kebelében hordozta a forgácsot, s olyan csoda történt, hogy annak a csodaerejétől szült egy gyönyörű szép fiút. Mivelhogy ritka szép volt, megkeresztelték Pávatollnak.

Mikor aztán ez a fiú nagyobbra növekedett, szépségeért, ügyességeért nagy kedvébe esett a királynak. Vadászni is gyakran elvitte magával. Történt egyszer, hogy így szólott hozzá a vadászaton:

- Te, látom, ügyes egy legény vagy, hozd el nekem Kócibár király leányát feleségül.

Pávatoll másnap jó reggel el is indult a nagy útra. Mikor egy nagy folyóvíz mellett mendegélt, meglátott egy roppant nagy halat a part felé úszkálni. Odafordította a puskáját, hogy meglője, de a hal megszólalt:

- Megállj Pávatoll, ne lőj ide! Tudom én, hogy ahova most utazol, ott nagy bajod lesz neked. Csak jöjj ide, szólíts engem, s én segítek rajtad.

Pávatoll visszaakasztotta a puskáját a nyakába, s továbbment. Egyszer megpillantott egy nagy saskeselyűt a feje fölött lebegni. Célba veszi azt is, hogy lelője, de a sas is megszólal:

- Megállj, Pávatoll, ne lőj ide! Tudom én, hogy ahova most utazol, ott énnélkülem nem boldogulsz, csak gyere ide, szólíts engem, s én segítek rajtad.

Pávatoll nem lőtte meg a sast sem, hanem tovább folytatta az útját. Mikor egy cserjésbe érkezett, meglátott egy rókát egerészni. Arra is felhúzta a puskáját. Megszólal a róka:

- Le ne lőj engem, Pávatoll, mert tudd meg, hogy mikor legnagyobb bajod lesz, éppen én foglak téged kiségetni a bajból - s így a rókának is megmaradt az élete.

Pávatoll mindaddig ment hegyeken-völgyeken keresztül, míg nagy sokára be nem érkezett Kócibár király fővárosába. Bement a királyhoz, ura nevében köszöntötte, s elmondotta, hogy ő mi járásbeli volna.

- Haj, idegen ország fia - azt mondja a király -, olyan leányt, mint az enyém, nem olyan könnyű elnyerni. Én meg nem tagadom a királyodtól, de neked előbb nagy próbákat kell kiállanod, s ha azt ki nem állod, ne bízz benne, hogy elnyered a leányomat.

- S mi lesz az a próba? - kérdezte Pávatoll.

- Csak az - feleli a király -, hogy neked úgy el kell bújni, akárhova is, hogy a leányom téged meg ne kapjon.

Kimegy Pávatoll a király udvarából, s töri a fejét erősen, hogy mitevő legyen. Egyszer csak eszébe jut a hal. Elmegy, s éppen azon a helyen, ahol először találkozott vele, meg is találja.

- Tudom, mi bajod van - mondja neki a hal -, bújj csak be a torkomba, s én úgy elrejtelek, hogy senki meg nem talál téged.

Így is történt. A hal felnyitotta szörnyű nagy torkát, Pávatoll szépen besétált, s a nagy hal levitte őt a folyó fenekére.

Azt mondja a király a leányának:

- No, leányom, keresd meg Pávatollat.

A király. leányának egy olyan csodakönyve volt, amelyből ha csak belenéztek is, akárkinek s akárminek a hollétét könnyen meg lehetett tudni.

A leány csak bepillantott s felkiáltott:

- No, atyám, megtaláltam, de jól elbújt, mert a folyó fenekén egy nagy hálnak a gyomrában van.

Kiteszi a nagy hal Pávatollat a szárazra, s Pávatoll a víz partjáról egyenesen odasietett, ahol a nagy sast látta volt. Hát a sas ismét ott lebeg. Azt mondja neki Pávatoll:

- No, te sas, mármost segíts rajtam, ha módod van benne, és bújtass el engem valahova.

Alászáll a sas, hátára veszi Pávatollat, s elviszi őt a felhők háta mögé.

- Vajon hova lett el Pávatoll a hal gyomrából? - kérdi a leányától a király.

A leány ismét elővette a bűvös-bájos könyvet, s addig nézegette, amíg egyszer azt mondotta:

- Ismét megtaláltam, a hetedik felhőn felül egy sasnak a hátán üldögél.

A sas még egy darabig ott lebegett fenn, azután leszállott, s letette Pávatollat a földre. Azt gondolta Pávatoll, hogy akár nyer, akár veszít, de ő még egyszer próbát tesz a királynál. Be is ment a királyi udvarba, s ott azt mondta neki a király:

- Már kétszer megtaláltunk téged, de harmadszor úgy elbújj, hogy meg ne kapjunk, mert ha megtalálunk, nemcsak hogy a leányomat nem nyered el, hanem még a fejedet is elveszited.

Pávatoll igen elbúsult ezen, kiment az udvarból, s megkereste a rókat a cserjésben. Elmondotta neki, hogy milyen nagy nehéz próbát kell kiállnia.

- Ne félj semmit - azt mondja a róka -, csak bukjál hamar keresztül a fejedben.

Pávatoll átalbukott a fején, s egy szép kis fűrgő mókust váltott belőle. A róka is átalbukott a fején, s egy kereskedővé változott. Azután meghengergőzött egy cserfa alatt, s amennyi falevél ott lehullva volt, az mind cifra keszkenővé változott.

Fogta magát a kereskedő, hátára pakolta a sok keszkenőt, a mókust a vállára ültette, s bement a városba. Megállott a Kócibár király kapuja előtt, s átadni kezdte a keszkenőket. A mókus a kereskedőnek hol a fején, hol a vállán, hol a keszkenőin szökdösött nagy vígan. Hírét veszi a király leánya, hogy micsoda keszkenőket árul egy kereskedő a királyi palota kapujában, s leküldi a szolgálóját, hogy válasszon ki egy szépet. A szolgáló kifut, meglátja a mókust, nyomban visszajön, s elmondja a király leányának, hogy be gyönyörű mókust látott játszani a keszkenőkön a sátorban. A király leánya elkéri a mókust a kereskedőtől, hogy amíg ő árulja a keszkenőket, addig hadd mulassa magát vele. Ahogy ott mulatoznék, azt mondja neki a király:

- Elég legyen a játékból, keressed Pávatollat.

Előveszi erre a leány a könyvét, keres benne, de nem talál, s azt mondja a királynak:

- Én semmiképpen nem találom Pávatollat, az árnyékát jól látom, de őt magát nem tudom kivenni, hogy hol van.

A mókus akkor éppen a leány ölében volt lesimulva, s egyet sem mozdult a helyéből.

Nemsokára beküld a kereskedő, s kéri a mókust, hogy neki tovább kell menni, mert itt nem kel a portékája. El is ment a mókusával együtt, vissza a cserjés mellé, s ott a mókust átbucskáztatta a fején, s lett belőle megint szép ifjú Pávatoll, aki azelőtt volt. Azt mondja neki a kereskedő:

- Nézd, én adok neked egy iskátulyát, ebben egy légy van bezárva, ezt vedd magadhoz, s hasznát vedd. A király az éjjel felöltöztet tizenkét leányt, mind hasonlót a saját leányához, mind egyforma ruhába, s neked még azt a próbát parancsolja, hogy válaszd ki közülük az ő leányát. Te csak bocsásd ki az iskátulyából a legyet, az éppen a homlokára száll a király leányának, s mikor hozzákap a légyhez, akkor fogd meg a kezét, s vezesd el a többi leányok mellől - ezzel eltűnt a kereskedő, Pávatoll pedig bement a királyhoz.

- Isten hozott - azt mondja a király -, hová tudtál úgy elbújni, eleget kerestünk, de nem találtunk?

- Nem voltam igen messze - azt mondja Pávatoll -, mókus képében a leányod ölében heverészttem. Most már a próbát kiálltam, már csak az van hátra, hogy vigyem a leányodat.

- Ne siess - azt mondja a király -, holnap még egy próbát ki kell állanod, akkor ha lesz valami a dologból.

A király másnap reggel sorba állított az udvar közepén tizenkét egyforma arcú és egyforma ruhájú leányt. Azok között volt az ő leánya is.

- No, válaszd ki az én leányomat a tizenkettő közül - azt mondja Pávatollnak.

Pávatoll nézegetni kezdi a leányokat, s közben titokban kinyitotta az iskátulyát, a légy kirepült belőle, s a király leányának a homlokára szállott. A királyleány hozzákapott a jobb kezével, ekkor hozzájárult Pávatoll, megfogta a kezét, elvezette a többi mellől, s azt mondta:

- Gyere, mert te vagy az, akiért én olyan sokat fáradtam, csak készülj, s indulj velem.

Egész nap a készüléssel telt el. Másnap elindultak cifra szekéren, nagy pompával, s mikor egy sík mezőn mennének keresztül, látják, hogy egy kútra seregesen özönlik a nép. Megállnak mellette, s megkérdi az új menyasszony egy vízvivőtől, hogy miféle víz van abban a kútban, hogy azt olyan sokan ostromolják.

- Ennek élő-haló víz a neve - felelik neki -, s ennek olyan ritka nagy ereje van, hogy aki véletlenül hal meg, ha igen öreg nem volt, ebből csak megfecskenedik, s mindjárt feltámad.

A menyasszony merített egy korsóval a vízből, feltétette a szekérbe, s folytatták útjukat.

Mikor hazaérkeztek, meglátja Sándor király, hogy Pávatoll az új menyasszony mellett ül a szekérben. Szörnyű haragra lobbant, s meg akarta ölni, de megtűrtöztette a haragját ezúttal.

Egy óra múlva gazdag rakott asztal mellé ültek, hat idegen király volt jelen, akiket Sándor király meghívott vendégségbe. Mikor felkeltek jóllakva az asztal mellől, azt mondja Sándor király Pávatollnak:

- Készülj a halálra, mert meg kell halnod!

Szegény Pávatoll azt sem tudta, hogy mit tegyen ijedtében. Mentetgetni kezdte magát, hogy ő csak azért ült a menyasszony mellé, mivel nem volt máshol hely a szekérben, s különben is ő volt a kikérő násznagy. A jelenvoltak közül senki sem sietett mentségére az új királynén kívül, de az is mindhiába, mert Sándor király kirántotta a kardját, s lecsapta Pávatoll fejét.

A nagy vigasság nagy szomorúságra változott, s elindult a vendégereg, hogy kivigyék Pávatollat a temetőbe. Mikor oda kiérkeztek, azt mondja az új királyné, hogy tegyék le a koporsót, nyissák fel, hadd lássa meg még egyszer azt, aki olyan sokat fáradozott érte.

Mint hogy kedves volt a királyné, engedtek a szavának, letették a koporsót, s fel is nyitották. A királynénak kezében volt egy butélia megtöltve élő-haló vízzel, azzal megöntözte a halottat, s csak elbámult mindenki, mikor látták, hogy Pávatoll egyszer csak talpra állott.

Pávatoll, hogy felkelt a koporsóból, felkapta a kardját, mert az is melléje volt téve, s azt mondta Sándor királynak:

- No, háládatlan, tudd meg, hogy mikor jöttél a vadászból a havasról, én mondtam neked a kopasz lófőből ezeket a szókat: „Hat királynak a fejét veszem, tied lesz a hetedik.” Te az énbőlőlem kinőtt borostyánfát kivágattad, s minden ágával együtt tűzre rakattad, s engemet, aki, hogy jó feleséget hozhassak neked, kockára tettem az életemet, s ezer veszély közt forogtam, elveszejtettél minden ok nélkül. Most már itt az idő, hogy meglakolj mindezekért, amit énellem cselekedtél.

Ahogy ezeket elmondta, csak hirtelen elvágta a hat királynak a fejét, s utánuk a Sándorét, s behányta őket a kiásott sírba, azután megfogta a királyné jobb kezét, s azt mondta:

- Gyere, menjünk haza, én a tied s te az enyém vagy. Tudom, jól tudod, mennyit szenvedtem, s mennyit fáradtam érted.

Ezzel hazamentek, beszállottak a királyi udvarba, s ott nagy bőségben s békességben éltek együtt holtuk napjáig.

A SZEGÉNY CSIZMADIA ÉS A SZÉLKIRÁLY

Annyi gyermeke volt egy csizmadiának, mint a rosta lyuka, még eggyel több. A szegény ember éjet és napot eggyé tett, úgy dolgozott, hogy ezt a sok gyermeket eltarthassa, mégis neki Péntek urammal kellett rokonságot tartani, vagyis mindennap böjtölni, hogy napról napra élhessenek.

Történt egyszer, hogy egy gazdag ember sok munkája után néki egy véka lisztet adott. Ahogy megy haza a szegény csizmadia a liszttel, kapja magát a szél, utána megy, s mind elviszi a vékából, ami benne volt, úgyhogy mikor hazaért, csak az üres vékéval állított az éhes gyermekek elé.

- Hát ez már mégiscsak sok - azt mondja a szegény ember keservében -, én elmegyek, hogy megkérdezzem azt a Szélkirályt, hogy volt szíve elvenni az én kevés lisztemet.

Elindul, s megy hegyen-völgyön, erdőn-mezőn keresztül. Elmegyen hetedhét országon is túl, míg végre elérkezik egy szép mezőségre, s ahogy ezen a mezőségen néz ide is, tova is, meglát feléje közeledni egy forgószelet, mely dühösen sodorja az út porát a magasba. Megretten a szegény csizmadia, lekapja a kalapját, s leborul a földre, hogy ha lehet, megmeneküljön a forgószél dühétől.

- Köszönd meg - szólalt meg a szél -, hogy megismertél, és tiszteleted nekem mint Szélkirálynak megttetted, mert különben pórul jártál volna. Hol jársz, mit keresel itt?

- Uram - mondta magához térve a szegény ember -, éppen felségedhez jöttem elégtételt kérni. A minap nagy munkámmal egy véka lisztet szereztem, s amint vittem haza, valami szélúrfi csúfságból mind széthordta, s most a családom otthon éheznek.

- Hagyd el - így szól a Szélkirály -, majd meglakol a gonosz kölyök érte, de addig is téged sem hagyhatlak a kárral. Gyere el hozzám - ezzel elvezette a kastélyába, jól megvendégelte, s megajándékozta egy berbécssel. Azt mondta:

- Ha hazaérkezel, monddad neki: „Rázd meg magad, te berbécs” - egész hónapra való pénzt ráz le magáról. De jól vigyázz, hogy amíg haza nem érkezel, ki ne próbáld.

Búcsút vesz a szegény ember a Szélkirálytól s hazaindul. De a kíváncsiság nem engedte, hogy a berbécset hazáig meg ne próbálja. Alig mondja ki a parancsszót, a berbécs körül a föld telides-teli lesz arannyal. Nemsokára elérkezik szállására - egy régi ismerőséhez, aki neki komája is volt, s megkéri, nehogy a berbécznek azt találja mondani: „Rázd meg magad, te berbécs!”

Alig alszik el a szegény csizmadia, a kíváncsi házigazda és a felesége ráparancsol a berbécsre:

- Rázd meg magad, te berbécs!

Hát mikor látják, hogy a föld telides-teli van arannyal, fogják a szegény ember berbécset, s kicserélik a magukéból egy hasonlóval.

Felébred másnap reggel a szegény ember, de nem vette észre a cserét, megköszönte a szállást, s jó reménységgel elment haza. Azt mondja a berbécznek, mikor haza érkezett:

- Rázd meg magad, te berbécs!

Elmondja a parancsszót tízszer, hússzor, de a berbécs csak nézett a szeme közé, s nem rázta meg magát. Ismét útrakel a szegény csizmadia, nagy haraggal, hogy felkeresse újból a Szél-

királyt. Elmegy egyenesen a kastélyába, bejelenti magát, s elpanaszolja sorsát. Azt mondja rá a Szélkirály:

- Ugye, nem fogadtad meg a szavam, te szegény ember, s nem várokoztál a parancsszóval, amíg haza érkezel? Nesze, most adok egy abroszt, ennek csak azt kell mondani: „Terülj meg, te abrosz!”, s egyből tele lesz a legjobb ételekkel. De vigyázz, hazáig meg ne próbáld!

De bizony a szegény ember most sem állotta meg, s az abroszt is megpróbálta. Estére kelve az idő, megint a komájához szállt be, s most is azt mondta neki:

- Nehogy azt mondjátok az abrosznak: „Terülj meg, te abrosz!”

A komája és a felesége alig várták, hogy elaludjon, egyből kiadták a parancsszót, s mikor meggyőződtek, hogy milyen értékes abroszt szerzett a szegény ember, azt is kicserélték.

Másnap hazaérkezik a szegény ember, s hát a csuda majd megölte, mert ahogy letette az abroszt az asztalra, azon mód maradott, hiába mondta tízszer is, százszor is: „Terülj meg, te abrosz!” Mit volt mit tenni, csak ráhatározta magát, hogy elmegy még egyszer a Szélkirályhoz. A király már várta, s ahogy megérkezett, megajándékozta egy botocskával, de kikötötte, hogy amíg haza nem érkezik, nehogy a botocskának azt parancsolja, hogy: „Kerekedjél, te botocska, de ugyan jól forgolódjál!”

Vagy volt kíváncsi eddig a szegény ember, vagy nem a másik két ajándék csudálatos tulajdonságaira, de most alig várta, hogy megtudhassa, mi haszna lehet annak a botocskának. Amint tehát egy hegyen túl halad, azt mondja a botocskának:

- Kerekedjél, te botocska, de ugyan jól forgolódjál!

De ugyan megesett neki, mert felpattant a botocska, s elkezdí összevissza verni, de úgy, hogy a szegény ember a sok verés miatt már alig állott a lábán. Hát amint a botocska körülötte forgolódnék, a legnagyobb ijedelmére még egy ott leelő bika is nekifut. Elkiáltja magát a szegény ember ijedtében a bikának:

- Hök! - s hát a botocska nem üti többet. Így tudta meg a szegény ember az ő botocskájának a hasznát.

Újból a drága komájánál szállott meg éjszakára, s ugyan a lelkükre kötötte, hogy nehogy a botocskájának azt találják mondani: „Kerekedjél, te botocska, de ugyan jól forgolódjál!” - mert csúful járnak.

A kománé asszony semmi rosszat nem gyanított. Éjfél tájban felköltötte az emberét.

- Józsi - azt mondja -, jöjjön, próbáljuk meg a botocskát, s ha valami jó lesz, elcseréljük a mienkkel.

Beviszik a szobába a botocskát, bezárkóznak, s maga az asszony mondja neki:

- Kerekedjél, édes botocskám, de ugyan jól forgolódjál! Egyszer nékem, másszor uramnak!

Felpattan erre a botocska, egyszer az egyiket, máskor a másikat püfölni kezdi agyba-főbe. Úgyhogy mikor a szegény ember a nagy jajgatásra felébredt, már alig-alig volt élet bennük. Betöri az ajtót a szegény ember, s azt mondja:

- Ugye, megmondtam, hogy ne próbáljanak a botocskámmal, mert a büntetés pálcáját kérik magukra. Mármost tudom, hogy a berbécsemet és az abroszomat is kendtek sikkasztották el. Hát csak üsse kigyelmeteket az a botocska!

- Jaj - azt mondja az asszony -, édes komámuram, ne hagyja, hogy többet verjen, visszaadjuk a berbécset is, az abroszt is.

Akkor aztán a szegény ember azt mondta a botocskának:

- Hők!

De bezzeg a komámuram s a kománé asszonyom nem várták meg, hogy újból verekedni kezdjen, futottak, s visszaadták a szegény embernek a berbécsét is s az abroszát is. Hazavitte a szegény csizmadia a családjának, s azóta nem látnak szükségét. Ha meg nem haltak, máig is élnek.

HALÁSZ JÓZSI

Egyszer volt egy szegény halászember, annak semmije sem volt az ég alatt, csak a felesége s egy nagy kamasz fia, Józsi.

Meghal egyszer mind a két öreg egyszerre, s ottmarad Józsi egyedül. Beáll a kemence megé, s onnat ki nem jő, amíg apját, anyját el nem temetik. Ott ül még vagy három nap a temetés után is, amíg amúgy istenigazában meg nem éhezett. Akkor eszébe jutott, hogy őt az apja, amíg élt, halászásból tartotta. Ő is fogja a hálót, s elmegy halászni a gát alá. Úgy meghalászott, hogy a tenyeréről a bőr mind lement, mégsem fogott egy árva halat sem. Azt mondja utoljára:

- Én még egyszer beleteszem a hálót, de ha most sem lesz benne hal, tudom isten, világgá megyek.

Beleereszti a vízbe a hálót Halász Józsi, egy kis idő múlva kihúzza, hát egy szép kis aranyhal volt benne. Elgondolja magában, hogy odaadja a földesúrnak, bár egy nap robotot elenged érte.

Hazaviszi a halat, kiteszi egy tányérba, hát a hal kiugrik a tányérból, s olyan szép kisasszony penderedik belőle, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem. Azt mondja a kisasszony:

- No, te Halász Józsi, én a tied, te az enyém, ásó-kapa s a nagyharang válasszon el egymástól.

Nem kellett Józsinak kétszer mondani, egyből megesküdtek, s éltek, mint Tuba s Tubáné.

Azt kérdi egyszer az asszony:

- Te Józsi, valahol valami kicsi földetek nem volt-e?

Azt feleli az ura reá:

- De nekünk volt, csak az apám szegény ember volt, s rendre mind eladogatta. Hanem látod ott tova azt a magas hegyet? Az nem kellett senkinek, az nem adódott el.

Azt mondja a felesége:

- Sétáljunk ki, nézzük meg.

Kimennek, megkerülik az egész földet szélére-hosszára, barázdáról barázdára. Mikor megkerülték, azt mondja az asszony.

- Ülünk le, szívem, erre a barázdára, pihenjünk egyet.

Leülnek oda, s Józsi leteszi a fejét a felesége ölébe. Azt várta csak az asszony, hogy elaludjék, kihúzza magát a feje alól, szépen ruhát tesz alája. Odább lép vagy kettőt, azután előveszi a nagy hétrét ostorát, kinyújtja, s olyat csattant vele, hogy hetedhét országon keresztül hallatszott. Amennyi sárkány a világon volt, mind előjött:

- Mit parancsol, felséges asszonyunk?

- Én azt parancsolom, hogy erre a helyre olyan kastélyt építsetek, hogy olyan a világon több ne legyen. Ami szükséges, minden meglegyen benne: nyolc ökörnek istálló, abban nyolc ökör, két legény mellette, a túlsó istállóban nyolc ló legyen, két kocsis mellette. Hat asztag a csürkertben, tizenkét cséplőember a csürben.

Még jóformán ki sem mondta a száján, meglett minden egyből. Olyan gazdaságban ébredt meg Halász Józsi, hogy nem győzte a szeméből kidörzsölni az álmot.

Nem akarta elhinni, hogy ébren van, s nem álmodja ezt a sok minden gyönyörűséget.

- Ébren vagy, édes uram, ébren, kelj fel szaporán, s láss a dolog után.

Bezzeg azután Józsi nem mondta soha, hogy nincs mit enni, nincs mit tenni. Olyan gazda lett belőle, hogy csodájára jártak hét pusztahatárban.

Azt mondja egyszer a feleségének:

- Te asszony, én elmegyek földesuramhoz, s meghívom mihozzánk vasárnapra ebédre.

- Ne menj el, Józsi, mert kifogysz a gazdaságból, de még énbelőlem is.

De így, de úgy, ő meghívja. Befogat hat lovat hintó elejébe, felül, elhajt a földesúr kapuja elé. Leszáll a hintóból, bemegy a kapun. Az udvaron ott faragott három ács. Köszön nekik illendőképpen, az ácsok fogadják, s mikor elhalad mellettük, könyökön lökik egymást:

- Odanézz, te, hogy kivakaródzott az a boldogtalan Józsi!

De Józsi úgy tett, mintha nem hallotta volna ezt a beszédet. Kihúzta magát, s bekopogott a földesurához:

- Jónapot, nagyságos úrfi!

- Neked is jónapot, Halász Józsi! Mi jóban jársz?

- Holnap vasárnap van, s meghívnom a nagyságos úrfit mihozzánk ebédre, jó szívvel látnám.

- El is megyek, Józsi. Úgysem láttam még a gazdaságodat, pedig már elhozták a híret az emberek.

Na, jól van, befogat másnap a nagyságos úrfi is négy lovat, s elhajt Józsihoz. Megállnak a palota előtt, Józsi kifut, lesegíti a nagyságos úrfit, kartón fogja, s bevezeti a házba. Asztal mellé ülnek, esznek, isznak kedvükre.

Kérdi egyszer az uraság:

- Hát a feleséged hol van, Józsi? Szeretném meglátni.

- Szemérmetes asszony a feleségem, nem szeret férfiak között ülni.

Hát csak esznek, isznak tovább, jól mulatnak. Volt bor, étel, ital elegendő, csak az asszony nem került elő.

„Majd meglátom máskor” - gondolta magában a nagyságos úrfi, azzal megköszönte a szíves vendéglátást, előparancsolta a hintót, felült rá s elhajtattott. Ahogy visszapillant, meglátja az ablakban a Józsi feleségét. Vagy a sok jóféle étel, ital, vagy a szép asszony látása úgy megártott a nagyságos úrfinak, hogy mikor hazaért, úgy kellett leszedni a hintóból, hetvenhétyszer kirázta a hideg.

- Vess ágyat, inas, mert vége az életemnek!

Ágyat vet az inas, lefekteti a nagyságos úrfit.

Reggel a három faragóember mind várja a nagyságos úrfit, de csak nem jön elő. Azt mondja az egyik ember:

- Elmegyek be, megnézem, miért nem jön ki, máskor már virradatkor kinn volt.

Bemegy az ács, köszön, de a nagyságos úrfi nem is fogadja.

- Tán beteg a nagyságos úrfi?

- Én az, s meg is halok, ha az enyém nem lesz Halász Józsi háza s felesége.

Kimegy az ács, s mondja a társainak, hogy mi a baj. Tanakodni kezdenek együtt, hogy hogy segíthetnének rajta. Egyik azt találja ki, hogy azt a nagy kőoszlopot, ami a nagyságos úrfi ablaka alatt van, Józsi hányassa el, a helyét ültesse be szőlőfával, a szőlő éri meg éjszaka, abból egy kupát a nagyságos úrnak tegyen be reggelre, mert ha nem, a nagyságos úré lesz a palotája is s a felesége is.

Mikor ezt a nagyságos úrfi meghallja, nyomban meggyógyul, s elküldi a kocsis Halász Józsi után.

Jónapot köszön a kocsis, Józsi fogadja, kérdi, mi újság.

- Ide küldött a nagyságos úrfi, azon nyomban jöjjön fel a palotára!

Befogatja megint Józsi a hat lovat, felül a hintóba, elhajt a nagyságos úrhoz. Leszáll, bemegy, köszön, s azt kérdi:

- Miért hívatott, földesuram?

- Én azért - azt mondja az úrfi -, hogy látod azt a kőoszlopot az ablak alatt?

- Látom, nagyságos úr.

- Azt az éjjel hányd el, annak a helyét ültess be szőlőfával, a szőlő reggelre éri meg, annak a levéből tégy egy kupát az asztalomra, mert ha nem, kifogysz a házadból s a feleségedből.

Megbúsul Józsi, el se búcsúzott, még a kapun belül volt, onnan szökött a hintóba bánatában.

- Téríts, kocsis, hazafelé, hadd menjünk el még egyszer haza.

Hazaérkeznek, leszáll Józsi a hintóból. Kérdi a felesége:

- Miért hívatott, szívem?

- Engem azért, hogy a kőoszlopot az ablaka elől hányjam el, a helyét ültess be szőlőfával, a szőlő reggelre éri meg, s annak a levéből egy kupát tegyek az asztalára, mert ha nem, kifogyok minden gazdaságomból, de még tebelőled is.

- Kisebb gondod is nagyobb legyen annál. Egyél, ígyál, s feküdjél le.

Estére kerekednek. Kimegy a Józsi felesége hátra a csürkertbe, kiereszti a nagy ostort, olyant csattant egyet, hogy hetedhét országon keresztül hallott. Elé jön, amennyi sárkány van, mind:

- Mit parancsol, felséges asszonyunk?

Azt mondja az asszony:

- Látjátok tova azt az udvart, a nagyságos úrét?

- Igenis, látjuk.

- Menjetek el oda. Van egy kőoszlop az ablak alatt, azt hányjátok el, annak a helyét ültessétek be szőlőfával, annak a levéből holnap reggelre egy kupával az úrfi asztalán legyen.

Mikor hajnalodik, a bor készen van, viszik Józsihoz. Józsi fogja magát, nem fogat be, csak úgy gyalogszerrel lefut az udvarba. Mikor virradt, odaérkezett. Sehol se lát senkit, az ablakot kinyitja, beteszi az üveget az asztalra, s avval hazamegy.

Mikor szépen virradt, egyszer a nagyságos úrfi megfordul az ágyában, hát az ablakon úgy süt be a nap, hogy hétágra. Mindjárt visszaesik az ágyba, még hétszerte betegebb lett.

Várják az ácsok odakinn, de csak nem jön. Azt mondja a nagyobbik a középsőnek:

- Eredj, menj el, nézd meg, mi az oka, hogy nem akar kijönni. Én átallom, tegnap is én voltam.

Azt mondja a középső:

- Jól van, bemegyek én, s egyből megtudom.

Bemegy, s jónapot köszön a nagyságos úrfinak. Hát a nagyságos úrfi még rosszabbul van. Azt mondja az ácsnak:

- Még hétszerte betegebb vagyok. Ezt is megtette az a kutya Józsi! Soha a háza, felesége az enyém nem lesz!

- Hagyja el, nagyságos úr, majd kitalálunk hárman valamit.

Kimegy az ács a másik kettőhöz. Faragni kezdenek, tanakodni kezdenek. Azt mondja a nagyobbik:

- Te vagy a középső, én egyre tanítottam, te is tanítsd másra.

Azt mondja a középső:

- Én azt gondoltam, hogy a kapu elé csináltasson Józsi egy ezüsthidat, a hídnak a két végét különbnél különb fákkal ültesse be az éjszaka, azokon különbnél különb madarak csirikoljanak hajnalra. Ezt már nem teszi meg. Kifogy a gazdaságából s a feleségéből Józsi.

Mikor kimegy nagy sokára a nagyságos úrfi, nyomban elmondják neki, mit találtak fel. Erre a nagyságos úrfi a kocsist egybe előhívátja, lóra ülteti, s elküldi Józsihoz, hogy hívja be.

Odaérkezik a kocsis, jónapot köszön, Józsi fogadja. Kérdi, mi újság.

- Ide küldött a nagyságos úrfi, hogy jöjjön be.

- Mondd meg, hogy be fogok menni.

Józsi is kimegy, előkiáltja a kocsist:

- Hat lovat a hintó eleibe!

Odaállnak a palota eleibe. Józsi felül a hintóba, az inas elöl. Eljön be a nagyságos úrfihoz, megáll a kapuban, leszáll a hintóból, bemegy:

- Jónapot, földesuram, megjelentem a parancsolatra!

- Azért hívattalak, hogy a kapum eleibe ezüsthidat csinálj, a két végét különbnél különb fával ültess be, annak az ágán különbnél különb madarak csirikoljanak hajnalra, mert ha nem, kifogysz a gazdaságból s az asszonyból.

Megbúsulja magát Józsi, el se búcsúzik. Mikor a kapuig érkezik, onnan a hintóba szökik, azt mondja a kocsisnak:

- Fordulj hazafelé!

Hazaérkeznek, megáll a palota ajtaja előtt, bemegy nagy szomorúan. Kérdi a felesége:

- Hát te, szívem, miért vagy olyan szomorú?

- Hogyne volnék, mikor azt mondta, hogy én neki csináljak ezüsthidat, különbnél különb fával ültessem be a két végét, annak az ágán különbnél különb madarak legyenek, különbnél különben csirikoljanak holnap reggelre, mert ha nem, kifogyok minden gazdaságomból s tebelőled is.

- Ne búsulj, szívem - azt mondja az asszony -, egyél, igyál, s feküdjél le, nyugodjál.

Kimegy a felesége a nagy ostorral a csűrkertbe, kinyújtja a nagy ostort, olyat csattant egyet, hetedhét országon keresztül hallott. Amennyi sárkány, mind előjött.

- Mit parancsol, felséges asszonyom?

- Azt parancsolom, menjetek el oda, ahol voltatok a múltkor, ahhoz a nagyságos úrfihoz, csináljatok ezüsthidat neki, különbnél különb fával ültessétek be a két végét, különbnél különb madarak csirikoljanak minden ágán.

Mikor szépen hajnallott, a sárkányok mindennel készen lettek. De a madarak úgy csirikoltak, hogy az egész falu felkelt. Egy fülemile nagy szájjal azt mondja az úrfinak:

- Amit az isten másnak ad, ne kívánd el, amit neked ad, érd be avval!

Meghallja az úrfi a fülemile beszédét, felül nagy ijedten, hát az ezüsthídnak a világa úgy megüti, hogy egy cseppet sem lát: Még hétszerte betegebb lesz.

Reggel mennek az ácsok az úrfihoz munkára, de a kapun nem tudtak bemenni, úgy elvette a szemük világát a nagy fényesség. Más kapun kerülnek be, faragni kezdenek. Azt mondja a középső a legkisebbnek:

- Menj be, nézd meg a nagyságos úrfit, mi az oka, hogy nem jön ki.

Bemegy a legkisebbik ács, jónapot köszön, kérdi:

- Talán rosszul van, nagyságos úrfi?

- Jaj - azt mondja -, még hétszerte betegebb vagyok.

Azt mondja a kisebbik faragó:

- Nagyságos úrfi, mit gondoltam én az éjjel? Én olyat, hogy azt Józsi, tudom, meg nem tudja tenni.

- Mit, te faragó?

- Én azt - azt mondja -, hogy hívja meg vasárnapra Halász Józsi Szent Pétert a nagyságos úrfihoz ebédre.

Megörvend az úrfi, no, ez igazán jó lesz, ezt biztosan nem tudja megtenni. Egyszeribe előkiáltja az inast:

- Menj el, te inas, hamarabb jársz, hívd el Józsit ide.

El is megy az inas, jónapot köszön. Józsi fogadja, kérdi, mi újság.

- Azért küldött a nagyságos úrfi, hogy jelenjen meg nála minél előbb.

- Mondd meg, el fogok menni.

Befogat Józsi, elmegy, be az udvarba az úrfihoz, jónapot köszön, a nagyságos úrfi fogadja.

- Megjelentem a parancsolatra.

- Nem parancsolok, csak mondok. Azt mondom, hogy Szent Pétert magát hívd meg ebédre vasárnapra hozzám, mert ha nem, kifogysz a fényes palotából s a szépasszony feleségedből.

Megbúsul Józsi még hétszer inkább, mint annak előtte. El se búcsúzik, felszökik a hintóba, elhajt haza. Otthon leszáll a hintóból, bemegy a palotába. Kérdi a felesége:

- Miért hívott, szívem?

Hát azért, hogy én Szent Pétert hívjam meg ebédre hozzá vasárnapra, mert ha nem, kifogyok minden gazdaságomból, de még tebelőled is.

Azt mondja az asszony a kocsisnak:

- Hozd el az esztendős csikót, a rongyosabbat, a pricsnyerget tedd a hátára, az ezüstkantárt a fejébe. - Mondja az urának:

- Ül fel a hátára.

Felül Józsi, elbúcsúzik. Abból a helyből megszöki magát az esztendős csikó nagy rongyosan, repül egyenesen az égbe. Amíg felérkezett, a rongyosság mind lehullott róla. Megérkeznek az ég kapujához, koppantanak rajta. Szent Péter megnyitja.

Kérdi Józsitól:

- Mi jóban jársz, te szegény ember?

- Azért jöttem, hogy meghívjam kegyelmedet a földesuramhoz vasárnapra ebédre.

- Mondd meg, te szegény ember, el is megyek. Egy földet vessen be árpával ma, az árpa ériék is meg, annak a kenyereből egyem én vasárnap ebédet. Egy meddő tehene borjazzon meg, annak a húsát rántsák ki melléje.

Elbúcsúzik Józsi, lerepül onnan a rongyos csikó. Utána kiált Szent Péter:

- Eredj csak bátran, mert talpra esel.

Hazaérkezik Józsi, elveti az árpát, s azt mondja a feleségének:

- No, én elmegyek a földesuramhoz, átadom a parancsolatot.

El is megy, bemegy a kapun, koppant az ajtón. Mikor lépne be, azt mondja a nagyságos úr:

- Ne is jöjj errébb!

- Nem is akarok. Amit reám bízott, megtettem, amit izentek, azt is megmondom. Szent Péter azt izeni, hogy egy földet vessen be árpával, az árpa ériék meg, annak a kenyereből kíván ebédet enni. Egy meddő tehene borjazzon meg, annak a húsát rántsák ki melléje.

Megbúsul a nagyságos úrfi. Azt mondja Józsi:

- Csak búsulj, földesuram, engem is eleget búsítottál, búsulj most már te is!

Avval elbúcsúzik Józsi, elmegy haza. Amikor hazaérkezik, hát már süll is az árpakenyér, a tehén is megbornyúzott, a hús is rántódik. Látja, hogy Szent Péter már le is jött az égből, s lépeget az úton a nagyságos úrfi háza felé. Mikor a kapuhoz ér, azt kiáltja az úrfi:

- Menjetek, zárjátok be a kaput, ne jöhessen be!

Azt mondta Szent Péter:

- Jól van, nem is akartam én bemenni, úgyis vár már engem a délebed ennél a szegény embernél.

Elmennek ketten ki a hegyre. Mikor mennének felfele az oldalon, azt mondja Szent Péter Halász Józsinak:

- Nézz vissza, Józsi, mit látsz?

Visszanéz Józsi, hát a nagyságos úrfi egész udvarát, minden gazdaságát ellepte a víz.

Kifut a Józsi felesége, behívja Szent Pétert szíves szóval. Bemegy Szent Péter, asztal mellé ül, jóllakik az egynapos árpa kenyérével s az egynapos borjú húsával. Azután megáldotta Halász Józsit és a feleségét, s visszament az égbe. Attól a naptól fogva a kenyér s a hús az asztalfiából el nem fogyott soha. Keressék fel kigyelmetek is Halász Józsit, s meglátják, hogy igazat beszéltem.

A CSÓKA LÁNYOK

Egy asszonynak volt egyszer tizenkét leánya. Ez a tizenkét leány olyan szájas, vakmerő volt, hogy az anyjuknak egy szavát sem fogadták meg, s annyit nyelveltek egymással, hogy egy óráig sem volt csendesség a háznál. Az anyjuk egyszer úgy elkeseredett, hogy azt találta mondani:

- Immár a fülem is tele van a lármáttal, adja isten, hogy változzatok mind csókákká.

Hát a tizenkét leány egyszeribe csókává változott, s ahogy kinyitotta az ajtót, a tizenkét csóka úgy kirepült rajta, hogy a szemét is majd kiverték. Ki a házból, fel a levegőbe, éppen a felhőkig. Az asszony kiállott az ajtó elé, s látja, hogy azok a csókák egyszer még alább szálltak, aztán megkerengték magukat a ház fölött, s avval eltűntek napnyugat fele. Nekifogott búsulni, hogy neki már leánya egy sincs, bár egy megmaradott volna a tizenkettő közül. Bánta, hogy úgy megátkozta őket, de már nem volt mit tenni, s elgondolta magában, hogy az isten nem ok nélkül verte meg a leányait, akik annyi szép intése után neki soha egyetlen szavát sem fogadták meg.

Amikor a tizenkét leány odalett, az anyjuk éppen gyermeket várt, s mikor az ideje eljött, született egy szép fiúgyermeke. Mikor ez a fiú nagybacska lett, kérdi az anyjától:

- Hát, anyám, nekem sohasem volt egy testvérem se? Az annyi idős asszonyoknak, mint kigyelmed, öt-hat gyermeke is van a faluban.

Azt mondotta az anyja:

- Nekem, fiam, nem volt több gyermekem rajtad kívül.

De a fiú később hallotta a faluban, hogy neki még volt tizenkét leánytestvére, s azok mind csókává változtak, s úgy elrepültek, hogy hírüket sem hallották.

- Na, anyám - azt mondja egyszer a fiú -, hallottam a faluban, hogy nekem volt tizenkét leánytestvérem. Ha török-szakad, addig meg nem nyugszom, amíg őket fel nem találom, akármelyik szegletében legyenek a világnak.

Az anyja váltig marasztalta, mondogatta, hogy ne menjen, mert kifogy belőle is, de mikor látta, hogy nincs kivel beszélni, jól feltarisznyálta, s útnak indította.

Megy, megy a fiú hetedhét országon is túl, hegyeken-völgyeken, havasokon-tengereken, kősziklákon keresztül. Egyszer, amint megy, meglát messze-messze egy kőszikla havas aljában egy remeteházat.

- Ó, bár én ma estére ahhoz a remeteházhoz érkezhetnék - azt mondja magában.

El is érkezett oda estére s bement. Hát ott egy olyan öregasszony lakott, akinél öregebbet még életében nem látott. Így köszönt neki:

- Adjon isten jó estét, anyámasszony!

Az asszony fogadja a köszöntést, s azt mondja:

- Köszönd, fiam, hogy anyádnak szólítottál, mert különben hidd meg, hogy elnyeltelek volna téged egészben ebben a szempillantásban. Mit keresel te itt, ahol emberi teremtés soha sem jár?

A fiú elbeszélte, hogy ő tizenkét leánytestvérét keresi, akik csókává változtatva elrepültek.

- Jól van - azt mondja az öregasszony -, holnap reggel majd tudakozunk valamit felőlük.

Jó vacsorát készített a fiúnak, ágyat is vetett neki s lefeküdtek. Jó reggel, hogy felkelnek mind a ketten, az öregasszony kivesz a ládából egy sípot, kiáll a fiúval az ajtó elé s megfújja. Hát amennyi csúszó-mászó állat van a világon, mind a ház körül terem, hogy ellepték kereken az egész térséget. A vénasszony tudakozódik, kérdezősködik ezektől a csúszó-mászó állatoktól, hogy nem hallottak-e valami hírt olyan tizenkét csókáról, akik soha a többi csókasereg közé nem elegyednek, hanem örökké külön járnak magukban. De az egész sereg mind azt felelte, hogy ők soha még hírt sem hallottak afféle csókákról. Akkor a vénasszony szavára valamennyi csúszó-mászó hazatarodott. A fiú is elbúcsúzott tőle, s ismét útnak indult.

Ment, ment, mindaddig ment, míg estére elért egy másik remeteházat a kősziklahavas derekában. Bement abba is, s hát abban a másiknál egy még sokkal vénebb asszonyt lát. Köszön neki illendőképpen:

- Jó estét adjon isten kegyelmednek, anyámasszony!

- Köszönd, hogy anyádnak szólítottál - azt mondja a vénasszony -, mert különben a medvékkel szaggattattalak volna szét. De mi járásod van neked itt, ahol emberféle, mióta itt lakom, még eddig soha meg nem fordult?

A fiú elbeszélte, hogy mi járatban van.

- Jól van, fiam - azt mondja a vénasszony -, bízom benne, hogy holnap reggel csak hallunk valamit a testvéreidről. Hanem most egyél, s aztán fekjüdj le. Tudom, meg is éheztél, meg is fáradtál erősen a véghetetlen hosszú úton.

A fiú jól megvacsorázott, aztán lefeküdt, s egy-kettőre úgy elaludt, mintha éppen agyonütötték volna.

Másnap reggel felkölti a vénasszony, kiáll vele az ajtó elé, s megfújja a sípját. Hát amennyi négylábú állat van a világon, mind ott termett egy félóra alatt. A szegény fiú, mikor meglátta őket, szinte lerogyott ijedtében.

- Azt kérdem én tőletek - azt mondja a vénasszony a négylábú állatoknak -, nem tudtok-e valamit arról a tizenkét csókáról, akik örökké csak magukra járnak, s a többi nagy csókasereg közé soha nem vegyülnek?

- Nem tudunk bizony mi semmit, nem is hallottunk soha senkitől legkisebb hírt sem felőlük - mondták a négylábú állatok.

A vénasszony intett nekik, s egytől egyig mind elszéledtek, hazatarodtak a maguk helyére.

A fiú erősen megbúsult, hogy itt sem hallhatott semmi hírt a nénjei felől. Megköszönte a szállást a vénasszonynak, s jó remény fejében tovább folytatta útját.

Ment, ment egy kénköves tó mellett, s azon túl egy örökké égő hegy mellett, ment mind tovább s tovább, s egy nagy kőszikla tetős tetejében ismét meglát egy remeteházat. Megkettőz-teti a lépéseit, hogy estére odajuthasson, s el is érkezett oda. Bemegy, hát ott a másik kettőnél is vénebb asszonyt talált.

- Szerencsés jó estét adjon isten kegyelmednek, anyámasszony! - így köszöntött reá, de most immár nagyobb bátorsággal, mint a két elsőnél.

- Köszönd, hogy anyádnak szólítottál - azt mondja a vénasszony -, különben a sasokkal tépettelek volna széjjel. Mi járásbeli vagy te ezen a helyen, hol emberi lélek még sohasem járt rajtad kívül?

A fiú itt is elbeszélte, hogy ő mi járásbeli volna.

- Ne búsulj semmit, fiam - azt mondja a vénasszony -, nekem erős reménységem vagyon, hogy holnap hallunk valamit a te nénjeidről.

A vénasszony jó vacsorát adott a fiúnak, puha ágyat készített, s maga is lepihent.

Mihelyt megvirradt, a vénasszony a fiút szépen felköltötte, kivett a ládából három sípot, s kiállt az ajtó elébe. Ott fűjni kezdte a legkisebb sípot, s arra a legapróbb szárnyasállatok egyszerre mind ott termettek. Megfűjja a második sípot is, s akkor eléjönnek a közép nagyságú szárnyasállatok. Megfűjja a harmadik sípot is utoljára, s akkor a legnagyobb szárnyasállatok a világ minden részéből odagyűlnek nagy sereggel, hogy az ember szeme nem lephette el.

Széjjelnéz a vénasszony a töméntelen seregen, s azt mondja nagy bosszúsán:

- Még egy híja van a seregnek, úgy látom.

Csakhamar jött is egy holló, de annak vérezett a szárnya.

Azt nem nézte a vénasszony, hanem csak megpirongatta, hogy a parancsolatra így elkésett a többi madaraktól.

- Ne bánts engem - azt mondja a holló -, ne bánts, nem vagyok én hibás. Mindjárt megmondom az okát is, hogy miért késtem el a többi madárseregtől. Mihelyt a sípszót meghallottam, egyszeribe mint a nyíl, olyan sebesen kezdettem repülni errefelé. De utamban megláttam egy szörnyű nagy veres tornyot. Az a torony olyan magas volt, hogy a gombja, egészen aranyból, száz öllel is felül ért a felhőkön. Én abban a toronyban olyan csókacsárogást, csevegést hallottam, hogy ahhoz foghatót még soha eddigelé. Azért megállapodtam egy kevés ideig, leszálltam egy virágos almafára, ott a toronyhoz közel, s ott hallgattam egy kicsinyég azt a különös csárogást s azt a sok csevegést. Míg ott üldögéltem, hallottam, hogy mit beszélnek a jövő-menő emberek ott a torony körül. Azok azt beszéltek, hogy abban a toronyban tizenkét csóka lakik néhány esztendőttől fogva. Sokszor mind a tizenkettő megkerüli a tornyot nagy lármával, csácsogással, sokszor tizenegy elmegy eledelt keresni, a tizenkettedik meg otthon marad, hogy vigyázzon, s ügyeljen ott, de azokhoz emberi teremtséfele soha fel nem mehet. Amíg én ott hallgatóztam, egy vadász reám irányozta puskáját, s eltörte az egyik szárnyam hegyét. Emiatt lassabban tudtam csak repülni, ez az oka, hogy elkéstem a többi társamtól.

A holló megmondta azt is, hogy melyik szegletében van a világnak az a veres torony, amelyet ő látott.

- No, jól van - azt mondja az öregasszony -, nincsen semmi hiba, éppen ez kellett nekünk is. Ti immár, többi szárnyas, elmehettek.

El is mentek azok mind, ahonnan jöttek. A vénasszony egy darabocska vékony csontot adott a fiúnak, s azt mondta neki:

- No, te fiú, mindeddig hiába fáradtál, de most már nem lesz hiábavaló a te fáradtságod, mert nem sok idő múlva megtalálod a te nénjeidet. Mikor azt a veres tornyot eléred, ezt a két darab csontot támaszd a torony oldala mellé, s gondolj reám. Meglátod, hogy abból a két darab csontból egy szempillantás alatt olyan irgalmatlan hosszú lajtorja lesz, hogy te azon bátran felhágatsz éppen arra a helyre, ahol a tizenkét csóka lakik.

Elment hát a fiú, s hosszú, terhes utazás után reátalált a veres toronyra, s amint a vénasszony meghagyta volt neki, a torony tövéhez állította a két kicsiny darab csontot. Akkor reá gondolt a vénasszonyra, s a két kis csontból lett egy véghetetlen hosszú lajtorja, s a fiú felhágott azon éppen oda, ahol a csókák vertek szállást maguknak. Tizenegy csóka oda volt éppen eledelt

keresni, csak egy maradt otthon őrzőnek, de az az egy nem csóka, hanem szép leány képében. Ahogy a fiú bement a nagy, tágas hajlékba, a leány először egy kicsit megijedt, de csakhamar nekibátorodott, s beszédbe eredt a fiúval, s rendre minden házi dolgokat megmutogatott neki, s elbeszélte, hogy a tizenkét testvér, amíg a toronyból eledelt keresni jár, mindig szárnyas csóka, de mikor visszajönnek, csak átalbukik a fején mindegyik, s leányokká változnak. A fiú is elmondta, hogy mi járásbeli, s azt is, hogy ő éppen testvére a leányoknak, s azért jött, hogy őket felkeresse s hazahívja, s most immár valahára, sok sanyarú utazás után rájuk akadt szerencsésen.

Egyszer csak messziről valami nagy csárogást hallanak, s azt mondja a leány a fiúnak:

- Bújj csak el egy kis időre, ahova lehet, mert jönnek a néném. S ha hirtelen meg nem mondhatom, hogy ki vagy, a szemedet is kivéjják, kivált a legnagyobb igen mérges.

A leány elrejtette a fiút, éppen a hetedik szobába, s rázárta az ajtót. Nemsokára megérkezett a tizenegy csóka, átalbuktak a fejükön, s lett belőlük tizenegy leány. Ki-ki leült a maga helyére, s aztán járkálni kezdtek ide s tova. Egyszer azt mondja a legnagyobb leány haragosan, fintorogva:

- Mi dolog lehet ez? Én idegenszagot érzek! - tapodni kezdett mérgesen, mindent hányt-vetett a házban, s szembefogta a kisebb leányt, mondaná meg, honnan van az az idegen bűz.

A kisebb leány lecsendesítette a nénjeit, s így szólt hozzájuk:

- Tudjátok, néném, mikor apánk házatól eljöttünk, anyánk akkor gyermeket várt, s nemsokára született egy fia. Az a fiú nőtt, megnőtt nagyra, s elindult tűzön-vízen, az életét is kockára tette, hogy minket felkeressen, apánkhoz, anyánkhoz hazavezéreljen. Sok sanyarú utazás után itt most reánk talált, itt van, de én elrejtettem, nehogy hirtelenében bántsátok, amíg meg nem tudjátok, ki ő, s miért jött.

Erre a leányok úgy megörvendtek, hogy ugrálni kezdtek örömükben, előhozták a fiútestvérüket a rejtekből, s mind rendre ölelgették. Mikor elbeszélte a fiú érettük tett sok sanyarú utazását, mind sírni kezdettek. Immár az volt hátra, hogy induljanak hazájukba. De előbb felfogadták, hogy ezután engedelmes leányai lesznek anyjuknak, apjuknak.

Mikor az idő annyira megsötétült, szép lassan szálltak a lajtorján mind a tizenhárman, s a fiútestvér újabb hosszú utazás után elvezérelte őket az apai házhoz. Mikor a tizenkét leány a fiúval belépett az ajtón, anyjuk, apjuk nem tudott hamarjában hova lenni a nagy örömtől. Estére bőséges vacsorát készítettek, arra meghívtak minden atyafit, sógorságot, keresztapát és szomszédokat.

A leányok ez időtől fogva jámborul s olyan jól viselték magukat, hogy hírük ment mindenfelé. Mind a tizenkettő becsületes, jó férjet talált magának, s egy esztendő alatt mentek férjhez mind a tizenketten. A fiútestvérük nemsokára megházasodott, kapott egy olyan jó feleséget, amilyet csak kívánni lehet, s avval boldogan él ma is, ha meg nem halt.

AZ EGYSZERI ASSZONY, MEG AZ ÖRDÖG

Egyszer volt egy asszony, de az a világon mindent visszájára cselekedett. Egyszer mondja az ura, hogy hozza ki korábban az ebédet a szántóba. Ő bizony csak azért is legkésőbbre vitte. Máskor azt mondta, hogy vigyen jobb ételeket, de ő annál rosszabbakat vitt. Egyszer az ura másképpen kezdi. Azt mondja neki:

- No, te feleség, nehogy az ételt hamar kihozd, nehogy töltött tyúkot, palacsintát hozz, mert szántónak nem való.

Az asszony bizony csak azért is a leghamarább kivitte az ételt, mégpedig töltött tyúkot, palacsintát.

Másnap nekiáll az ura, és ás egy mély gödröt a szántófeld végében. Hát egyszer az ebédrel jön a felesége. Leülnek a gödör mellé enni. Azt mondja az ember az asszonynak:

- Hé, feleség, nehogy közel menj a gödörhöz, mert beleesel.

De bizony az asszony azért is közelebb ment.

- Vigyázz, feleség, ne essél bele a gödörbe!

De az asszony csak azért is beleesett. Az ember bizony otthagya, elment haza. Az asszony eleget akart kijönni, de nem tudott. Egyszer azt mondja magában:

- Bárcsak valaki, az ördög innen kivinne!

Hát ott terem az ördög, s azt mondja neki:

~ No, azért jöttem, hogy kivigyelek. Ül fel a hátamra!

Az asszony bizony felült, az ördög kiviszi. Azt mondja neki:

- No, most már szállj le!

Azt mondja az asszony:

- Én bizony nem!

Azt mondja az ördög:

- No, várj csak, majd leszállasz te mindjárt! - ahajt nyargalni kezd vele az ördög. Egyik hegyről le, a másikra fel. De csak elfáradt, s a menyecske mégsem szállott le. Azt mondja neki az ördög:

- Szállj le a hátamról!

Az asszony azt mondja:

- Én bizony nem!

Megint nyargal vele az ördög, amíg jól elfárad, megint azt mondja:

- Asszony, szállj le már a hátamról!

Az asszony azt mondja:

- Én bizony nem!

Megbúsulja magát az ördög, hogy most már mit csináljon. Egyszer látja, hogy jön egy huszár, azt mondja neki:

- Hej, huszár uram, ha ezt az asszonyt lehajtja a hátamról, én kendet királlyá teszem.

A huszár leszáll a lováról, kihúzza a kardját, nekimegy az asszonynak, hogy mindjárt kettévágja, ha le nem száll. De az asszony azt mondja:

- Én bizony nem.

A katona hadar feléje a karddal, azt mondja neki nagy mérgesen:

- Asszony, szállj le az ördög hátáról, mert ha nem, elvégzem az életedet.

De az asszony csak azt mondja:

- Én bizony nem!

Azt mondja a katona:

- Na, ha nem, hát ülj ott az ördögbe!

Erre azt mondja az asszony:

- Én bizony nem ülök! - avval leszökött, az ördög pedig úgy elfutott, mint a szél.

Másnap megy a katona hazafelé. Az ördög már várta egy híd alatt, hogy tegye meg királynak. Hát egyszer látja, messze-messze, hogy jön a katona. Az ördög kikukucskál a híd alól, odakiált neki:

- Hej, katona uram, nem jön-e az asszony?

Visszakiált a katona:

- Nem jön, ne félj semmit!

Odaérkezik a katona, kibújik az ördög a híd alól, azt mondja neki:

- No, én téged királlyá teszek, csak menj el a király leányához; amíg te odamész, én addig elfoglalom. Mindenkinek odaigérik a királykisasszonyt, csak hogy engem ki tudjon hajtani belőle, de senki rajtad kívül ki nem tud hajtani. Te csak mondd: „Bújj ki, ördög!” - egyszeribe kibújok, s elfoglalom egy más királyleányt. De nehogy te onnét is kihajts, mert akkor belédbújok, s örökre benned maradok.

Elmegy a katona a városba, hát mindenféle híre van, hogy az ördög elfoglalta a király leányát. Aki ki tudná üzni, annak adná a király leányát, fele királyságát, holta után pedig az egészet. Megörül neki a katona, elmegy, bejelenti magát, hogy ő ki tudja üzni. Azt mondja az ördögnek:

- Bújj ki, ördög!

Az ördög egybe kibújik, a katona pedig elveszi feleségül a király leányát, s király lesz. Hát egyszer jön az újság, hogy az ördög egy másik királyleányt foglalt el. Hívatják oda is a volt katonát, de neki nem volt kedve, hogy elmenjen, mert emlékezett rá, mit hagyott meg az ördög. Mégis, hogy sok kincset, drágaságot ígértek neki, csak elment. Azt mondja az ördögnek:

- Ördög, bújj ki onnét!

Az ördög egyszeribe kibújik, s megindul, hogy bújjék a volt katonába, de a katona nekitoppant, s azt mondja:

- Hallod-e, ördög, jön az asszony!

Az ördög úgy elfutott ijedtében, hogy a lába sem érte a földet, máig is fut, ha eddig meg nem állt.

A KÉT GAZDAG EMBER GYERMEKE

Lakott egy országnak két szegletében, messze egymástól két gazdag ember. Egyiknek fia lett, a másiknak leánya. Mind a ketten meghívták egymást komának, s a keresztelőben arra egyeztek, hogy a gyermekeiket összeházasítják.

Nőttek a gyermekek, de munka nélkül, kényesen. Hogy megnőttek, őket össze is házasították.

Csakhamar meghalt mind a kettőnek apja, anyja, s ők magukra maradtak. A világhoz nem értettek, a gazdasághoz semmit sem tudtak. A földjük mind megburjánosodott, a búzásokas mind kiürült, s elkezdtek szegényedni.

Egyszer a gazdának eszébe jut, hogy el kellene menni a vásárba, mert ő az apjától is úgy látta. Elindult hát a vásárba, s elhajtotta egy pár szép fiatal ökrét. Útjában találkozott egy lakodalommal, s annak így köszönt:

- Isten őrizze meg kigyelmeteket az ilyen szomorú változástól, s a megszorodottaknak adjon vigasztalást!

Mert ő ezt az apjától egyszer a halottas házban így hallotta. Megharagusznak ezért reá a lakodalmasok, mert egy kicsit jó vérükben voltak, már illogattak egy kicsit, jól megcibálják, s azt mondják neki:

- Máskor, ha ilyen dolgot látsz, tartsd fel a kalapodat a botod végébe, s mondd azt, hogy: „Ujujujujuju, sose halunk meg!”

Továbbmegy, s egy erdő széliben találkozik valami mészárosokkal, akik kövér disznókat hajtottak. Kapja a kalapját, s feltűzi a bot végébe s rákezd:

- Ujujujujujuju, sose halunk meg!

A disznók megijedtek, s mind berugaszkodtak szerteszéjjel az erdőbe. A mészárosok is jól elpáholták, s azt mondták:

- Máskor, ha ilyen dolgot látsz, mondjad: „Az isten áldja, meg egy helyett kettővel!”

Továbbmegy, s látja, hogy egy ember a földjét a vadrózsától s a burjától tisztogatja, s köszön:

- Áldja meg az isten kendet, bátyám, egy helyett kettővel!

Az az ember, hogy amúgy is mérges volt a sok gizgazra, megcsípi a mi emberünket, jól elcsutakolja, s azt mondja neki:

- Máskor, ha ilyen dolgot látsz, te is inkább segíts vagy egyet kitépni!

Megy tovább, s találkozik két emberrel, akik egymás haját tépték. Ő is odamegy, s tépázni kezdi hol az egyiket, hol a másikat. Hagyják azok egymást, s őt jól megtépi.

Így ért el valamiképpen a vásárba. Ott széjjelnéz, s meglátja, hogy árulnak egy egészen fakó szekeret. Eszébe jut, hogy az apja szekérrel járogatott az erdőre. Kérdi attól, aki árulta, hogy a két ökréért nem adná-e neki oda a szekeret. Az ember előbb megneheztelt reá, de mikor látta, hogy az ökrösgazdánál nincsenek otthon, a cserét megcsinálták.

Az ifjú gazdának most már szekere volt, s ökre nem volt hozzá. Maga húzogatta hát a szekeret elébb-elébb a vásárban. Rátalált egy kovácsra, s avval elcserélte a szekeret egy fejszéért. A

fejszét pedig odaadta egy kaszafenőkéért, s mint aki a dolgát legjobban eligazította, megindult hazafelé.

A falujához közel egy tóban meglátott egy sereg vadrécét, közükbe dobta a fenőkövet. A fenőkő belemerült a tóba, s a vadrécék elrepültek, mind egyig. Levetkezett, s csórén belement a tóba, hogy a fenőkövet keresse meg, s addig az egyet-mását a tó partjáról ellopták. Úgy kellett hazamenjen a vásárról, szégyenszemre, anyaszült mezítelen.

A felesége nem volt otthon, mikor megérkezett. Az ifjú gazda kivett az asztalfiából egy sarkalat kenyeret, s avval lement a pincébe. Amíg a hordóhoz ment, hogy bort eressen, a kenyeret letette a pinceküszöbre. Ahogy ereszti a bort, visszanéz, hát látja, hogy a kutya a kenyerét éppen akkor kapja el. Utána dobja a csapot, a csap elvész, a kutya a kenyérral elfut, a bor pedig mind egy cseppedős cseppig elfolyik.

Volt a pincében egy zsák liszt. Hogy a felesége a borfolyást észre ne vegye, azt mind ráhintette. Egy lúd ott kotlott, s amíg ő dolgozott, sziszegett. Az ifjú gazda azt gondolta, hogy azt mondja, hogy őt a feleségének beárulja. Kétszer-háromszor is megkérdezte:

- Beárulsz-e?

De a lúd még jobban sziszegett. Megfogta hát a nyakát, s jól a földhöz sújtotta, hogy a lúd ottmaradt. Arra még jobban megijedt, s hogy helyrehozza a hibát, a ludat megkopasztotta, a lisztes sárban meghengergőzött, azután a tolluban, s ráült a fészekre kotolni.

Hazajön a felesége, s látja, hogy nyitva a pinceajtó. Lemegy. Az ifjú gazda a fészken ül, s sziszeg, mint a lúd. Észreveszi a felesége, hogy ki van ott, kap egy darab fát, nekimegy, s azt mondja:

- Uram Jézus, miféle állat van itt, mindjárt ütöm agyon!

Az ifjú gazda a fészekről felszökik, s nagy ijedve azt mondja:

- Ne bánts, édes feleségem, mert én vagyok.

A felesége számon kéri, hogy mit vásárolt. Ő mindent töredelmesen elmondott úgy, ahogy volt. A felesége jól lehordta. Az ember meg elszégyellte magát, és nekilátott, hogy megtanulja, amit legénykorában elmulasztott.

BORSSZEM JANKÓ

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon túl, még azon is túl, egy falu. Volt a faluban egy házaspár, aki sokat búsult amiatt, hogy nekik három leányuk volt, s azokat elrabolta a sárkány, s most már nekik nincsen egy gyermekük sem. Kivált az asszony sírna még ma is, ha csudálatos módon egy fia nem született volna. De született, mégpedig, amint mondám, csudálatosan, mert mikor egyszer az asszony reggel a házat seperte, lelt egy borsszemet, lenyelte, s amint nyelte, felfohászzkodott, hogy bárcsak az isten egy akkora fiat adna neki, mint egy borsszem. Hát harmadnapra született is egy fia, de az csak akkora volt, mint egy borsszem, s azért elnevezték Borsszem Jankónak.

Jankóból pedig hamar ember lett, mert harmadnapra már beszélt, már futkározott a házban, evett-ivott magától. Egyszer azt mondja az anyjának:

- Édesanyám, igazán mondd meg nekem, volt-e nekem valaha néném vagy bátyám.

- Igazat mondok, édes fiam - sóhajtott az anyja -, bár előre tudom, hogy tégedet elveszítlek miatta - s elmondotta, hogy volt még három leánya, de a nagyobbikat a háromfejű, a közben-söt a hatfejű, a legkisebbiket meg a tizenkétfejű sárkány ragadta el ezelőtt pár esztendővel.

- Elhiszem, anyám - azt mondja Jankó -, de most már mondd meg azt is, hogy hol találok meg őket, hova menjek utánuk.

- Megmondom azt is - azt mondja az anyja. - Van az erdőn egy mély lik a föld alatt. Van az udvarunkon egy körtefa, amelyik minden éjjel azon a likon leszáll a másvilágra, s csak reggel jön haza. Ezen a fán jöttek fel a sárkányok is, s vitték el a három nénédet egymás után három éjjel.

- Jól van - azt mondja Jankó -, most menj el, édesanyám, süss nekem igen hamar a tejeddel útra három pogácsát, addig, amíg kimegyek apámhoz a mezőre, hogy elbúcsúzzam tőle.

Ott termett Jankó, ahol nem is vetettek. Egyszer csak hallja az apja, hogy valaki nagyban rikoltoz:

- Csá, Daru, csá, te Szilaj, hó meg, Binda a barázdában!

Hát látja, hogy sűrög-forog mind a négy ökör, mint a szél, alig győzi az ökrök után az ekeszarvat fogni. De azért a munka igen jól folyik, a barázda egyenes, mint a nyíl, hiba sehhol sincs. Néhány perc, hát a földje, egy egész hold, meg van szántva.

- Istenem - kérdi -, micsoda dolog legyen ez?

- Én vagyok, apám - feleli Jankó -, ugye, tudok hozzá?

- Tudsz, fiam, tudsz, de ki vagy, hol vagy?

- Itt vagyok, az eke szarvát fogom, hát nem látja, hogy én vagyok? - feleli Jankó.

No, végre, addig s addig néz, amíg meglátja az ő Borsszem Jankóját.

- Hát te vagy az, kicsi fiam? Gyere, hogy vegyelek le onnat! Leesel, fiam!

- Nem, apám, ne féltsen engem. Búcsúzni jöttem. Megyek a három néném után. Három esztendőre, mától kilenc napra vagy hazahozom őket, vagy ne is várjon soha idehaza engem - akkor az esztendő három naptól állott.

No, egy szó mint száz, kezét szorít Jankó, s megy haza. Egy pillanat alatt megeszik vacsorára vagy hat nagy pogácsát, hármat tarisznyájába tesz, botot vesz a kezibe, anyját megcsókolja, s felugrik az udvarukon levő körtefára. Éppen jókor, mert a fa éppen indulóban. El be vele a nagy erdőbe, ágon-hegyen be a likba, pont éjfélkor helyt volt a föld alatti világban. Ott leszáll a fáról, leheveredik a fűbe, hogy nyugodja ki magát.

Nem sokáig nyugodott Jankó, mint akinek nagy dolga van elvégezni való, jókor reggel, mikor még alig villámodott, néz szerteszéjjel, jobbra-balra, döngöli a szemét, hogy jobban lásson, amíg végre addig vizsgálódik, hogy meglát távolról valami fényeset, mint egy ragyogó csillag. Azonnal arra veszi útját, s megy, megy, délelőtt tizenegy órára pontban odaért. Hát látja, hogy az egy fényes rézből épült vár, ami forog szüntelen, mint egy lefektetett kerék a malom korongján.

Tűnődik, gondolkozik magában, hogy hogy lehetne bejutni abba a fényes várba. Töri az eszét szinte egy óráig. Már-már azon volt, hogy vesz egy nagy szálfát, s azzal, mint a molnárlegény szokta a malomkereket megállítani, ő is megakasztja a sarkonforgó várat, amikor szerencséjére álló délkor az is egyszeribe megállott. No, ez tetszett Jankónak, a kapuhoz futott, csakhamar benyitja, s megy egyenesen a legfényesebb palota felé. A palota ablakában meglát egy szép úriasszonyt, olyanformát, mint amilyenek itt a földszínen vannak. Köszön neki, felel is az úriasszony az ismeretes, rég nem hallott szóra. De hogy nem látja a köszönőt, azt mondja:

- Akárki légy, hallom, hogy magyarul beszélsz, én is magyar vagyok. Gyere, siess fel a palotámba, hogy tarthassalak jól, s azután haladj tovább, amíg férjem, a háromfejű sárkány, haza nem jön, mert ha itt kap, nem kegyelmez az életednek.

Ebben a szempillantásban lesuppan a magasságból egy nagy rézbuzogány, éppen egymázsás, Jankó mellé. Jankó kérdi:

- Miféle dolog ez?

Az úriasszony most már észrevette Jankót, s azt mondja neki:

- Siess, rejtsd el magad valahova, mert ez annak a jele, hogy a férjem egy mérföldre van. Olyankor mindig hazadobja a buzogányát, hogy azalatt, amíg jön, az asztal terítve legyen, s az étel se hideg, se meleg ne legyen.

De Jankó nem azért jött, hogy elbújjon. Kapja magát, felkapja a buzogányt, megtekerinti a feje felett kétszer-háromszor, s úgy kidobta a várból, hogy éppen két mérföldre esett le. Látja ezt a sárkány, bámult rajta, de nem volt egyéb mit tenni, utánaballagott a buzogánynak, és most az egyszer a vállán vitte haza.

Jankó pedig ezalatt felmegy a palotába, köszönti a nénjét, előveszi a tarisznyájából a pogácsát, s kínálja belőle. Alighogy megkóstolta, azonnal ráismert:

- Jaj, ez éppen az anyám tejével van sütve!

- No, egyél hát belőle, mert én éppen az öcséd vagyok. Utánad jöttem, hogy megszabadítsalak.

- Jaj, kedves öcsém, mit gondolsz, hiszen az én férjem, a háromfejű sárkány, ha itt kap, elevenen befal téged.

- Meglátjuk, néném - szólott Jankó -, vagy meghalok, vagy megszabadítalak. Én megígértem anyámnak, s megtartom a szavam.

Ezalatt közelgett a sárkány. Az asztal megterítve, három nagy pogácsa rézből, három kád tej forralva készen várta a gazdát. Ez volt a rendes ebédje.

Megjön a sárkány. Még be sem lép jól a küszöbön, azt mondja:

- Piha, milyen emberbűzt érzek! Ki van itt, asszony, a háznál?

Az asszony szólott volna, nem is, félt, sárgult pirult, nem tudta, mit mondjon. Ha megmondja, elárulja az öccsét, ha nem, neki lesz vége.

Jankó azonban nem sokáig búsította a nénjét, hanem amíg a nénye habozott, ő addig előállott.

- Jónapot, sógor, én vagyok itt, azért jöttem, hogy meglássam a nénémet.

- Piha, de kicsi ember vagy, sógor! Nem is tudom elképzelni, ki hajította a buzogányomat olyan messzire. Tudom már, hogy nem te.

- Lassan, sógor - felel neki Jankó -, kicsi a bors, de hatalmas! Tudod-e, hogy én Borsszem Jankó vagyok?

- Hallottam híredet - azt mondja a sárkány -, de ma itt hagyod a fogadat, mert ma megküzdünk egymással. No de gyere, egyél, igyál, mert hidd meg, nagy dolgod lesz még ma.

Jankó nem hívatta magát kétszer, asztalhoz ült, a rézpogácsából kettőt csakhamar feltörmölt, amíg a sárkány egyet csak nyámmogott, a kád tejet pedig egymás után úgy felhajtotta, mintha csak egy kispohárral lett volna.

- No, sógor, készen vagyok, köszönöm az ebédet. De lássunk dologhoz, küzdjünk meg. Hívtál az előbb!

A sárkány forrott mérgében, nekitürkőzik, s kimennek az udvarra. Megragadja Jankót, felemeli a feje felibe - könnyen tehette -, s úgy vágja sógorát a földre, hogy Jankó éppen térdig süllyed a földbe. De Jankó se rest, kapja magát, kiugrik a földből, fogja az otromba sárkányt, felemeli a földről, megkanyarítja kétszer-háromszor, s úgy vágja földhöz, hogy éppen nyakig süllyedt el. Akkor kapja a nagy rézbuzogányt, úgy veri fejbe, hogy a háromfejű sárkány még jajt se tudott mondani. Bámult rajta a nénye, de azért még tovább is aggódott az öccse sorsán.

- Öcsém - azt mondja neki -, ennek a sárkánynak még van két bátyja, az egyik hatfejű, a másik tizenkétfejű. Azok bosszút állnak rajtad.

- Meglátjuk, néném - azt mondja Jankó -, most kinyugszom magam, s holnap hajnalban megyek, hogy a másik két nénémet is felkeressem.

Úgy is lett. Jankó másnap még virradat előtt talpon volt, s kiment a rézvárból. Felhágott egy dombra, körülnézett, s meglátott nagyon-nagyon messze egy a tegnapinál tündöklőbb csillagot. Már előre tudta, hogy az az ezüstvár, a hatfejű sárkány vára. Meg se nyugodott, amíg oda nem ért. Ez a vár is álló délkor megállapodott, és így Jankó bemehetett, s csakhamar felment a legfényesebb palotába, ahol a nénye az ablakban ült, és hímet varrt. De ahányat öltött, annyi könnycseppje hullott rája. Siratta rabsorsát a másvilágon. Ráköszön Jankó:

- Ne sírj, néném, utánad jöttem. Tűz-víz, élek-halok, de bizonyosan megszabadítalak téged.

Zsupp, jön a kétmázsás ezüstbuzogány, s jelenti, hogy a hatfejű sárkány két mérföldre közelített immár. Jankó csavarint egyet a kétmázsás buzogányon, s visszaveti a sárkánynak éppen három mérföldre. Azt mondja a sárkány:

- Ugyan nagy vitéz lehet az én házamnál, talán éppen maga Borsszem Jankó. Akárki lesz, de megadom az övét - mormogta bosszúságában, de mit volt mit tenni, csak utána kellett menni a buzogánynak, vállára vette s hazaindult.

Ezenközben Jankó elővette a tarisznyáját, elé belőle a pogácsát, kínálja a nénjét. Az is, mihelyt megkóstolta, ráismert az anyja tejére, s Jankót öccsének ismerte el. De mármost azon

aggódott, hogy hova rejtse el, nehogy a sárkány megölje. De Jankó nem olyan fiú volt, hogy elbújék akárki elől. Alig érkezett meg a hatfejű sárkány, eleibe áll Jankó s köszönti:

- Jónapot, sógor! - úgy megszorította a kezét, hogy nagyot ordított a sárkány fájdalmában.

- Hát te semmi, te volnál az én sógorom? Te tudtad volna tegnap a bátyámat megölni? No, akárki vagy, akármi vagy, készülj a halálra! Most megadom a tiedet.

- Nosza, sógor - azt mondja Jankó -, éppen azért jöttem, hogy meglássuk, mit tudsz a vitézséghez!

Ki az udvarra, s összefogózik az egymást horgos szemmel néző két sógor. „No, szegény Jankó, most te sem a háromfejű sárkányt leled” - gondolta Jankó magában. S szinte rosszul is járt, mert a sárkány felemelte őt hat ölnyire, és úgy ütötte a földhöz, hogy ha a lábát széjjel nem veti, keményen nem tartja, nyakig sülyedt volna a földbe. De Jankó nem akármilyen küzdő volt! Megragadja a sógort, forgatja ide s tova, s amint látja, hogy itt többet ésszel, mint erővel, kaszát vet a sárkánynak, kiüti a lábát alóla, s úgy taszítja földhöz, hogy elszédül bele. Akkor Jankó kapja a buzogányt, használja az időt, s úgy üti hátba a sárkányt, hogy az meghalt tartozatlanul.

- Úgy kell neked - azt mondja Jankó -, most nem én vagyok, ugye, a semmi?

S azzal sietett fel a palotába, ahol a nénje ezer aggodalommal várta, már az asztal terítve számára. Jankó nem sokat kérette magát, hozzáült, s hozzá is látott ételhez, italhoz, azután lefeküdt, hogy nyugodja ki magát.

Reggel még virradat előtt ismét talpon volt, s útnak indult a legkisebb nénje felkeresésére. Most nem sokáig kellett vigyázkodni, mert a tizenkétfejű sárkány vára aranyból volt, s Jankó azt gondolta; hogy a felkelő nap, amikor meglátta. Ment, mendegélt Jankó, s hát éppen álló délben érkezett meg, amikor a forgó aranyvár megállott. A hárommázsás buzogány tiszta aranyból éppen akkor zsuppant le, amikor a nénje palotájához ért, s azt ő minden hímezés nélkül négy mérföldre hajította vissza.

Amíg a tizenkétfejű sárkány a buzogánya után cammogott, s a vállán három mérföldről hazaemelte, Jankó addig megismertette magát a nénjével, s elmondta, hogy ölte meg a három-meg a hatfejű sárkányt, s elmondta azt is, hogy ugyanezt szándékozik tenni a tizenkétfejűvel is. De a nénje azt mondta, hogy most az egyszer ne próbáljon, mert a tizenkétfejű sárkányt még senki le nem győzte, hanem inkább bújjék el egy szegletbe. De Jankó nem volt ijedős legény, s megnyugtatta a nénjét, hogy csak hagyja reá a dolgot, majd eligazítja ő.

No, ő el is igazította, hogy nem volt köszönet benne. Megállott az aranyvár kapujánál a mezőn, s ott várta a tizenkétfejű sógorát. Nem sokat késett az, s előre forrott mérgében, mert már tudta, hogy a sógora jött ellene, hogy a nénjét elvigye tőle. De mennyire bámult, mikor látta, hogy Jankó nem egy óriás, hanem csak akkora, amekkora lehetett. Nem is köszönt neki, hanem fogta a buzogányát, s úgy vágta hozzá, hogy a föld is felszakadott utána. Jankó azonban az efféle elől, mint a bolha, félreugrott, s amíg a sárkány a buzogányt felemelte volna, nyakában volt Jankó, s egy pillanat alatt tizenegy nyakát tekerte ki, csak a tizenkettediket hagyta meg. A sárkány látta, hogy vége van, ha szépen nem szól Jankónak. Kérni kezdte hát:

- Édes sógor, kérlek szépen, csak ezt az egy fejemet hagyd meg, mindent megteszek, amit kívánsz.

Jankó nem volt rosszlelkű ember, megegyezett a sárkánnyal, s az élete válságában megmondta, hogy van a palotájában a pohárszék tetején egy aranyvessző. Ilyen vessző van ezüstműből s rézből a másik két nényénél is.

- Vedd csak a vesszőt - azt mondja a sárkány -, üsd meg vele a váramat, s lesz belőle egy aranyalma. Tedd a zsebedbe, s viheted magaddal, ahová akarod, s ahol akarod, hogy használd, tedd le a földre, üsd meg a vesszővel, s vár lesz belőle, amilyen volt.

Jankónak sem kellett több, szaladt a nényéhez, vette az aranyvesszőt, s hogy a nényét a várból kivezette, megsújtotta az aranyvesszejével, s a vár nyomban aranyalmává változott, akkor a zsebébe tette, s vitte magával. Így tett az ezüstvárnál is, így a rézvárnál is.

Vitte magával a három nényét, amíg elért a világ kapujához. Itt abban állapodtak meg, hogy a körtefán menjen ki az egyik, az hozzon hosszú kötelet s egy nagy zsákot, s rendre húzzák ki egymást.

Jankó két nagy hibát tett szeretetből. Egyik az volt, hogy az almát s a vesszőt visszaadta mindenik nényének, a másik az, hogy utoljára akarta magát kihúztatni. De a nényei nem voltak jólelkűek, attól féltek, hogy Jankó még el is veheti tőlük a kincseket, s elhatározták, hogy mikor Jankót félig kihúzták, visszaeresztik. De Jankónak még volt egy kicsi esze, élt a gyanúperrel, s azért maga helyett a buzogányát tette a zsákba, hogy lássa meg, milyen indulatú nényei vannak. Azok pedig a zsákot visszajuttatták, s ha Jankó beleült volna, mind szilánkra szakadott volna.

Immár szegény Jankó egyedül maradt az alsó világban. Kimenni nem tudott, mert nényei otthon az alvilágba járó körtefát kivágatták s elégették, nehogy Jankó azon valahogy vissza jöjjön a hazájába, s őket megtalálja. Amint így búslakodik magában, egyszer csak hall valami keserves madársírást. Odasiet, hát látja, hogy egy nagy kígyó, mint egy kötőrúd, tekeredik egy magas fára, ahol griffmadárkák voltak. Odamegy Jankó, s egyszeribe úgy leüti onnan a kígyót, mintha nem is lett volna. Mikor ez megtörtént, felmászik a madárfiakhoz, s azok köszönik neki a jót, hogy az életüket megmentette, s azt mondják:

- Hát még apánk s anyánk mikor hazajön, hogy meghálálják! Amit éppen kívánsz, mindent megtesznek! De gyere, bújj a szárnyunk alá, amíg hazajönnek, mert apánk s anyánk örömeiben, hogy meglát minket, hogy élünk, elnyel téged.

Éppen jókor, mert az öregek csakugyan jöttek, s mikor látták, hogy a fiaikat a kígyó nem ölte meg, úgy örültek, hogy csuda. Mikor az örömük kezdett egy kicsit csenedesedni, előmutatták a fiak Jankót. Csak egy kicsi híja volt, hogy fel nem falták szegényt.

- Kérj vitéz, ami kívánsz, mindent megteszünk - azt mondták neki:

Jankó azt kérte, hogy vigye ki őt valamelyik a felső világba. Meg is lett. A vén griffmadár feltarisznyált egy bivalyt megnyúzva, s meghagyta Jankónak, hogy mikor visszanéz, mindig vessen egy darabot a szájába.

Repült már a griff felfele, Jankó a hátán. Vetette a húst mindegyre, amíg az egész bivaly elfogyott, s még mindig nem voltak a kijáró liknál. Egyszer néz hátra a griff, s hogy nem volt hús, kapja magát Jankó, s vág a saját cobókjából. Azt is elnyeli a griff, s abban a pillanatban már a földön is voltak.

- Miféle húst adtál utoljára? - kérdi a griff.

- A cobókomból vágtam - azt mondja Jankó.

- Gondoltam - felelé a griff -, mert igen édes volt - azzal a helyére tette a húst, reáfűjt, s egy pillanat alatt odaforrott.

Jankó megköszönte a griffmadárnak a szíves segítséget s hazament. Nénjeitől a várakat elvette, s őket büntetésből kicsapta a világba, elvett egy királyleányt, s még ma is él, ha meg nem halt. Legyen a kigyelmetek vendége holnap, s ha nem jönne, a részét adják a mesemondónak.

A KICSI DIÓ

Élt egyszer egy szegény ember, s annak annyi volt a gyermeke, mint a hangyaboly. A gyermekek sokszor harmadnapig sem kaptak egy falat kenyeret, olyan nagy szükség volt a háznál. A szegény ember azért elindult, hogy valami kevés ennivalót keressen a gyermekei számára. Amint megy egy erdős helyen, eleibe áll az ördög ember képében, s azt kérdi tőle:

- Hova mész, te szegény ember?

- Én megyek, hogy egy kis élelmet szerezzek a gyermekeimnek, ha valamihez nem fogok, mind meghalnak étlen - feleli a szegény ember.

Arra azt mondja az ördög:

- Azért egy tapodtat se menj tovább, majd én adok neked egy olyan portékát, amit ha okosan használsz, gazdag leszel, s nem lesz soha szükség a házadnál. Nesze ez a kicsi dió, ennek az a tulajdonsága, hogy akármit parancsolsz neki, mindjárt meglesz egyszeribe.

- De hát én azért neked mit adjak? - azt kérdi a szegény ember.

- Én nem kérek sokat - feleli az ördög -, csak azt add nekem, amit te nem tudsz a házadnál.

A szegény ember gondolkodik, hogy mi volna az, amit ő nem tud. De semmi eszébe nem jutott, s minthogy erősen meg volt szorulva, odaígérte. Akkor az ördög átadta a diót a szegény embernek, s elváltak egymástól.

Hazaérkezik a szegény ember a dióval, s kérdi a felesége:

- Hát hoztál-e valami ennivalót? Mert szinte halunk éhen, úgy oda vagyunk!

- Én, hallod-e, semmi ételfélét nem hoztam - azt mondja a szegény ember -, hanem hoztam egy ritka diót. Ezt pedig adta nekem egy ember, s az azt mondotta, hogy ennek a diónak akármit parancsoljak, minden éppen úgy lesz.

- S ezt miért adta neked, mert tudom, hogy ingyen csak nem adta - kérdi a felesége.

Azt mondja rá a szegény ember:

- Nekem egyebet nem mondott, csak annyit, hogy amit én a házamnál nem tudok, azt adjam neki a dióért. Én gondolkodtam, de semmit se tudtam olyat, oda is ígértem.

Arra fellobban a felesége, s azt mondja:

- No, te pogány, mit tettél, látod-e, én most várok gyermeket, s te azt nem tudtad eddig, s eladtad előre a gyermekünket.

- Már, feleség arról én nem tehetek, ennek most már úgy kell lenni - azt mondja az ember, s parancsol a diónak: - No, te kicsi dió, az én házam népének velem együtt étel, ital, ruházat s minden bőven legyen!

S arra meglett minden, amit az ember mondott, s a háznép olyan jóllakott a legfinomabb ételekkel, ahogy többször sohasem. A gazda mármost még nagyobbra akart terjeszkedni, s parancsolta a diónak, hogy neki a kicsi háza helyett legyen egy szép kőháza, körülötte szép kertek, a mezőn, közel a faluhoz, az ő számára szép kaszálók s szántóföldek, azonkívül mindenféle marhák, majorságok. Meg is lett minden, éppen az ő kívánsága szerint.

Gazdag ember lett a szegény emberből, s közben a feleségének is megszületett a gyermeke. Mikor a legderekasabban folytatnák a gazdaságot, egyszer egy estefelé hozzá megy két öreg ember, s szállást kérnek tőle éjszakára. Ő adott is szállást örömmel s jó vacsorát.

Este, ahogy vacsorálnak, azt mondja a két öreg a beszéd között a gazdának:

- Tudjuk mi, hogy az ördög eljön az éjjel, hogy ha lehet, elvigye a te legkisebb gyermekedet, akit te nem tudva, szorultságból odaígértél neki. Mi azért jöttünk, hogy az ártatlant megmentjük, hogy ne essék az ördög kezébe. Fogadd meg a mi szónkat: mikor lefekszünk, tegyél az asztalra az ablak mellé egy egész kenyeret, hadd legyen az ott az éjjel.

A gazda az asztalra teszi a kenyeret, s azzal lefeküsznek, s elaludznak mind, ahányan voltak. Mikor legmélyebben aludnának, egyszer tova éjfél felé kinn az ablak alatt megszólal az ördög, s azt mondja:

- Hallod-e, házigazda, tudod, mit ígértél nekem, mikor az erdőben találkoztunk? Add ki most, én azért jöttem.

E szavakat a háziak közül senki sem hallotta, mivel mind aludtak, de a kenyér megszólalt az asztalon, s azt mondta:

- Csak ülj veszteg odakint, várakozzál egy keveset, tűrj te is, mert én is eleget tűrtem s várakoztam. Engem még az elmúlt esztendőben ősszel elvetettek a földbe, egész télen ott ültem s várakoztam, várakozzál te is. Mikor kitavasult az idő, akkor nőni kezdtem lassanként, s vártam, hogy nagyra nőjek, várj te is. Mikor az aratás eljött, valami horgas vassal nekem estek, levagdaltak, csomóba kötöttek, de túrnöm kellett, tűrj te is. Azután szekérre raktak, egy rúddal lenyomtattak, a faluba vittek, s várakoztam, várakozzál te is. Ott asztagba raktak, rám tapodtak, hogy ropogtam bele, s túrnöm kellett, tűrj te is. Onnan behánytak a csűrbe, valami összebogozott két darab fával agyba-főbe s két oldalba is jól megvertek, de túrnöm kellett, tűrj te is. Onnan zsákba gyúrtak, malomba vittek, két keringő kő közé öntöttek, hogy egészen összeromlottam. De el kellett túrnöm, tűrj te is. Onnan hazavittek, tekenőbe tettek, rám töltöttek valami sós vizet, s az öklükkel két óra hosszat dömöcköltek, gyúrtak, kínoztak engem. S akkor, ami legnagyobb kín a világon, egy behevített égő tüzes kemencébe behánytak egy nagy falapáttal, de túrnöm kellett, tűrj te is. Ott jól megsütöttek, még meg is égették, onnét kivettek, ide behoztak, egy nagy vaskéssel darabokra hasogattak. No, látod már, hogy én mennyit tűrtem, szenvedtem s várakoztam, tűrj s szenvedj, s várakozzál te is.

Az ördög erősen bízott, hogy mihelyt a beszédnek vége lesz, övé lesz a gyermek, de abban bizony megcsalatozott, mert éppen a beszéd végével megszólalt a kakas, s azontúl nem lehet neki hatalma az emberek között. Azért hát elfutott a maga országába. Így maradott meg a gazdának a kicsiny gyermeke.

Jókor reggel a gazda jó reggelit adott a két öreg embernek, s megköszönte a feleségével együtt, hogy a fiacskájukat megmentették az ördög kezétől. A két öreg avval továbbutazott, s a szegény ember meg a felesége ma is gazdagon él, hacsak a kicsi diót el nem vesztették azóta.

A REST LEÁNY

Egyszer volt egy gazdag leány, aki sohasem dolgozott, mert az anyja kényesen nevelte. Sokan kérték feleségül, de az anyja a kérőket mind lebeszélte, azt mondta:

- Hagyd el, ne kérd, mert dologtalan, s nem élsz meg vele.

Megint megkéri egy legény, s az anyja azt is le akarja beszélni, de ez azt felelte:

- Hát kigyelmed olyan anya, hogy a leányának nem akarja boldogságát? Jössz-e hozzám, húgom?

- Igen biz' én jó szívvvel! - feleli a leány.

A legény azt mondja:

- Gyere, menjünk s esküdjünk meg!

Elmennek, megesküsznek, s a legény a leányt elveszi az anyja ellenére is.

A leány csak ahhoz tartotta magát, ahogy az anyjánál szokva volt, ott üldögélt egy helyben, szép kényesen, pirimókosan, nem dolgozott semmit álló napestig, csak a lábát lóbázta. Neki az is mindegy volt, ha az ura szidta is érte.

Gondolta az ura:

„Hagyd el csak, ifiasszony, mert majd megtanítalak én téged dolgozni, ha az anyád meg nem tanított is!” - mert amikor hazajött a mezőről, az anyja is örökké panaszolta, hogy a menyecsszony semmit sem dolgozik. S azt mondta reá:

- Evvel, édes fiam, soha meg nem élsz, mert semmi dologhoz nem nyúl. Úgy ül örökké, mint egy nagy grófné! Jobb lesz, ha elválsz tőle.

- Elválni nem válhatok el, anyámasszony, mert tudva úgy vettem el, mint dologtalan. Hanem bízza rám kigyelmed, majd megtanítom én őt dolgozni.

Másnap reggel az ifjú gazda elment ki a mezőre, mikor hazajött, azt kérdezte:

- Ma hányan dolgoztunk, anyámasszony?

Az anyja azt felelte:

- Ketten, édes fiam!

- Akkor hát ketten is együnk! - mondotta a fia.

Éttek ketten, s az ifiasszony étlen maradt, még este is s reggel is. Reggel, mikor az ura elment, sírt egy jó nótát, azután sóhajtozni s gondolkozni kezdett. Egyszer azt kérdi az anyósától:

- Anyámasszony, ha a tüzet megszítom, dolog-e?

- Dolog, édes leányom, dolog!

Megszította hát a tüzet. Azután azt kérdezte:

- Hát ha a tűzre fát hozok be, dolog-e?

- Dolog az is, édes leányom! - felelte az öreg.

Fát is hozott. Azután megint megkérdezte:

- Hát ha vizet hozok, dolog-e?

- Dolog, édes leányom, dolog!

- Hát ha kiséprem a házat?

- Az is dolog!

Vizet hozott, s házat separt, s az öreg megörvendett, hogy jól kezdi majd viselni magát, s elmagyarázta neki, hogy miféle dolgok vannak a ház körül, s azokba beleindította, segítette, tanította.

A gazda hazajött, s mikor asztalhoz kellett ülni, kérdi az anyját:

- Ma hányan dolgoztunk, anyámasszony?

- Hárman, édes fiam - mondta nagy örömmel az öreg.

- Nahát, akkor hárman is együnk! - mondta a gazda is örömmel.

Asztalhoz ültek hát, az ifiasszony még nagyobb örömmel, mert másfél nap alatt éppen eléggé megéhült.

Az naptól fogva mindig hárman dolgoztak, s hárman is ettek. Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

HÁROM HAZUG MESE

1.

Egyszer volt egy gazdaember, aki már negyven esztendeje élt a feleségével, s gyermekük még mindig nem volt. Egyszer a többi között beszélgetnek együtt, hogy milyen csudálatos dolog az, hogy nekik gyermekük nincsen. Azt mondja az ember:

- Ne búsulj, feleség, még nekünk is lehet gyermekünk, legalább egy.

- Azt már nem hiszem - azt mondja az asszony -, mert amikor hozzád férjhez jöttem, akkor húsz esztendő voltam, negyven esztendeje, hogy együtt lakunk, így hát én ma hatvan esztendő vagyok, eltölt már az az idő éntőlem, hogy nekem még gyermekem szülessék. De ha születnék is, teszem azt, minek tudnánk kereszteltetni?

Azt mondja az ember:

- Kereszteltessük Hazugnak vagy akárminek, csak legyen.

Hát egyszer azt mondja az asszony az embernek:

- No, te öreg, addig beszélgettünk a gyermek felől, hogy én érzem már, hogy bizonyosan gyermekem lesz.

- Jól van, feleség - kiáltott az ember -, lesz hát valaki, aki késő vénségünkben gondot viseljen reánk.

Nem sokkal ezután megszületett egy szép fiú. Elnevezték Hazugnak.

Mikor akkorára felnevelkedett, hogy elérte a huszadik esztendőt, mindjárt azon kezdte futtatni az esztét, hogy katona legyen belőle, s be is állott katonának. Szolgált is néhány esztendeig, s mikor a katonaesztendeit, ahogy lehetett, letöltötte, hazakerekedett szabadságra az apja házához. Otthon nagy örömmel fogadták, mivel jóforma, ügyes ember váltott belőle. Azt mondja neki egyszer az apja:

- No, fiam, te sokféle jártál-keltél katonaságod ideje alatt, biztosan tudsz nekem valami újságot mesélni.

A fiú erre azt mondja:

- No, én mondom is olyanokat, amelyeket még senki sem hallott, de csak azokat mondom el, amiket saját szememmel láttam: az óriások országában, mikor oda beérkeztünk, az időnk csak a csodalátásban telt el, mert láttunk ott olyan magas embert is, hogy mi láttuk jól, hogy mozog a szája odafenn, de a távolság miatt nem értettük a szavát, pedig olyan kemény hangon beszélt, hogy a föld mozgott az ember lába alatt.

Láttam ott egy olyan háromesztendő gyermekét, aki olyan magas volt, hogy itt nálunk csak a földön állva a legmagasabb fának a tetejéből is le tudná szedni az almát.

Láttam ott akkora élő fát, hogy felnőtt volt az égig, s hogy az égtől tovább nem nőhetett, az ága egy mérföldnyire meghajlott széjjel az ég alatt. Van abban az országban egy olyan folyóvíz, melynek a mélységét még senki sem tudta megmérni. Egyszer próbára beleküldöttek egy vízi bűvárt, az oda volt három esztendeig, akkor kijött a vízből, s azt mondotta, hogy ott a vízben találkozott egy tengeri csudával, megszólította őt, hogy mi járásbeli. Mikor az megértette, hogy ő a víznek a fenekét akarja elérni, azt mondotta, hogy ha még három esztendeig mindig meg is lefele, akkor sem éri el a fenekét.

Láttam az országban akkora madarat, melynek szárnyát kiterjesztve megmérték, s huszonkilenc öl volt.

Láttam ott egy kígyót, amelyik vastagabb volt, mint akármelyik torony a mi országunkban, s olyan hosszú volt, hogy három falu határán keresztülért.

Láttam még ott egy pinty tojást, amely bámulatos nagysága mellett olyan erős héjú volt, hogy mikor meg akarták törni, tizenkét kovács esztendeig szakadatlanul verte a nagy vaskalapácsokkal. Mikor végre betörött a tojás, egyik kovács beleejtette a kalapácsát, s azután belement utána lajtorján. Három hónapig kereste a kalapácsát, egyszer találkozott ott benn egy pásztorral, aki egy ménescsordát őrzött. Az a pásztor is segített neki keresni, míg végre nagy sokára meg is találták.

Láttam én ott olyan irtózatossá nagy házakat, hogy egyikbe-egyikbe három vármegye is belefért volna egyszerre.

Láttam egy olyan főzőfazekat, amelyik éppen hús köblös volt.

Láttam egy olyan lovat, amelyre huszonöt öles lajtorján kellett felhágni, hogy reáülhessen az ember. Annak a nyakán egy olyan nagy csengettyű volt, hogy hús mér földre elhallott a hangja. Egy másik lónak a nyakán láttam egy olyan öntött pergőt, amely harminchat mázsás volt, mégis a ló nem is érezte, hogy a nyakán van.

Láttam egy toronyban akkora harangot, hogy mikor húzni kezdték, meg kezdett lódulni, még három hét múlva kondult meg. Akkorát szólott, hogy minden ütésre egy-egy hegy összeomlott.

Láttam még ott egy szabómestert, aki valami kényes munkával dolgozott, s a legkisebb varrótűje akkora volt, mint a legnagyobb bükkfa itt a mi hazánkban a havason.

Láttam akkora egereket, mint egy-egy kövér hízó disznó. Láttam abban a feneketlen folyóvízben egy olyan halat, hogy a százhusz ágyús hadihajót felvette a hátára, s úgy viddegélte tovább.

Láttam ott akkora macskákat, mint egy-egy ötesztendős tulok.

Láttam egy akkora hosszú lábú agarat, hogy egy szökésben egy egész vármegyét keresztülugrott.

Láttam ott egy olyan ebihalat, amelynek a háta olyan széles volt, hogy egy szénásszekér négy ökörrel megfordulhatott rajta.

Láttam egy faragó óriást, akinek a fejszóját megmértük, s hatvan mázsásnak találtuk. Egy másik óriás írt a házában, s a kalamárisa akkora volt, mint egy százvedres hordó. A pennája pedig akkora, mint egy tíz német ölös árbocka a mi hazánkban.

Láttam egy pincében egy olyan boroshordót, amely éppen tizenkétezer vedres volt.

Láttam egy pár csizmát, amelyet harminc ökör bőréből készítettek, de le volt téve, mert akinek a számára készült, nem tudta viselni a kicsinysége miatt.

Láttam egy fekete sapkát, amelyet ötven bárány bőréből készítettek egy tizenkét esztendős óriás fiú számára, de annak a feje félesztendő múlva úgy kinőtt a sapkából, hogy nem viselhette tovább, hanem el kellett adni.

Láttam egy akkora kenyeret, mint nálunk egy ezerkalongyás búzaasztag.

No, hogy aztán az óriások országából kimasíroztunk, azután is eleget láttam, de most a többit elhallgatom, csak azt az egyet mondom el, hogy mikor egy városban, messze-messze innen,

kvártélyban voltunk, született egy kovácsnének olyan fia, hogy mikor megszületett, kalapács volt a kezében, és egy óra múlva verte az üllőn a vasat. Még egyebeket is láttam, de most nem tudom mind elmondani.

- Többet ne is mondj, fiam - azt mondja rá az apja -, még ez is igen sok, amit eddig mondottál. Nincs a világon olyan bolond ember, aki ezt elhinné neked.

- Már bizony, apám, ha nem hiszi, járjon a végére. Minek neveztek engem Hazugnak?

2

Mi apámuramnak tizenhárman voltunk fiai. Egyszer apámuram összeszedett, ahogy tudott, harminc magyar forintot, s megindult, hogy valahogy valami jószágot vegyen.

Elvetődött szerencsésen Sófalvára. Ahajt Kacsónak volt egy nagy kutya kabalája, egy istentelen nagy szürke lova. Addig tolják, vonják, amíg megveszi apám a lovat harminc magyar forinttal, s elhozza ide haza Farkaslakára. De az akkora volt, hogy a pajtába nem lehetett bekötni. Beállítottuk hát a csűrbe, s a kakasülőről eddegélte a szénát a kutya kabala.

Egyszer apámuram fel akar ülni a hátára, hát nincsen olyan magas kerítés, hogy fel tudjon róla hágni. Ahajt elmegy fel a havasra, vág két-három öles ágat, hazahúzdolgalja. Csinál egy lajtorját, a ló mellé állítja, s minket megszólít:

- Gyertek ide, gyermekek, jártassátok meg ezt a kabalát.

Mi bizony mind a tizenhárman felmegyünk rája, fülitől farkáig mind beüljük. Apámuram hálát ad az istennek, hogy amennyi gyermeke, mind lóhátra kapott. A kapun kicsapja velünk a kabalát, hogy már jártassuk meg. Úgy elvitt minket a kutya kabala, mint a pislogás.

Egyszer gondolja apámuram, hogy eddig haza kellett volna jönni a kabalának a gyermekekkel, mert a vetéskapu ha nyitva nem volt, megjárhatták volna eddig. Apámuram bizony nem veszi tréfára a dolgot, gondolja magában:

- A kabala is odavan, a sok gyermek is, csak utánuk megyek.

Farkaslaka végéhez ahogy kimegy, hát látja, hogy a pálfali háton visz ki minket. Gondolja magában:

„Ez a kutya kabala bizony éppen Sófalvára viszi a gyermekeket Kacsóhoz, akitől éppen vettem.”

Apámuram is megrúgja magát, Pálfalván alól keresztülaprít, elejibe kerül egy doronggal. Szilos megett megkerüli a kutya kabalát, egyet suppan rá, megtéríti hazafelé. Mikor elhajtja Farkaslaka végéhez, szalad apámuram, hogy a vetéskaput nyissa meg. Az a kapu öt szál deszkából volt csinálva, olyan magas volt. Hát amíg kinyitaná, a kutya kabala keresztüllépi a magas kaput.

Elhajtja haza apámuram a kabalát, melléállítja a lajtorját, úgy szálltunk le ahajt a kutya kabaláról. A csűrbe ismét behajtottuk, hogy egyék a kakasülőről.

No de már a tél is következik, gondolja apámuram, mit csináljon evvel a kutya kabalával. A falut kihívhatja kalákába, hogy hozzanak istállófát, hogy a kutya kabalának csináljon akkora pajtát, mint egy világ. Ahajt háromöles ajtófélfát készít apámuram a kutya kabalának, hogy beférjen.

Mikor már fedték volna befele az istállót, akkor a kutya kabala megdőglött. Mondja apámuram:

- Ezt a kutya kabalát is addig ették volna meg a farkasok, míg annyit nem dolgoztunk az istállóval.

Mérgiben Murva Dáviddal megnyúzatta, s a bőrivel kereken az istállót befedte. Ami az eszterhéján alól lefittyent a bőrből, három esztendeig tizenhárman lábbeliztünk belőle. Egyszer apámuram lehúzza a pajtafedélről a bőrt, beviszi Udvarhelyre, eladja Kandónak harminc magyar forintért. Így kapta meg apámuram a kutya kabala árát.

3

Egyszer megindulék a malomba, négy ökrrel, szekérral. A szekeremen volt négy zsák búza, de mikor mennék egy hágón, hát nem bírják az ökrök a szekeret. Én bizony nekiálltam, a négy ökröt kifogtam, felültem a szekérbe, a négy zsák búzát pedig befogtam a helyükbe. Ahajt úgy kivittek, mint a szél. Elmegyek Kádácsba, a malomba. Hát a malom nincs otthon, elment eprészni. Ahajt felütöttem az ostornyelemet az ökrök eleibe, s elmegyek, hogy a malmot keressen meg. Hát megtaláltam az oldalban, ahogy eprészett. Szedek köveket a kezembe, úgy hajigáltam onnét haza. Nézem az ostorom nyelét, hát amíg kijártam az erdőre, akkora jegenyefa nőtt belőle, hogy a teteje szinte a felhőket érte. Szököm a tetejébe, hát látom, hogy már a seregélyek egy likba bele is költöztek. Én bizony felhágok, hogy vegyem ki a fiait, hát a kezem nem fér be a likon. Én bizony fogtam magam, belebújtam. Megrakom a kebelemet madárfiakkal, hát nem férek ki a likon visszafelé. Eszembe jut, hogy otthon van nekem egy rozsdás fejszém. Fogtam magam, elfutottam haza, igen hamar kivágtam a likat, kibújtam.

De hát engem úgy repítettek a seregélyfiak, mint a szél. Egyszer megoldódik a harisnyám szíja, az ingem kicsúszik, s a seregélyfiak kirepültek. Úgy beleestem egy tóba, hogy legalább háromszáz szekér halat kiütöttem. Csakhamar odajön egy mezítelen purdó, ahajt a kebelibe berakja, mind elviszi. Én a tóból ki akartam mászni, de nem tudtam. Hát látom, hogy ott a martján szökdösik egy kicsi leánykamadár. Hívom, hogy húzzon ki onnét, de hát bizony nem jön. Megharagszom, kapom a fejszém, úgy behajítom abba a kicsi madárba, hogy a tolla mind lejött róla, az egész környéket mind ellepte.

Egyszer kívánczorgok nagy bajjal, hogy keressen meg a fejszém a tollúban, de hát sehol sem kapom. Én bizony fogom magam, meggyújtom a tollat. A hamuban keresni kezdem a fejszém, hát csak a nyelét kapom meg, a fejsze elégett. Megyek a malomba, hogy lássam, meg van-e örölve a gabonám. Hát a víz megitta az ökrömet, keressen a vizet, hát a malom elvitte, én ott maradtam a nagy semmivel.